

Összeállította:

Dr. Szabó Zsuzsa

A Politikai Gazdaságtan Tanszék
útmutatója
az 1976–77. tanévre

KÉZIRAT

Összeállította:

Dr. Szabó Zsuzsa

A Politikai Gazdaságtan Tanszék
útmutatója

az 1976—77. tanévre

KÉZIRAT

TANKÖNYVKIADÓ, BUDAPEST, 1976

Általános tudnivalók

1. A politikai gazdaságtan tanszék az 1976-77. tanévben az alábbi oktatási kurzusok szerint fogja oktatni a politikai gazdaságtant:

- a/ A kapitalizmus és a szocializmus politikai gazdaságtana (alapkurszus az I. és II. éves hallgatók számára);
- b/ Válogatott fejezetek a politikai gazdaságtanból a III. évf. gazdaságpolitikai szakágazat, valamint a tanári "A" szak hallgatói számára;
- c/ Speciálkollégiumok a III. és IV. évf. tanári "A" és "D" szakos hallgatók számára.
- d/ Szakszemináriumok a politikai gazdaságtannal szoros kapcsolatban levő különböző elméleti témákból.

2. Politikai gazdaságtant alapkurszusokon a délelőtti, esti és levelező tagozatos hallgatók egyaránt tanulmányaik első négy félévében, a mérnökközgazdász tagozat hallgatói pedig tanulmányaik első három félévében tanulnak. Ezekre az alapkurszusokra vonatkozó előírt tankönyvek:

- a/ A délelőtti, esti, levelező és mérnök-közgazdász tagozat számára:
 - "A kapitalizmus politikai gazdaságtana.: A MKKE Politikai gazdaságtan Tanszékének tankönyve. Kossuth Kiadó 1975. (Szerzők: Bertóti László és Erdős Tibor.)
- b/ Valamennyi tagozat számára:
A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem politikai gazdaságtan tanszéke: A szocializmus politikai gazdaságtana. Tankönyv. Kossuth, 1976.

3. A tananyag félévenkénti beosztása a következő:

- a/ Nappali, esti, levelező és kiegészítő tagozatos hallgatók számára:
 - 1. félév (I. évf. őszi félév):
"A Kapitalizmus politikai gazdaságtana." 1-9. fejezet.
 - 2. félév (I. évf. tavaszi félév):
"A kapitalizmus politikai gazdaságtana." 10-15. fejezet.

3. félév (II.évf. őszi félév):

"A Szocializmus politikai gazdaságtana." 1-9. fejezet.

4. félév (II.évf. tavaszi félév):

"A Szocializmus politikai gazdaságtana." 10-17. fejezet.

b/ Mérnök-közgazdász hallgatók számára:

1. félév (I.évf. őszi félév):

"A Kapitalizmus politikai gazdaságtana." 1-10. fejezet.

2. félév (I.évf. tavaszi félév):

"A Kapitalizmus politikai gazdaságtana." 11-15. fejezet.

Valamint "A Szocializmus politikai gazdaságtana."

1-5. fejezet.

3. félév (II.évf. őszi félév):

"A Szocializmus politikai gazdaságtana." 6-17. fejezet.

Megjegyzés: A tananyag fenti beosztásánál a témák számozását ebben az Utmutatóban közölt programok alapján kell értelmezni. Ez a számozás azonban nem tér el az előírt tankönyvekben szereplő fejezetek, ill. alfejezetek számozásától.

4. A tananyag elsajátítását az alábbi vizsgarendszer szerint ellenőrizzük:

a/ Valamennyi hallgató a tantárgy oktatásának befejező félévét követő vizsgaidőszakban a teljes tananyagból szigorlatot köteles tenni.

b/ A szigorlatot megelőző félévek végén minden hallgató az adott félévi tananyagból kollokválni köteles. A kollokviumok általában szóbeli jellegűek, s a hallgató az 1. és 3. félévben a szemináriumvezetőjénél teszi.

Megjegyzés: Vizsgáinkon megköveteljük a tananyagunkban leírtakat, az előadásokon és szemináriumokon elhangzott ismereteket, továbbá a kötelező irodalom anyagát.

5. A tanulás folyamatos ellenőrzése, ill. elősegítése céljából a nappali tagozaton tanuló hallgatók mind az I., mind a II. évfolyamon félévenként három-három (3-3)- az évfolyamfelelős által meghatározott módon ütemezett - röpdolgozatot írnak, amelyeknek ötvenszázalékos (50%-os) teljesítése (az egyéb követelmények teljesítésével együtt) a szemesztert elismerő aláírás feltétele. Amennyiben a hallgató a fenti három dolgozat alapján nem tudott elégséges (50%) eredményt elérni, de a röpdolgozatok összpontszámának legalább harmincszázalékát (30%) elérte, módja van - egy szinten központilag meghatározott - negyedik, javító dolgozatot írni. Az a hallgató, akinek a három röpdolgozat összpontszáma harmincszázalék (30%) alatt van, negyedik dolgozatot nem írhat, és csak utóvizsgajeggyel vizsgázhat. Ugyancsak utóvizsgajeggyel vizsgázhat az a hallgató, akinek a negyedik, javító dolgozata sikertelen

A nappali tagozatos hallgatók az I. és II. évfolyamon tanévenként egy háزدolgozatot irnak. A dolgozat témáját (az ajánlott irodalomra támaszkodva) a szemináriumvezetővel közösen határozzák meg és egyben eldöntik, hogy a hallgató az adott tanév melyik felében írja meg és nyújtja be dolgozatát. Ettől a megállapodástól a hallgató nem térhet el. Az adott félévben a dolgozat megírása és elismertetése szintén a félévi index-aláírás feltétele. Ha a háزدolgozat megírása és elismertetése nem következik be, akkor a hallgató csak utóvizsgát tehet.

6. Az esti tagozat I. és II. évfolyamán tanuló hallgatók számára a folyamatos tanulás ellenőrzése és segítése céljából félévenként két-két (2-2) alkalommal az előadások időpontjában (az előadások helyett) csoportos konzultációkat szervezünk. E konzultációk során az addig leadott anyagból a hallgatók ellenőrző röpdolgozatot irnak. A félévenként megírt két dolgozat összpontszámai ötvenszázaléknak (50%) elérése a félévet elismerő aláírás feltétele. Amennyiben a hallgató a fenti két dolgozat alapján nem tudott elégséges eredményt elérni, módja van egy - az egész félévi anyagot felölelő - harmadik, javító dolgozatot írni. A javítás sikertelensége esetén a hallgató nem kaphat aláírást, s ez azt jelenti, hogy kollokviumot csak utóvizsgajeggyel tehet.

7. A levelező tagozat I. és II. évfolyamán tanuló hallgatók félévenként két-két (2-2) alkalommal a konferenciák keretében ellenőrző röpdolgozatot irnak. Az ezzel kapcsolatos követelmények megegyeznek a 6. pontban rögzítettekkel.

8. A mérnök-közgazdász hallgatók folyamatos tanulmányi kötelezettségeivel kapcsolatban különbség van budapesti, ill. vidéki mérnök-közgazdász hallgatók között.

A budapesti mérnök-közgazdász hallgatók beszámoltatási rendszere abból áll, hogy - mindhárom félévre vonatkozóan - félévenként három ellenőrző dolgozatot irnak. A félévi aláírás feltétele, hogy a három ellenőrző dolgozathoz legalább kettő sikeres legyen. Két elégtelen ellenőrző dolgozat írása esetén a hallgató csak utóvizsgát tehet. Az ellenőrző dolgozatokat a folyó tananyagból írják meg, a dolgozatírás időpontját pedig az előadó tanár határozza meg.

A vidéki mérnök-közgazdász hallgatók három félév alatt kötelesek háزدolgozatot írni. Az ezzel kapcsolatos követelmények megegyeznek az 5. pontban rögzítettekkel.

A KAPITALIZMUS POLITIKAI GAZDASÁGTANA

(Programok, irodalomjegyzékek, ellenőrző kérdések)

A politikai gazdaságtan tárgya és módszere

A / Program

Az anyagi javak termelése, mint az emberi társadalom alapja. A termelés, mint az ember és a természet viszonya. A produktív és improduktív munka. A produktív munka jellemzői. A termelési eszközök fogalma és osztályozása. A termelőerők fogalma, elemei. A termelés társadalmi jellege. A termelési viszonyok általános fogalma. Technikai-gazdasági és társadalmi-gazdasági viszonyok. A társadalmi-gazdasági viszonyok elemei. A termelési eszközök tulajdona. Osztályviszonyok. A termelési alapegységek és a termelési ágak közötti kapcsolatok társadalmi formája. Az elosztás társadalmi formája. A termelési mód. A termelési mód két oldalának kapcsolata, a termelési viszonyok és a termelőerők jellege közötti összhang törvénye, a termelési módok megváltozása a társadalmi forradalmak útján. A társadalmi felépítmény és a társadalmi gazdasági formáció.

A gazdasági kategóriák és változásuk. A gazdasági törvények fogalma. A gazdasági törvények objektív jellege. A gazdasági törvények fatalista felfogása és a voluntarizmus. A gazdasági törvények felismerése és felhasználásának lehetősége. A gazdasági törvények csoportosítása.

A politikai gazdaságtan tárgyának meghatározása. A politikai gazdaságtan módszere. A dialektikus és történelmi materializmus és a politikai gazdaságtan. A tények rendszerezése és elemzése. Az általánosítás.

Az absztrakció szerepe a politikai gazdaságtanban. Dedukáció, indukció és verifikálás. A matematika felhasználása. A politikai gazdaságtan helye a közgazdaságtudományok rendszerében és kapcsolata más gazdaságtudományokkal.

A politikai gazdaságtan osztályjellege, pártossága. A politikai gazdaságtan jelentősége az osztályharcban. A politikai gazdaságtan keletkezése és fejlődése.

Kötelező:

Marx: A tőke I.köt. ötödik fejezet. 1. A munkafolyamat.

Marx: "A politikai gazdaságtan bírálatának alapvonásai". Bevezetés, 1-3 pont. Marx-Engels: Válogatott Művek 46/I. kötet. Kossuth Könyvkiadó, 1972. 11-34. oldal.

Ajánlott

Engels: "Anti-Dühring". Marx-Engels Művei: 20. kötet. Bp. 1963. 145-155. oldal.

C/ Ellenőrző kérdések

1. Mit értünk termelésen? Mit jelent a termelés társadalmi jellege?
2. Mit értünk produktív és improduktív munkán a termelési viszonyoktól elvonatkoztatva, és mi számít produktív munkának a kapitalizmusban a tőkés szempontjából?
3. Mit értünk termelési eszközökön és termelőerőkön? Mit fejez ki elsősorban a termelőerők fogalma? Melyek a termelőerők elemei?
4. Mi a termelési viszonyok két fő típusa és milyen viszonyok tartoznak az egyik és a másik típusba?
5. Melyek a társadalmi-gazdasági viszonyok elemei (oldalai)?
6. Mi a termelési mód, a társadalmi gazdasági formáció és hogyan megy végbe fejlődése? Jellemezze a termelőerők és a termelési viszonyok kapcsolatát!

A marxista érték és pénzelmélet alapjai

A/ Program

Az áru fogalma. A használati érték, mint az áru dologi-technikai oldala. A konkrét munka fogalma. A munkatermelékenység fogalma és mérési módja. Az áru társadalmi-történelmi vonatkozásai. Az árutermelés kialakulásának alapja és oka. Az árutermelő munka mint történelmi kategória. A csereérték. Az absztrakt munka fogalma. Az érték, mint tárgyasult absztrakt munka, amely csereértékben fejeződik ki. Az árutermelés alapvető ellentmondása és az ellentmondás megnyilvánulási formái.

Az érték nagysága. A társadalmilag szükséges munka értelmezése. Egyszerű és bonyolult munka. A munkatermelékenység és munkaintenzitás. A munkatermelékenység változásainak hatása az érték nagyságára.

Az értékforma lényege. A viszonylagos és egyenértékforma fogalma. A közvetlen termékcsere ellentmondása. Az általános értékforma. A pénzforma. A pénz, mint az értékformák fejlődésének szükségszerű eredménye. A pénz lényege.

A pénz, mint értékmérő. Az ár fogalma. Az ármérce. A pénz, mint forgalmi eszköz. A papírpénz kialakulása. A mennyiségi pénzelmélet lényege és bírálata. A pénz, mint kincsképző.

Az érmetartalék. A kincsképző funkció szerepe. A pénz, mint fizetési eszköz és mint világpénz.

Az értéktörvény lényege és érvényesülése. A konkurrencia szerepe az árak érték szerinti alakulásában. A kereslet rugalmas és rugalmatlan reagálása az árváltozásokra. A kínálat változása az egyes termelési ágak eltérő jövedelmezősége esetén. A termelés anarchiája. Az értéktörvény hatása: a termelés utólagos szabályozása, az árutermelők differenciálódása, a termelőerők fejlesztésére való ösztönzés és kényszerítés. Az ujratermelési arányok és az értéktörvény.

Az áru és pénzfetisizmus. Az emberek viszonyainak dologi viszonyokként való megjelenése, a dolgok "uralma" az emberek felett.

Kötelező:

Marx: A tőke I.köt. Első fejezet 1. Az áru két tényezője: Használati érték és érték. 2. Az áruban megtestesült munka kettős jellege. 3. Az értékforma vagy a csereérték. 4. Az áru fetis jellege és ennek titka. (Összesen kb. 50 oldal.)

C/ Ellenőrző kérdések

1. Mi az áru? Mi az oka az árutermelés kialakulásának?
2. Mi az áru két sajátossága?
3. Mi az összefüggés használati érték, csereérték és érték között?
4. Mit értünk az árutermelő munka kettős jellegén?
5. Miben áll az egyszerű árutermelés alapvető ellentmondása?
6. Mit jelent az, hogy az érték történelmi kategória?
7. Mi határozza meg az érték nagyságát? Hogyan hat a munkatermelékenység változása az érték nagyságára?
8. Melyek a pénz sajátosságai? Mi a pénz lényege?
9. Hogyan alakult ki a pénz? Mennyiben rendelkezik az egyszerű egyenérték a pénz sajátosságaival?
10. Milyen funkciókat tölt be a pénz az áruforgalomban?
11. Mi határozza meg a forgalomhoz szükséges pénz mennyiségét?
12. Bizonyítsa be, hogy az egyszerű árutermelés tiszta modelljét feltételezve az árarányok hosszabb időszakban szükségképpen megfelelnek az értékarányoknak!
13. Mi az értéktörvény lényege és melyek a funkciói? Hogyan szabályozza az értéktörvény a termelést?
14. Hogyan ösztönöz és kényszerít az értéktörvény a technika állandó fejlesztésére?
15. Mi az áru- és pénzfetisizmus?

A kapitalizmus kialakulása és lényege. Tőke és értéktöbblet

A / Program

A kapitalizmus általános jellemzői. A kapitalizmus kialakulásának feltételei. Az árutermelés, mint a kapitalizmus keletkezésének alapja.

Az ún. eredeti felhalmozás a korai kereskedelmi és uzsora tőke, és a protekcionizmus szerepe a kapitalista viszonyok térhódításában. A tőkés kooperáció fejlődési fokai: az egyszerű kooperáció, a manufaktura és a gépi nagyipar.

A munkaerő fogalma. A munkaerő áruvá válása. A munkaerő áru értéke és értéknagyságát meghatározó tényezők. A munkaerő áru sajátosságai és különleges tulajdonsága. A munkabér lényege és megjelenési formája. A munkabér alapformái. Nominálbér és reálbér. A munkásosztály bérharcának jelentősége. A legfontosabb antimarxista alapkoncepciók a munkásosztály bérharcai-ról és bírálatuk.

A tőkés termelőfolyamat kettőssége. A tőkés termelőfolyamat munkafolyamatának sajátosságai. Az értékesülési folyamat. Szükséges és többletmunka. A tőke és értéktöbblet fogalma, lényege és jellemzői.

A tőke funkcionális alakjai. A termelőtőke felosztása állandó és változó tőkére. Az állandó és változó tőke értékváltozásainak hatása a felhasználásuk során termelt áruk értéknagyságára és az elsajátítható értéktöbbletre. A tőkés termelőfolyamatban létrejött új érték felosztása a szükséges termék értékére és értéktöbbletre. A tőkés kizsákmányolás foka. Az értéktöbblet rátája és tömege. Abszolút és relatív értéktöbblet fogalma. Abszolút és relatív értéktöbblettermelés alapvető módjai. A különértéktöbblet lényege és forrása. A különértéktöbblet jelentősége a tőkés gazdasági folyamatban.

A tőke felosztása álló és forgótőkére. Az állótőke jellemzői és megtérülése. Az állótőke fizikai és erkölcsi kopása. Az amortizáció és a gyorsított amortizáció. A forgótőke jellemzői és megtérülése. A forgótőke megtérülési idejének összetevői. A felhasznált tőke és a lekötött tőke. Az értéktöbblet évi rátája. A profit-ráta.

A termelés társadalmasítása a kapitalizmusban. A kapitalizmus alapvető ellentmondásának lenyege és eltérése az egyszerű árutermelés alapvető ellentmondásától. A termelés és fogyasztás ellentmondása, mint a tőkés termelési viszonyok szükségszerű velejárója. Értéktöbblettörvény, mint a kapitalizmus gazdasági alaptörvénye.

B/ Irodalomjegyzék

Kötelező:

- Marx: A tőke I.köt. Negyedik fejezet. Hatodik fejezet. Hetedik fejezet: 1. és 4. pont.
- Marx: A tőke II. köt. Nyolcadik fejezet. Állótőke és forgótőke. A mai monopolkapitalizmus politikai gazdaságtana. Kossuth, 1974. XXXIII. fejezet: A munkabér. 604-609. oldal.
- Bertóti László: A munkaerő értékéről. Közg.Szle.1965.3.szam.
- Bauer Ilona - Szabó Katalin. Széljegyzetek egy jelentős monográfiához. Közg.Szle.1976. 2.szám.

Ajánlott:

- Marx: A tőke I.köt. Tizenegyedik-, Tizenötödik fejezet.

C/ Ellenőrző kérdések

1. Mi a kapitalizmus kialakulásának előfeltétele?
2. Hogyan "szüli" az egyszerű árutermelés a kapitalizmust?
3. Milyen folyamatok segítették elő a kapitalizmus kialakulását és hogyan?
4. Mi határozza meg a munkaerő értékének nagyságát? Hogyan alakul a munkaerő értéknagysága a kapitalizmus fejlődése folyamán?
5. Miért különleges áru a munkaerő-áru, milyen sajátos, a többi árutól eltérő jellemzői vannak?
6. Miben áll a tőkés termelő folyamat kettőssége az egyszerű árutermelő folyamat kettősségével szemben?
7. Mit értünk állandó és változó tőkén, valamint álló- és forgótőkén?
8. Hogyan hat az állandó, illetve változó tőke értékváltozása a felhasználásával termelt áruértéknek, illetve a tőkés értéktöbbletének a nagyságára?
9. Mi a munkabér lenyege, és az egyes bérformák hogyan leplezik a kizsákmányolást?

10. Mi a reálbér és miért alakulhat eltérően a nominálbértől? Hogyan hat a munkabérváltozás az árakra? Mi a hibája a "bér-árspirális" teóriának?
11. Miben áll a munkásosztály béremeléséért vívott harcának gazdasági és politikai jelentősége?
12. Mit mutat az értéktöbbletráta, az értéktöbblet évi rátája és a profitráta? Miért változhat nagyságuk egymástól eltérő mértékben?
13. Melyek az értéktöbblet tömege növelésének fő módjai?
14. Miből származik a különértéktöbblet?
15. Mi készteti az egyéni érdekeiket szem előtt tartó tőkéseket a technika fejlesztésére?
16. Mit értünk a tőke megtérülésén és mitől függ a forgótőke megtérülési ideje?
17. Hogyan térül meg az állótőke? Mit értünk az állótőke leírásán (amortizációján) és mi ennek a hatása?
18. Vonjon párhuzamot az egyszerű árutermelés és a tőkés árutermelés alapellentmondása között!
19. A kapitalizmus alapellentmondása milyen további két fontos ellentmondáshoz vezet?
20. Mi a kapitalizmus gazdasági alaptörvénye?

Társadalmi termék és nemzeti jövedelem. Egyszerű és bővített újratermelés

A/ Program

Az újratermelés fogalma és válfajai. Az újratermelés terjedelme és használati értékben. Az egyszerű újratermelés jellemzői. A felhalmozás. A tőkés bővített újratermelés. A tőkés termelési viszonyok újratermelése.

A produktív munka általános társadalmi fogalma és produktív munka tőkés szempontjából. A társadalmi termék, nemzeti jövedelem és végtermék. A társadalmi termék és nemzeti jövedelem volumene és értékbeni számbavétele. A nemzeti jövedelem és a nem anyagi szolgáltatások.

A termelt termékek felosztása rendeltetés szerint. Az újratermelés terjedelmének a kapitalista országokban történő számbavétele.

A nemzeti jövedelem elosztása és ujraelosztása. Eredeti és származékos jövedelmek és képződésük a kapitalizmusban. A nemzeti jövedelem legfontosabb felhasználási területei a kapitalizmusban. A fogyasztási alap és felhalmozási alap, felhalmozási ráta.

Munkabéren kívülieredeti jövedelmek ujraelosztás utáni felhasználási területei és ebből a végső felhasználásában a munkások szükségleteire fordított részek. A kizsákmányolás fokának társadalmi szintű értelmezése.

B/ Irodalomjegyzék

Kötelező:

Bertóti László: A nemzeti jövedelem és az értéktöbbletráta. Közg. Szle. 1969. 9. szám.

Erdős Tibor: Értéktöbblet és értéktöbbletráta a mai kapitalizmusban, Közg. Szle, 1970. 5. szám.

Ajánlott:

Neményi Norbert: Az értéktöbblet és értéktöbbletráta újravizsgálattól. Közg. Szle, 1970. 10. szám.

Benedecki Jánosné: "A nemzeti jövedelem és tényezői". Közgazd. Jogi Kiadó, 1968. 21-40 oldal.

A mai monopolkapitalizmus politikai gazdaságtana. Kossuth, 1971. XIII. fejezet: A tőkés gazdaság fejlettségének fő mutatói, 244-250 oldal.

C/ Ellenőrző kérdések

1. Az ujratermelés milyen válfajaival ismerkedett meg? A tőkés ujratermelésre melyik a jellemző?
2. Mi biztosítja - értékben szemlélve - a tőkés társadalomban az ujratermelés bővülését?
3. Miért lehet eltérő az ujratermelési folyamat bővülése értékben és használati értékben vizsgálva?
4. Mi a különbség társadalmi termék, végtermék és nemzeti jövedelem között? Vesse össze e kategóriákat a polgári közgazdaságtanban használatos rokon kategóriákkal!
5. Az egy év alatt termelt új érték milyen főbb termékfajtákban ölthet testet? A személyes szükségletek kielégítése szempontjából mi e termékfajták szerepe?
6. A nemzeti jövedelmet a tőkés szempontjából vett, avagy a termelési viszonyoktól elvonatkoztatva értelmezett produktív munka hozza-e létre?
7. A társadalmi termék, avagy a nemzeti jövedelem alkalmasabb a termelés időbeni alakulásának mérésére? Nőhet-e a nemzeti jövedelem használati értékben, miközben értékben változatlan, sőt csökken?
8. Mit ért eredeti és származékos jövedelmen?
9. Felhasználása szerint milyen két nagy alapra szokták a nemzeti jövedelmet felosztani?
10. Hogyan kell értelmeznünk az értéktöbbletrátát társadalmi szinten? Ha tiszta kapitalizmust feltételezve a nemzeti jövedelmet v és m részre osztjuk, mely javak értéke adja a v , és melyeké az m értéket?

A tőkés társadalom fejlődési szakaszai

A/ Program

A szabadversenyos kapitalizmus jellemző vonásai. A tőke felhalmozása. A tőke technikai, érték és szerves összetétele. A tőkekoncentráció és centralizáció, valamint szerepük a monopóliumok kialakításában. A monopóliumok kialakulásának lehetősége és szükségessége. A monopóliumok lényege és formái. A monopóliumok elterjedtsége. A konkurrencia feltételeinek különbözősége a szabadversenyos és a monopolista szakaszban.

A monopóliumok és a verseny.

Állammonopolista kapitalizmus kialakulásának okai. A térhódításban állandóan és időszakosan ható tényezők. A tulajdonviszonyok változása az állami monopolkapitalizmus kialakulása során. Állami vállalatoknak a magántőkés-vállalatoktól eltérő sajátosságai és eltérő viselkedésük a gazdasági tevékenység során. Az elosztási viszonyok új vonásai az állami monopolkapitalizmusban. Adók és az állami költségvetés szerepe. A költségvetésben koncentrált értéktöbblet és a magántőkés profit eltérő mozgása az ujratermelési folyamatban. Az állammonopolista kapitalizmus osztályviszonyainak sajátosságai.

Az állammonopolista kapitalizmus lényege történelmi és társadalmi szerepe. Az állammonopolista fejlődés korlátai.

B/ Irodalomjegyzék

Kötelező:

Lenin Az imperializmus, mint a kapitalizmus legfelsőbb foka.

Lenin Művei, 22.köt. 1.fej. Szikra, 1951, 201-216. oldal.

A mai monopolkapitalizmus politikai gazdaságtana. Kossuth, 1974.

XVI. fejezet: A monopolkapitalizmus átnövése az állammonopolista kapitalizmusba és fejlődésének tendenciái. (1. és 2. pont) 315-332. oldal.

Ajánlott:

- A mai monopolkapitalizmus politikai gazdaságtana. Kossuth, 1974.
V. fejezet: Koncentráció és monopólium, 103-118. oldal.
VI. fejezet: A monopolista konszernek, 118-138. oldal.
XI. fejezet: A gazdaság nem monopolizált szektora. 205-221. old.
XVII. fejezet: Az állami tulajdon a mai kapitalizmus körülményei között és fejlődésének tendenciái. 340-350. old.
E. J. Bregel: "A polgári gazdaságtan új irányzatai és a mai kapitalizmus". Kossuth, 1974. 286-326. oldal.

C/ Ellenőrző kérdések

1. Mit értünk a tőke technikai, érték és szerves összetételén?
2. Miért vezet a termelőerők nagyarányú fejlődése a tőke koncentrációjának és centralizációjának meggyorsulásához a kapitalizmusban?
3. Mi a monopólium? A tőkekoncentráció előrehaladása miért vezet szükségképpen a monopóliumok kialakulásához?
4. Melyek a monopóliumok fő formái?
5. Milyen változásokat idéz elő a monopóliumok uralma a konkurrencia különböző területein?
6. A termelőerők fejlődése, a termelés társadalmasítása hogyan teszi szükségessé az állami monopolkapitalizmus kialakulását?
7. Hogyan függ össze a monopólium és az állami monopolkapitalizmus?
8. Milyen időlegesen ható tényezők gyorsítják meg az állami monopolkapitalizmus fejlődését?
9. Milyen szerepe van a szocialista világrendszernek az állami monopolkapitalizmus fejlődésében?
10. Milyen változásokat okoz az állami monopolkapitalizmus kifejlődése a tőkés termelési viszonyokban?
11. Mennyiben módosul a termelés célja az állami vállalatokban a magántőkés vállalatokhoz képest?
12. Hogyan tér el egymástól a költségvetésbe kerülő és a magántőkéseknél maradó profit felhasználása?
13. Mi a jelentősége az állammonopolista fix piac létrejöttének?
14. Mi az állami monopolkapitalizmus létrejöttének alapvető rendeltetése?
15. Milyen összefüggés és ellentmondás van az ujratermelés állami befolyása és a profitérdekek szolgálata között?
16. Mi az állami monopolkapitalizmus lényege?

Profit és termelési ár. Monopolár és monopolista profit

A/ Program

A termelési költségek a tőkés és a társadalom szempontjából: Az értéktöbblet profitként való megjelenése. A lekötött és felhasznált tőke. A profitráta magasságát meghatározó tényezők és eltéréseik az egyes iparágakban. Az árak értékarányos voltának lehetősége a kapitalizmusban. Az átlagprofit és a termelési ár kialakulása a konkurrencia és a tőkeáramlás révén. A tőkeáramlás különböző módjai. Az érték és a termelési ár összefüggése.

A termelési ár, mint árcentrum. Egyéni és társadalmi termelési ár változásainak kapcsolata és eltérései. Az egyéni ráfordítások. Iparági átlagprofit és egyes tőkések extraprofitja. A termelési ár helye Marx értékelméletében. A munkabérváltozások hatása a termelési árakra. A klasszikus polgári közgazdaságtan munkaértékelméletének gyengesége a termelési árelmélet hiánya miatt. A marxi termelési árelmélet tudományos és politikai jelentősége.

A monopolár fogalma. A monopolista áreltérítés gazdasági körülményei. A termelési ár és a monopolár kapcsolata. Monopolista extraprofit. Az átlagprofitráta süllyedése és az ellene ható tényezők.

B/ Irodalomjegyzék

Kötelező:

Marx: A tőke III. köt. Első, Második, Ötödik és Tizenegyedik fejezet.

A mai monopolkapitalizmus politikai gazdaságtana. Kossuth, 1974. VII. fejezet. Monopólium és konkurrencia 1-3. pont 138-155. oldal.

Ajánlott:

Marx: A tőke III. köt. Negyedik fejezet, Hatodik fejezet, Tizenharmadik fejezet.

1. Mi a különbség értéktöbblet és profit között? Milyen tényezők határozzák meg a profitráta magasságát?
2. Mi a különbség lekötött és felhasznált tőke között?
3. A profitrátát a lekötött vagy a felhasznált tőke után számítják?
4. Miért nem lehet az árak mozgási centruma az érték a kapitalizmusban? Miért alakul ki a termelési ár?
5. Melyek a tőke iparágak közötti átcsoportosulásának főbb módjai?
6. Mi az összefüggés a termelési ár és az érték között?
7. Miért nem magyarázható meg a munkaérték-elmélet alapján a jövedelemváltozások hatása az ármozgási centrumokra a termelési árelmélet nélkül?
8. Hogyan alakulnak a profitráta magasságát meghatározó tényezők a kapitalizmus fejlődése folyamán?
9. Mit értünk monopoláron és monopolista extraprofiton?
10. Melyek a monopolár termelési ártól való eltérítésének gazdasági korlátai?
11. Melyek az értéktörvény működésének sajátosságai a monopol-kapitalizmusban?

A földjáradék a kapitalizmusban

A / Program

A Marx korabeli angol mezőgazdaság jellemző vonásai. A konkurrencia eltérő feltételei a tőkés mezőgazdaságban az iparhoz viszonyítva.

A földjáradék természeti és fekvésbeli különbségei. A földnek, mint a gazdálkodás tárgyának monopóliuma és hatása a mezőgazdasági termékek áralakulására. Az I. és II. számú különbözeti földjáradék. A különbözeti földjáradék oka, alapja, forrása és eltérővonásai a közöséges extraprofittól.

A földmagántulajdon monopóliuma és hatása az ágazatok közötti konkurrenciára. A mezőgazdasági termékek árcentruma bérleti rendszer esetén. A tőke átlagosnál alacsonyabb szerves összetétele, mint az abszolút földjáradék értéken belüli elhelyezkedésének feltétele. Az abszolút földjáradék lényege, oka, alapja és forrása. Az értéktörvény érvényesülésének sajátosságai a tőkés mezőgazdaságra.

A földjáradék és bérleti díj. A föld ára. A telekjáradék és telekár. A földmagántulajdon, mint a termelők fejlődésének gátja. A földnacionalizálás előnyei a burzsoázia számára és a burzsoázia következetlensége a nacionalizálás kérdésében.

A csökkenő földhozadék törvényének nevezett közgazdasági tétel és "bizonyítása". A tételnek, mint "általános érvényű törvénynek" cáfolata. Viszonylagos érvénye.

A termelők fejlődése a modern tőkés mezőgazdaságban. A mezőgazdaságba befektetett tőke szerves összetételének növekedése. A klasszikus bérleti rendszer hanyatlása. A mezőgazdasági tőke koncentrációjának formái. A monopolista viszonyok térhódítása. Az abszolút földjáradék.

B / Irodalomjegyzék

Kötelező:

Marx: A tőke III.köt. 39.fejezet. (25.oldal).

A mai monopolkapitalizmus politikai gazdaságtana. Kossuth 1974.

XII. fejezet: A fejlett tőkésországok agrárproblémái. Az abszolút és a különbözeti földjáradék 3. pont. Földjáradék az ipari mezőgazdaság viszonyai között. 233-244. oldal.

Ajánlott:

Marx: A tőke III.köt. Bp. 1961. 718-742. old. (1951. 812-838. old.)

Lenin: Az agrárkérdés és a "Marx kritikuskok" Művei 5.köt.

Kossuth, 1953. 115-127. old. (1965. 105-114. old.)

Sipos Aladár: A földjáradék néhány problémája a modern kapitalizmusban. Közg. Szle, 1966. 7-8 szám.

C/ Ellenőrző kérdések

1. Melyek a tőke működésének sajátos feltételei a tőkés mezőgazdaságban?
2. Mit értünk különbözeti földjáradékon a kapitalizmusban?
3. Milyen feltételek mellett áll fenn a földnek, mint a gazdálkodás tárgyának monopóliuma, miért ez a monopólium okozza a föld minőségi különbözőségén alapuló extraprofit sajátosságait?
4. Mit értünk a mezőgazdasági termékek hamis társadalmi értékén?
5. Milyen formái léteznek a különbözeti földjáradéknak? Lényegüket tekintve miért azonosak ezek a formák?
6. Mi az abszolút földjáradék? Mi az oka létrejöttének?
7. Mi a szerepe a mezőgazdasági tőke alacsony összetételének az abszolút földjáradék keletkezése szempontjából?
8. Milyen sajátosságokkal érvényesül az értéktörvény a tőkés mezőgazdaságban?
9. Mi a csökkenő földhozadékról szóló törvény állításának lényege?
10. Milyen egyszerű igazságra támaszkodik a csökkenő földhozadékról szóló elmélet és miért hamis egészében?
11. Mi határozza meg a föld árát és hogyan alakul a föld ára a kapitalizmusban?
12. Milyen előnyöket nyújtana a tőke számára a föld nacionalizálása? Miért gátja a földmagántulajdon monopóliuma a termelőerők fejlődésének?
13. Miért volt következetlen a burzsoázia a föld nacionalizálásának követelésében?
14. Melyek a mezőgazdasági termelőerők fejlődésének legfontosabb jellemzői a mai tőkés országokban és ezek hogyan érintik a földjáradék keletkezésének feltételeit?

A kereskedelmi tőke és a kereskedelmi profit

A/ Program

A kereskedelmi tőke, mint az ipari tőke elkülönült rész forgalmi tőke korlátozó hatása a profitráta. A forgalom lebontásának költségei. Értéknövelő ráfordítások és tiszta forgalmi költségek. Az önálló kereskedelmi tőke kialakulásának kedvező hatása az átlagprofitráta.

A kereskedelmi profit, mint a termelő tőkés által kisajátított többlet része. A termelő tőkés és kereskedők által felszámított eladási árak összetevői. A termelő tőkés által felszámított termelési árak együttes összegének eltérése a társadalmi termék értékösszegétől. A tiszta forgalmi költségek megtérülése kereskedelmi eladási árakban. A névleges érték.

A tőkés kereskedelem formái. A nagykereskedelem és a kereskedelem. Az árutőzsde és határidő-ügyletek az árutőzsdén. A szövetkezetek a kapitalizmusban.

A tőkés kereskedelem legújabb formái. Az önálló kereskedelmi tőke szerepének csökkenése a monopolkapitalizmusban.

B/ Irodalomjegyzék

Kötelező:

Marx: A tőke, III. köt. 17. fejezet

Szabó Katalin: A nagyvállalati kihívás. Kossuth, 1974. II. fejez. 4., 5. és 6. pont, 50-80. oldal.

C/ Ellenőrző kérdések

1. Milyen előnyökkel jár az önálló kereskedelmi tőke kialakulása az össztőke szempontjából a kapitalizmusban?
2. Honnan ered a kereskedelmi tőke haszna a kapitalizmusban? Miért alacsonyabb a termelőtőkés által felszámított termelési árak összege a kereskedőknek eladott áruk értékösszegénél?

3. Mi az oka az áruforgalom kettős jellegének és ennek alapján a forgalmi költségeknek milyen két fajtáját különböztetjük meg?
4. Hogyan realizálódnak a tiszta forgalmi költségek a tőkés kereskedelembeben?
5. Mit értünk névleges értéken?
6. Miért csökken az önálló kereskedelmi tőke szerepe a monopolkapitalizmusban?
7. Melyek a legfontosabb kereskedelmi formák a kapitalizmusban?

Kölcsöntőke, hitel és pénzforgalom a kapitalizmusban

A / Program

A tőkés hitel formái: kereskedelmi hitel és bankhitel, a kölcsönözhető pénzösszegek felhalmozódása. A kölcsöntőke, mint az ipari tőke elkülönült része. A kamat lényege. Kamat és a vállalkozói nyereség. A kamatláb alakulását meghatározó tényezők. A kamatláb süllyedő irányzata. A bank, mint a kölcsöntőke közvetítője. Egy és kétszintű bankrendszer. A bankár átlagprofitja.

Részvénytársaságok keletkezése, működésük módja, előnyeik az egyéni vállalatokkal szemben. A részvények névértéke és árfolyamértéke. A fiktív és az alapítói profit. Az ellenőrző pakett.

A banktőke koncentrációja és centralizációja, összefüggése az ipari tőke koncentrációjával és centralizációjával. A bankmonopóliumok kialakulása.

A fináncsőke, mint az ipari és bankmonopóliumok összefonódása. Az ipari és a bankmonopólium összenövése a folyószámlakapcsolatok és a részvényrendszer alapján. A részesedési rendszer. Az összefonódás hatása az ipari és bankmonopóliumok profitjára. A fináncsőkés csoportok, a fináncőligarchia.

A kereskedelmi hitelből származó pénzhelyettesítő: a váltó. Váltóforgatás és leszámítolás. A klasszikus bankjegy lényege és vásárlóereje stabilitásának biztosítékai. A bankszámlapénz.

A kétszintű bankrendszer és a pénztorgalom. A papírpénz. A bankjegy és papírpénz átalakulása jegybankpénzzé. A bankrendszer pénzteremtő és kölcsönkövetítő műveletei. A bankok forgalmi eszközöket szaporító tevékenységének korlátai.

Az aranypénzrendszer lényege. Az aranypénzrendszer megszűnésének okai. Az általános arszinvonat meghatározottsága az aranytól elszakadt pénzrendszerben. A pénz stabilitása és biztosítékai a mai tőkés pénzrendszerben.

Az infláció lényege. Az inflációt előidéző tényezők. Kuszó és vágatató infláció. A belső érték nélküli pénz lényege.

Kötelező:

Marx: A tőke III.köt. 23. fejezet. Kamat és vállalkozói nyereség (20 oldal).

Lenin: Az imperializmus, mint a kapitalizmus legfelsőbb foka, II. és III. fejezet, Szikra, 1949. 32-68. oldal.

Ajánlott:

A mai monopolkapitalizmus politikai gazdaságtana. Kossuth, 1974. VII. fejezet: A mai kapitalizmus hitelrendszere. 155-173. oldal.

XIX. fejezet: A pénzügyi és a hitelpolitika, mint az állam-monopolista szabályozás eszköze. 366-378. old.

XXII. fejezet: Az infláció és a kapitalizmus ellentmondásainak kiéleződése. 402-413. old.

Szegő Szilvia: A mai modern gazdaság inflációs folyamatainak természetéről. Közg. Szle. 1972/7-8. szám.

C/ Ellenőrző kérdések

1. Mik a tőkés hitel alapformái? Hogyan hatnak ezek a tőkés újratermelésre?
2. Mi a bank, milyen előnyökkel jár kölcsöntőke-közvetítő és "pénztárosi" funkciója?
3. Mi a kamat, és hogyan alakul a kamatláb magassága a kapitalizmus fejlődése folyamán? Hogyan változtatja a kamat a profit öt meghaladó részét vállalkozói nyereségé? Mit ért azon, hogy a kölcsöntőke a tőke legfetisizáltabb formája?
4. Hogyan jut hozzá átlagprofithoz a bankár?
5. Hogyan keletkezik a bankjegy a kereskedelmi hitelből?
6. Mi a klasszikus bankjegy és a papírpénz különbsége? Miért alakul át a bankjegy és a papírpénz jegybankpénzzé?
7. Mi a bankszámlapénz?
8. Miben áll a bankok pénzteremtő funkciója?
9. Mi a részvénytársaság? Miért gyorsítja a tőke centralizációját?
10. Mi határozza meg a részvény árfolyamértékét? Mi az alapítói profit?
11. Hogyan függ össze a banktőke koncentrációja az ipari tőke koncentrációjával?
12. Mi a fináncsőke?

13. Mi a részesedési rendszer?
14. Mi az aranypénzrendszer lényege és melyek megszűnésének okai?
15. Melyek a pénz stabilitását biztosító tényezők a vezető tőkés országokban napjainkban?
16. Hogyan hat a monopoltőkés állam a pénzforgalomra a rediszkontlábpolitika, a nyílt piaci műveletek és kötelező tartalékráta megváltoztatása segítségével?
17. Hogyan hat az árszínvonalra a monopolista árpolitika és a költségvetési deficit?
18. Mi az infláció és miben nyilvánul meg társadalmi hatása?

A tőkés világgazdaság

A/ Program

A nemzetközi munkamegosztás és a termelők fejlődésének a kapcsolata. A tőkés világgazdaság kialakulása.

A külkereskedelem kapcsán realizálható előnyök. Abszolút előnyök. Komparatív előnyök. Komparatív előnyök és pénzrendszer. A komparatív előnyök nagysága és tényleges realizálhatóságuk. A komparatív előnyök kettőnél több ország kapcsolatainak feltételezése mellett.

A komparatív előnyök és a világgazdasági árak. Áralakulás a tőkésországok belső gazdaságában és a világpiacon. Az érték-törvény érvényesülése a világpiacon.

A külkereskedelmet meghatározó egyéb tényezők.

A komparatív előnyöket meghatározó tényezők. A természeti tényezők szerepe. A technikai felkészültség és a szakképzettség szerepe.

A szériatermelés szerepe. A termelési hagyományok szerepe. Az áru önköltségalakulásának szerepe.

Gazdasági fejlődés és komparatív előnyök. A technikai fejlődés hatása. A nemzetközi specializáció hatása. A reálbérnövekedési ütemkülönbségek hatása. A komparatív előnyök statikus és dinamikus értelmezése.

A szabad külkereskedelem és protekcionizmus. A külkereskedelem sajátosságai a monopolkapitalizmusban.

A tőkekivitel lényege, formái és hatása.

Nemzetközi fizetési kapcsolatok. A fizetési mérleg. A külkereskedelmi mérleg. A folyó fizetési mérleg jelentősége.

Nemzetközi fizetések és valutaárfolyam. A valutaárfolyam alakulásának függése a pénzrendszertől. A tőkés nemzetközi pénzügyi rendszer a második világháború után. Az aranydeviza-rendszer válsága.

Nemzetközi monopóliumok a tőkés világgazdaságban.

A tőkés gazdasági integráció. Államközi gazdasági intézmények. Az EKG, az EFTA. Az államközi integrációs egyezmények gazdasági alapja.

Kötelező:

- Lenin: Az imperializmus, mint a kapitalizmus legfelsőbb foka. Művei 22.köt. Szikra, 1951. 248-263. old. IV., V., VI. fejezet.
- A mai monopolkapitalizmus politikai gazdaságtana. Kossuth, 1974. III. fejezet: A tőkés világ gazdaság strukturájában bekövetkezett változások. 69-76. oldal.
- XXV. fejezet: Tőkekivitel. 434-437., 440-442., és 447-451. old.
- XXVIII. fejezet: Az imperialista integráció. 488-501. old.
- Szabó Katalin: A nagyvállalati kihívás. Kossuth, 1974. VI. fejezet, 3., 4., 5. pont, 209-242. oldal.
- Zelkó Lajos: Nemzetközi érték és árak. K.J.K. 1973. 23-56., 101-117. oldal.
- Hagelmayer István: Az arany szerepe a mai tőkés nemzetközi monetáris rendszerben. Közg. Szle. 1974. 10. szám.
- Szentes Tamás: Elmaradottság és fejlesztés. K.J.K. 1972. 16-19., 24-38. és 52-55. oldal.

Ajánlott:

- Hagelmayer - Boros - Bánfy: Az aranydevizarendszer kudarcai és tanulságai. K.J.K. 1975. 95-141. oldal.
- Kövér - Lantos - Lőrinczné: Nemzetközi pénzügyek. Tankönyvkiadó 1974. 257-276. (A valutáris zavarok okai) és 221-227. old.
- Szentes Tamás: "Elmaradottság és fejlesztés"- K.J.K. 1972. 131-141, 152-154. oldal.
- Kövér Károly: Miért kerülnek válságba a tőkés valuták? K.J.K. 1971. 5-52. oldal.
- Izické: Az EGK kibővülésének első tapasztalatai. Közg. Szle, 1973/7-8. szám.
- Horváth János: A tőkés nemzetközi valutarendszer és a különleges lebirási jogok. Közg. Szle., 1970/1. szám.
- Farkas Györgyné: A SDR öt éve. Közg. Szle., 1975/4. szám.
- Ádám György: A világkonszernek új stratégiája a fejlődő országokban. Közg. Szle., 1973/1. szám.
- A mai monopolkapitalizmus politikai gazdaságtana. Kossuth, 1974. XXIV. fejezet: Tőkés világpiac, nemzetközi kereskedelem. 426-434. old.
- XXVI. fejezet: Nemzetközi valutáris problémák. 457-465. old.
- XXVII. fejezet: Nemzetközi monopóliumok. 467-483. oldal.
- XXIX. fejezet: A neokolonializmus. 501-515. oldal.
- Dobozi István: Törekvések termelői kartejlek alakítására a fejlődő országokban. Külgazdaság, 1975/2. szám.

1. Mi a magyarázata annak, hogy a tőkés gazdaság fokozatosan világgazdasággá vált?
2. Mi a komparatív előnyök lényege?
3. Hogyan függ össze a világpiaci árak alakulása a komparatív előnyökkel?
4. Hogyan érvényesül az értéktörvény a nemzetközi áruforgalomban?
5. Milyen egyéb tényezők határozzák meg a külkereskedelmet?
6. Milyen tényezők határozzák meg a komparatív előnyöket?
7. Hogyan függ össze a gazdasági fejlődés és a komparatív előnyök alakulása?
8. Mi a szabad külkereskedelem és a protekcionizmus lényege?
9. Milyen sajátosságokat eredményez a külkereskedelemben a monopolkapitalizmus?
10. Mi a tőkekivitel lényege és melyek a formái?
11. Mi az oka annak, hogy a tőkeexport fejletlen és fejlett országokba is irányul?
12. Az Egyesült Államok gazdasági és katonai segélyeinek mi a szerepük, rendeltetésük a kapitalista világgazdaságban?
13. Milyen hatást gyakorol a tőkekivitel a tőkét exportáló országokra és a tőkét importáló, gyengén fejlett országokra?
14. Mi a fizetési mérleg, melyek fő részei, hogyan értelmezzük egyensúlyát?
15. Hogyan történik a nemzetközi tartozások és követelések kiegyenlítése?
16. Hogyan függ a valutaárfolyam alakulása a pénzrendszertől?
17. Hogyan jellemezhető a tőkés nemzetközi pénzügyi rendszer a második világháború után?
18. Miben jelentkezik az aranydeviza rendszer válsága?
19. Miért szükségszerű a nemzetközi monopóliumok kialakulása?
20. Melyek a mozgatórugói a kapitalista országok integrációs törekvéseinek?
21. Hogyan hat a tőkés integráció a termelőerők fejlődésére?
22. Milyen összefüggés van a világ gazdasági és területi felosztása között? Mennyiben különbözik egymástól a világ gazdasági és területi felosztása?
23. Mi az egyenlőtlen fejlődés törvényének lényege, és milyen sajátosságokkal érvényesül a monopolkapitalizmusban?
24. Mi az imperialista hatalmak neokolonialista politikájának lényege, melyek e politika főbb eszközei?
25. Mutassa meg, milyen eltérések vannak a termelés színvonala, továbbá az életszínvonal tekintetében a tőkés világgazdaság különböző fejlett és fejletlen országai között.

Az újratermelési egyensúly tartalma és feltételei

A/ Program

Az újratermelési egyensúly tartalma. A termelés technikai összefüggései. A tőkés vállalatok gazdasági érdekeltsége. A termeléshez szükséges kapacitástartalékok, termelési eszköz-, illetve készárúkészletek. A termelési és fogyasztási struktúra megfelelő viszonya.

Az egyensúlyi feltételek vizsgálatánál alkalmazott absztrakciók. A társadalmi termék felosztása érték szerint a társadalmi összítőke újratermelésének vizsgálatánál. Az újratermelés két osztálya. A zavartalan újratermeléshez szükséges arányok egyszerű és bővített újratermelés esetén a kétszektoros modellben. A rugalmas tőkés fogyasztás feltételezésének feloldása. Egyensúlyi feltételek a hadi-termelés léte esetén.

A termelés technikai összefüggéseinek kifejeződése az egyensúlyi feltételekben.

Az újratermelés dinamikai feltételei:

A társadalmi termék és a nemzeti jövedelem arányának alakulása. A beruházás, a felhalmozás és a fogyasztás arányának alakulása. A termelés I. és II. osztályának fejlődési üteme.

Az egyensúlyi feltételek megvalósulásának módja.

B/ Irodalomjegyzék

Kötelező:

Marx: A tőke II. kötet 20. fejezet. 1., 2., 3. pont Szikra, 1953. 397-408. oldal.

Lenin: Az úgynevezett piackérdésről. Művei I. Kossuth, 1963. 67-77. old.

A mai monopolkapitalizmus politikai gazdaságtana. Kossuth, 1974. XIV. fejezet. Hosszútávú strukturális változások a tőkés újratermelésben. 3., 4. pont. 277-289. old.

Ajánlott:

- A mai monopolkapitalizmus politikai gazdaságtana. Kossuth, 1974. XX. fejezet. Program, ill. prognóziskészítés a tőkés gazdaságban. 378-387. old.
- Erdős Péter: Adalékok a mai tőkés pénz, a konjunktura-ingadozások és a gazdasági válságok elméletéhez. K.J.K. 1966. 158-166., 171-175. oldal.
- Lenin: Az ugynevezett piackérdésről. Művei I. Kossuth, 1974. 77-94. oldal.
- Varga Jenő: Tanulmányok a kapitalizmus politikai gazdaságtanának problémáiról. Kossuth, 1965. 136-144. oldal.
- L.Hodov: A gazdaság állami programozása az NSZK-ban. Közg.Szle. 1974. 10. szám.
- Vági Ferencné: A francia tervezés néhány időszerű kérdése. Közg. Szle. 1975. 2. szám.
- Marx: A tőke II. köt. Kossuth, 1961. 316-144. oldal.

C/ Ellenőrző kérdések

1. Mi az ujratermelési egyensúly tartalma?
2. Milyen absztrakciókat alkalmazunk a társadalmi tőke ujratermelésének vizsgálatánál?
3. Melyek a társadalmi termék zavartalan realizálásának elvi feltételei egyszerű és bővített ujratermelés esetén?
4. Hogyan módosulnak az egyensúlyi feltételek a haditermelést bekapcsolva?
5. Mennyiben fejlődnek ki a termelés technikai összefüggései az egyensúlyi feltételekben?
6. Mit jelent a dinamikus szemlélet az ujratermelési egyensúly értelmezésében?
7. Az ujratermelés fő arányai alakulásának mik a tényezői és fő tendenciái?
8. Hogyan valósulnak meg az egyensúlyi feltételek a kapitalizmusban?

Gazdasági növekedés a fejlett tőkés országokban

A / Program

A gazdasági növekedés fogalma.

A gazdasági növekedés extenzív és intenzív jellege.

Hosszútávon a munkatermelékenység-növekedést jelentő intenzív jellegű növekedés szerepe az elsődleges. A munkatermelékenység-növekedés megvalósuló mértéke pedig a termelőberendezések korszerűsödésének, azaz a technikai fejlődésnek és a termelés társadalmi szervezettségének a függvénye. A technikai fejlődés folyamata a beruházások révén valósul meg, tehát kiemelkedő jelentőségű a gazdasági növekedés és a beruházási tevékenység kapcsolatának vizsgálata.

A mélységben és a szélességben végbemenő technikai fejlődés, a korszerűsödési ráta fogalma.

A bruttó beruházás fogalma.

A beruházási hányad és a beruházási ráta fogalma.

A beruházási hányad és a gazdasági növekedés közti kölcsönös kapcsolat rövid és hosszú távon.

A beruházási ráta és a gazdasági növekedés kölcsönös kapcsolata.

A technikai import és a termelési strukturaváltozások szerepe a gazdasági növekedésben.

A korszerűsödési rátát befolyásoló tényezők.

A gazdasági növekedést termelési oldalról befolyásoló további tényező az élők munkával való mennyiségi és minőségi ellátottság.

A gazdasági növekedést piaci oldalról befolyásoló tényezők elemzése:

- A beruházási tevékenység piacbővítő hatása
- Az állami költségvetés
- A személyes fogyasztás
- Az export szerepe a piac alakulásában.

Kötelező:

Erdős Tibor: Gazdasági növekedés a fejlett tőkés országokban.
Kossuth, 1972. IV. rész: Munkaerő és gazdasági növekedés
158-210. old.

Erdős Tibor: A termelés korszerűsödése és a gazdasági növekedés.
Kossuth, 1974. A korszerűsödési ráta nagyságát meghatározó
tényezők. 146-201. old.

Ajánlott:

Erdős Tibor: Gazdasági növekedés a fejlett tőkés országokban.
Kossuth 1972. III. rész: A fejlett tőkés országok gazdasági
növekedése a második világháború után. 118-158. old.

Erdős Tibor: A termelés korszerűsödése és a gazdasági növekedés.
Kossuth, 1974. 12-127. old.

C/ Ellenőrző kérdések

1. Mi a gazdasági növekedés?
2. Mi a korszerűsödési ráta, és hogyan függ össze a gazdasági növekedés ütemével?
3. Mi a beruházási hányad, és a beruházási ráta?
4. Milyen összefüggés van a növekedés üteme és a beruházási hányad között?
5. Miért nem mutatható ki általában a növekedés üteme és a beruházási ráta között korrelációs kapcsolat?
6. Mi az ICOR-mutató?
7. Mi a relatív technikai elmaradottság és milyen szerepe van egy ország gazdasági növekedésében?
8. Milyen tényezők befolyásolják a korszerűsödési rátát?
9. A munkaerő mennyisége és szakképzettsége hogyan játszik szerepet a gazdasági növekedésben?
10. A piac oldaláról milyen tényezők és hogyan befolyásolják a gazdasági növekedést?

A gazdasági válságok és a tőkés újratermelési ciklus

A / Program

Az általános tultermelési válság elvont lehetősége az egyszerű árutermelésben. E lehetőség valósággá válásának szükség-szerűsége a kapitalizmusban, a kapitalizmus alapvető ellenmondása, mint az általános tultermelési válságok végső oka; a termelés és a fogyasztás ellentmondása, mint a tultermelési válságok közvetlen oka. A tőkés vállalatokon belüli szervezettség és a közöttük lévő anarchia közti ellentmondás szerepe a válságok kirobbanásában.

A klasszikus válságmechanizmus működése. A tőkés újratermelés folytonos egyensúlyát feltételező modell elemzése. Az álló-tőkék újratermelésének összefüggése a végterméken belüli I. és II. osztály mozgásával. A profithányad és a bérhányad mozgása. Az újratermelési ciklus szakaszainak hagyományos és újszerű értelmezése. Kumulatív folyamatok hatása a termelés ciklikus ingadozásaira. Az "akcelerátor hatás" lényege. Az újratermelési ciklus szinkronizációja és aszinkronizációja. A részleges és közbeeső válságok.

A mezőgazdaságban lezajló gazdasági válságok sajátosságai az ipari válságokkal szemben. Elhúzódó tultermelési válságok a mezőgazdaságban.

Gazdasági válság és újratermelési ciklus a modern kapitalizmusban. Az állami költségvetés anticiklikus hatása. Az állami vállalati szektor anticiklikus hatása. Az állami hitel- és pénzforgalmi politika szerepe. Az állam "szabálytalan" gazdasági intézkedéseinek szerepe. A kereskedelmi, pénzügyi és szolgáltatási szféra-anticiklikus hatása. A nemzetközi tőkés gazdasági kapcsolatok hatása az újratermelésre. A tőkés újratermelési ciklus vizsgálatának elméleti jelentősége.

B / Irodalomjegyzék

Kötelező:

Erdős Péter: "Adalékok a mai tőkés pénz, a konjunktura ingadozások és a gazdasági válságok elméletéhez. 30. a tőkés újratermelés ciklikus menete. K.J.K. 1966. 340-360. old.

Ajánlott:

- Molnár Ferenc: Ciklikus-e a mai tőkés ujratermelés. Közg.Szle. 1967. 1.szám.
- Erdős Tibor: A mai tőkés ujratermelés ciklikusságáról. - Vita - Közg.Szle. 1968. 4. szám.
- A mai monopolkapitalizmus politikai gazdaságtana - Kossuth, 1974. XV. fejezet: Ciklusok és válságok a modern tőkés gazdaságban.
- Kelen Zsuzsa: A klasszikus ciklusmechanizmusok módosulása az állammonopolista kapitalizmusban. Közg.Szle. 1975. 3.szám.

C/ Ellenőrző kérdések

1. Mi az általános tultermelési válság végső és közvetlen oka és miért? Közvetlenül mire vezethető vissza a részleges válságok létrejötte?
2. A gazdasági válság kibontakozásának milyen változatait különböztetjük meg? Állítsa szembe a termelés és fogyasztás ellentmondását leegyszerűsítő felfogást ezen ellentmondás valóságos tartalmával!
3. Tételezzük fel a tőkés ujratermelés (rövid távu) egyensúlyi állapotát. Miért szükségszerű egy ilyen - feltételezett - egyensúlyi állapot felborulása a kapitalizmus viszonyai között?
4. Az állótőkék ujratermelésének sajátosságai hogyan eredményezik a végterméken belüli I. és II. osztály növekedésének sajátosságait? Mi a jelentősége a két osztály növekedési ütemváltozásának? Mit tartunk a profit "természetes" formájának és miért?
5. Elemezze az ujratermelési ciklus szakaszainak hagyományos és újszerű értelmezését! Miért problémás a hagyományos "megélénkülés és fellendülés" - szakaszok értelmezése?
6. Milyen szerepet töltenek be a kummulativ folyamatok a tőkés ujratermelés ciklikus alakulásában? Mit nevezünk "akcelerátor hatásnak"? Milyen specifikumokkal jár az akcelerátor hatás a korábban megismert kummulativ folyamatokkal szemben?
7. Mi az ujratermelési ciklus szinkronizációja és aszinkronizációja?
8. Elemezze a periodikus, a részleges és a közbeeső válságok különbségeit! Miért mechanikus az általános tultermelési válság alábbi értelmezése: "általános tultermelési válság kirobbanásakor valamennyi ágazatban többet termelnek, mint amennyit adott árakon realizálni lehet"?

9. A mezőgazdaságban kibontakozó válságoknak milyen sajátosságai vannak az ipari válságokkal szemben?
10. Milyen módosulásokat mutat a tőke ujratermelési alakulása az állammonopolista kapitalizmus rendszerré válását követően? Milyen anticiklikus költségvetési faktorokat ismerünk? Miért anticiklikus hatású az állami vállalati szektor léte? Elemezze a kereskedelmi, pénzügyi és szolgáltatási szféra anticiklikus hatását! A modern tőkés hitel- és pénzforgalmi politika szerepe az ujratermelés alakulásában. Elemezze az infláció és a válságok összefüggéseit! Mi a stagfláció? Összefoglalóan milyen választ adhatunk a "ciklikus-e a mai tőkés ujratermelés"? - kérdésre?
- Ilyen módon hatnak a nemzetközi gazdasági kapcsolatok az egyes országok ujratermelésére?

A munkásosztály helyzetének alakulása a kapitalizmusban

A/ Program

A munkásosztály, mint a tőke tartozéka. A munkanélküliség szükségessége a növekvő szerves tőkeösszetétellel megvalósuló felhalmozás mellett. A munkanélküliség a kapitalista termelési mód velejárója. A munkanélküliség növekedése ellen ható tényezők a mai kapitalizmusban.

A munkásosztály helyzetét meghatározó tényezők. A munkanélküliség, a munkaintenzitás, a reálbér, valamint a munkásosztály egyéb élet- és munkakörülményeinek alakulása a tőkefelhalmozás során. Munkanélküliség a mai fejlett tőkés országokban. Egyéb dolgozó tömegek helyzete a kapitalizmusban.

A munkásosztály relatív helyzetének alakulása. A munkásosztály nemzeti jövedelemből és nemzeti vagyonból való részesedésének csökkenése. A kizsákmányoltak és a kizsákmányolók társadalmi helyzete különbségének növekedése.

A szükségleti színvonal és a munkásosztály életszínvonalának eltérése.

A munkásosztály helyzetének alakulásával kapcsolatos anti-marxista nézetek bírálata. A tőkés felhalmozás általános törvénye és történelmi tendenciája.

B/ Irodalomjegyzék

Kötelező:

Marx: A tőke I.köt. Kossuth, 1961. 594-601., és 703-706.old.

Lenin: Művei, 4.köt. Kossuth, 1964. 195-197. old.

A mai monopolkapitalizmus politikai gazdaságtana. Kossuth, 1974.

XXXI. fejezet: A fejlett tőkés társadalom osztály- és szociális szerkezete. (1., 2., 3. és 4. pont), 539-551. old.

XXXIII. fejezet: A munkásosztály az állammonopolista kapitalizmusban. 1., 3., 4. (588-595; 598-609;)

Blaskovits János: A munkásosztály fogalmáról. Kossuth, 1968.

A munkásosztály a mai kapitalizmusban. Változások a fejlett kapitalista országok proletáriátusában. A munkásosztály fogalma a kapitalizmusban. (kb. 10 oldal).

Ajánlott:

- A mai monopolkapitalizmus politikai gazdaságtana. Kossuth, 1974.
XXXIII. fejezet, 6. pont. 613-623. old.
XXXIV. fejezet: A politikai harc problémái a fejlett tőkés országokban. 631-654. old.
XXXV. fejezet: A nemzeti demokratikus forradalmak fejlődésének problémái. 654-674. old.
- Ripp Géza: A "Demokratikus szocializmus" és marxizmus. Kossuth, 1963. 105-135. old.
- Szántó György: A munkásosztály anyagi és szociális helyzete a fejlett tőkés országokban. MÜM Tudományos szocializmus füzetek 1971. 10-11. szám.
- Georges Marchais: Demokratikus kihívás. Kossuth, 1974. 11-48. old.
- Lucza Márta: Foglalkoztatás az állammonopolista kapitalizmusban. Kossuth, 1974.
I. A foglalkoztatás színvonala 15-41. old.
III. A munkaerő foglalkoztatás tőkés antagonizmusainak megjelenési formái 108-156. oldal.

C/ Ellenőrző kérdések

1. Hogyan változik a tőke felhalmozott értéktöbbletté még egyszerű ujratermelést feltételezve is?
2. Milyen hatást gyakorol a munkásosztály helyzetére a tőke változatlan összetétele mellett megvalósuló felhalmozás?
3. Mit ért azon, hogy a munkásosztály a tőke tartozéka?
4. Mi a munkanélküliség oka?
5. Milyen főbb tényezők hatnak a munkanélküliség növekedése ellen?
6. Mit értünk a munkásosztály helyzetének abszolút és relatív rosszabbodásán? Bekövetkezik-e a munkásosztály helyzetének abszolút értelmű rosszabbodása hosszabb időszakban?
7. Mi a tőkés felhalmozás általános törvényének lényege, és mi a tőkés felhalmozás történelmi tendenciája?

Az imperializmus történelmi helye

A/ Program

Lenin az imperializmus történelmi helyéről. A monopóliumok megjelenése fontos változásokat hozott a tőkés termelési viszonyokban. A termelési viszonyok változásainak következtében megváltozott a gazdasági törvények érvényesülési módja is, ezért az imperializmust a kapitalizmus külön fejlődési szakaszának tekintjük. Az imperializmus, mint a kapitalizmus legfelsőbb szakasza. Az imperializmus hanyatló kapitalizmus.

Az imperializmus polgári elméletei. Az "ultraimperializmus" elmélet lényege, célja, lenini bírálata. A konvergenciaelmélet lényege, legismertebb tételei, képviselői. A konvergencia elmélet marxista bírálata. A jelenkori termelési viszonyok, mint a kapitalizmus hanyatlásának kifejeződési formái.

A kapitalizmus hanyatlásának megnyilvánulása a termelőerők fejlesztésében. A termelőerők hosszútávú fejlődésének sajátosságai, technikai, ill. társadalmi tényezői. Az időnként megnyilvánuló gyors technikai fejlődés ellentmondásos hatása a tőkés országok gazdaságára. Hanyatlás és gyors technikai fejlődés nem zárják ki egymást.

A kapitalizmus hanyatlásának megnyilvánulása a gyarmati rendszer összeomlásában. A felszabadult gyarmati országok fejlődési tendenciái. Az elmaradott országok államkapitalizmusának progresszív szerepe, eltérő jellege a fejlett tőkés országok államkapitalizmustól. A nem kapitalista fejlődés útja. A szocialista világszisztem szerepe a felszabadult országok szocialista fejlődésének elősegítésében.

A hanyatlás megnyilvánulása a tőkés világ gazdasági rendszer területi összehúzóulásában. A szocialista világrendszer kialakulása. A szocialista és a kapitalista világrendszer ellentéte, a mai világ alapvető ellentéte.

A kapitalizmus általános válságának lényege és alapvető vonásai. A kapitalizmus általános válságának szakaszai, az egyes szakaszok, különösen a harmadik szakasz sajátosságai.

Kötelező:

- Lenin: Az imperializmus, mint a kapitalizmus legfelsőbb foka.
Művei 22. köt. Szikra, 1951. 275-316. old. VII., VIII., IX., X. fejezet.
- A mai monopolkapitalizmus politikai gazdaságtana. Kossuth, 1974.
IV. fejezet. A tudományos-technikai forradalom a modern állammonopolista kapitalizmus viszonyai között. 4. pont, 94-100. old.
XXXVI. fejezet: A kapitalizmus forradalmi megdöntésének történelmi szükségszerűsége. 698-708. old.

Ajánlott:

- Molnár Ferenc: Az imperializmus elmélete és a mai kapitalizmus.
Közg. Szle. 1966. 11. szám.
- Rédei Jenő: Az imperializmus lenini elmélete és korunk kapitalizmusa.
Közg. Szle. 1967. 2. szám.
- Becsky György: Kritikai megjegyzések J.K. Galbraith könyvéhez.
Közg. Szle. 1971. 2. szám.
- Guss Hall: Az amerikai imperializmus ma. Kossuth, 1974. 20-32. 335-360. old.
- A mai monopolkapitalizmus politikai gazdaságtana. Kossuth 1974.
XXI. fejezet: A fő tőkésállamok gazdaságának militarizálása fejlődésünk jelenlegi szakaszában. 389-402. old.

C/ Ellenőrző kérdések

1. Mit jelent az, hogy az imperializmus a kapitalizmus monopolista szakasza?
2. Melyek az imperializmus lenini ismérvei?
3. A monopolkapitalizmus kialakulásával mennyiben változtak a tőkés termelési viszonyok?
4. Mi a lényege és társadalmi rendeltetése az ultraimperializmusról szóló elméletnek?
5. A monopolkapitalizmus átalakulása állami monopolkapitalizmussá miért nem igazolja az ultraimperializmusról szóló teóriát?
6. Mi a konvergenciaelmélet lényege; szerepe a mai kapitalizmusban, kik legismertebb képviselői?
7. Mik a konvergenciaelmélet hibás alapfeltevései, ill. "módszertani hiányosságai"?
8. Milyen formákban jut kifejezésre a kapitalizmus hanyatlása a monopolkapitalizmus időszakában?

9. Ábrázolja részleteiben a tőke lényegének legjobban megfelelő kapitalista termelési viszonyokat!
10. Mennyiben jelzik a monopolista viszonyok a tőkés termelési viszonyok hanyatlását?
11. Mutassa meg, hogy az állami monopolkapitalizmus létrejötte mennyiben fokozta a monopoliumokhoz képest is a tőkés termelési viszonyok hanyatlását?
12. Hogyan nyilvánul meg a kapitalizmus hanyatlása a jelenkori termelőerők fejlődési sajátosságaiban?
13. Mik az okai a - hosszabb időt tekintve - gyors technikai fejlődésnek, és ez mennyiben hat mégis a hanyatlás irányába?
14. Miért fontos tényezője a kapitalizmus hanyatlásának az imperializmus gyarmati rendszerének összeomlása?
15. A politikailag függetlenné vált volt gyarmati országok milyen intézkedéseket tesznek gazdasági önállóságuk kivívásáért?
16. Mi a különbség a gazdaságilag elmaradott országok államkapitalizmusa és a fejlett tőkés országokban kialakuló állami monopolkapitalizmus között?
17. Mi az államkapitalizmus szerepe a gazdaságilag elmaradott országok fejlődésében?
18. Mi a nem kapitalista fejlődés útjának lényege?
19. A kapitalizmus hanyatlásának miért fontos tényezője a szocialista rendszer, majd a szocialista világrendszer kialakulása?
20. Ismertesse az imperializmus lényegéről folytatott vitát!

A SZOCIALIZMUS POLITIKAI GAZDASÁGTANA

(Programok, irodalomjegyzékek, ellenőrző kérdések)

A kapitalizmusból a szocializmusba vezető átmenet

A/ Program

Az átmeneti szakasz szükségessége és lényege. A társadalmi átalakulás jellegének minőségi változása a szocialista forradalom győzelmével. A szocialista építés általános törvényszerűségei és sajátosságai. Az általános és specifikus vonások egységének helyes értelmezése.

A kapitalizmusból szocializmusba vezető átmeneti korszak fő gazdasági szektorai és ellentmondásai. A népgazdaság szocialista szektorának kifejlődése és vezető szerepe. Az átmeneti szakasz gazdasági törvényei.

A többszektoruság megszüntetése, az átmeneti gazdaság szocialista gazdasággá való átalakítása. A proletárdiktatura állama gazdaságpolitikájának lényege. Az un. hadikommunizmus lényege és értékelése, a NEP-re való áttérés szükségessége. A NEP lényege és nemzetközi jelentősége. Lenin villamosítási terve, a GOELRO.

A szocialista iparosítás szerepe a szocializmus anyagi-műszaki bázisának megteremtésében, elvi eltérése a tőkés iparosítástól.

Az iparosítás sajátosságai a Szovjetunióban és a népi demokratikus országokban.

A mezőgazdaság szocialista átalakítása. Lenin un. szövetkezeti tervének lényege és nemzetközi érvényessége. A kollektivizálás általános és sajátos vonásai. A falu szocialista átalakítása Magyarországon.

A szocializmus győzelme. A szocializmus anyagi-műszaki bázisa és a szocialista termelési viszonyok osztatlan uralma. A kulturforradalom.

A szocializmusba vezető átmenet lehetősége a tőkés ut elkerülésével és ennek sajátosságai.

A szocializmus gazdasági érettségének két szakasza: a/ a szocializmus alapjában való felépülése, b/ a fejlett szocializmus fázisa.

A szocializmus anyagi-műszaki bázisának fejlődése, a szocialista termelési viszonyok megszilárdulása és tökéletesedése. A fejlett szocializmus és a tudományos-technikai forradalom. A fejlett szocializmus történelmi helye.

Kötelező:

Lenin: Forradalmunkról. Művei, 33.köt. Szikra, 1952. 476-481.

Lenin: Az új gazdaságpolitikáról. Művei, 33.köt. Szikra, 1952. 67-73. old.

Lenin: Azerbajdzsan, Gruzia, Örményország, Dagesztán, a Hegyi köztársaságok Kommunistáihoz. Művei, 32.köt. Szikra, 1952. 338-340. old.

Lenin: A szövetkezetekről. Művei, 33.köt. Szikra, 1952. 467-475. old.

Kádár János: A szocializmus teljes győzelméért. Kossuth, 1962.

A mezőgazdaság átszervezése Magyarországon. 261-271. old.

A Magyar Szocialista Munkáspárt XI. kongresszusának programnyilatkozata. IV. rész. Az MSZMP XI. kongresszusának jegyzőkönyve. Kossuth, 1975. 507-511. old.

Ajánlott:

a/ Az átmeneti szakasz gazdaságpolitikája

Lenin: A terményadóról. Művei, 32.köt. Szikra, 1952. 351-391.

Lenin: A "Baloldali" gyerekeségekről és a kispolgáriasságról. Művei, 27. Szikra, 1952. 323-355. old. (36.köt. Kossuth, 1972. 265-295. old.)

Otto Reinhold: Uton a fejlett szocializmus felé, Társ. Szemle, 1975/1. szám.

Bögös László: A szocializmus építésének problémái a VDK-ban. Társ. Szemle, 1974/8-9. szám.

Barla Szabó Ödön: Az 1920-as évek gazdasági vitái a Szovjetunióban, I. rész, 1. fejelet. A szocialista építés lenini programjának néhány elméleti kérdése és megvitatása. Kossuth, 1971. 27-81. old.

b/ A szocialista iparosítás

Friss István: Iparfejlesztés és gazdaságpolitika. Társ. Szle., 1973. 1. szám.

Kovács Dénes: A nagyüzemek államosításának negyedszázados évfordulója. Társ. Szle., 1973. 3. szám.

Lakos Sándor: A szocializmus alapjainak lerakása. Kossuth, 1963. I. 18-53. old.

Zala Julia-Simán Miklós: A szelektív iparfejlesztési politikáról. Gazdaság, 1970. 4. szám.

Berend T. Iván: Gazdaságunk három évtizede és a XX. századi gazdaságfejlesztés c. tanulmányából a 3. és 4. rész. Társ. Szle., 1974. 12. szám.

Szekér Gyula: Energiagazdálkodásunk helyzete és távlatai.

Társ.Szemle, 1974. 6.szám.

Bakos Zsigmond: Ruházati iparunk fejlődésének néhány közgazdasági problémája. Közg.Szle., 1974. 1.szám.

Németh Károly: Az 1975. évi terv és költségvetés, valamint az V. ötéves terv irányelveiről. Társ.Szle., 1975. 1.szám.

Nyitrai Ferencné: Iparunk helye a világban. Kossuth, 1974. 15-113.old. és 236-255.old.

Karakas László: A hatékonyság növelésének tartalékai népgazdaságunkban. Társ.Szle., 1974. 7.szám.

Stark Antal: Iparfejlesztésünk három évtizede. Közg.Szle., 1975. 4.szám.

c/ A mezőgazdaság szocialista átalakítása

Erdei Ferenc: Lenin és a magyar termelőszövetkezeti mozgalom. Szövetk.Kut.Intézet Évkönyve. 1971. K.J.K. 1971. 9-26.old.

Csizmadi Ernő: Új vonások a hetvenes évek magyar mezőgazdaságban. Közg.Szle., 1974. 6.szám.

Szabó István: Hol tartanak a magyar mezőgazdasági termelőszövetkezetek? Valóság, 1974. 12.szám.

Benet Iván: Az élelmiszergazdaság és a mezőgazdaság II. rész. A mezőgazdaságtól az agrobusinessig, 2., 3. pont. Akadémiai Kiadó, 1973. 34-36.oldal.

Csizmadiáné, Székely Magda: Mezőgazdaságunk 30 éve. Közg.Szle., 1975. 4.szám.

Rámány Pál: Eredmények és feladatok agrárpolitikánkban. Társadalmi Szle., 1975. 6.szám.

Mészáros Sándor: A szocialista szövetkezeti mozgalom kibontakozása a magyar falun. Szöv.Kut.Int.Évkönyve, 1975. 335-375.oldal.

Barla Szabó Ödön: Az 1920-as évek gazdasági vitái a Szovjetunióban. 1.rész.2.fej. Lenin elméleti munkásságának néhány vonása a társas földművelés fejlesztésében, ún. szövetkezeti terve kidolgozásában és e terv megvalósítása. Kossuth, 1971. 82-148.old.

d/ A fejlett szocializmus megteremtésének közgazdasági kérdései

P.A. Ignatovszkij: A fejlett szocializmus, IX.fejezet, Kossuth, 1975. 232-242.old.

P.N. Fedoszejev: A társadalmi fejlődés kérdéseinek kutatása a Szovjetunióban. Társ.Szle. 1975.2.szám.

Otto Reinhold: Utón a fejlett szocializmus felé. Társ.Szle. 1975.1.szám.

A fejlett szocializmus vonásai és sajátosságai. Béke és Szocializmus. 1975.1.szám.

Koszolapov, R. : A fejlett szocializmus elméletének módszertani problémái. Béke és Szocializmus. 1974. 9. szám.

Nagy László: A fejlett szocialista társadalom. Pártélet, 1975. 5. szám.

C/ Ellenőrző kérdések

1. Miért van szükség egész történelmi korszakra a kapitalizmusból a szocializmusba vezető átmenet megvalósítására?
 - a/ Miben fejeződik ki a társadalmi átalakulás jellegének minőségi változása a szocialista forradalom győzelme után?
 - b/ Mi az átmeneti szakasz lényege?
2. Melyek a szocialista építés általános törvényszerűségei és mi-
ben fejeződik ki érvényesülésük sajátossága?
 - a/ Miben áll az általános törvényszerűségek és nemzeti sa-
játosságok helyes viszonya?
 - b/ Milyen objektív tényezők nehezítik a nemzeti és nemzet-
közi érdekek összeegyeztetését, az utóbbiak elsődlegessé-
gének megvalósítása mellett?
3. Melyek az átmeneti időszak gazdasági szektorai és ellentmon-
dásai?
 - a/ Mi jellemzi az átmeneti szakasz egyes szektorait?
 - b/ Mi a többszektoru gazdaság fő ellentmondása?
 - c/ Milyen más ellentmondások vannak a termelőerőkön belül
továbbá az alap- és felépítmény között?
4. Hogyan történik a szocialista termelési viszonyok létrehozása?
 - a/ Mi jellemzi a szocialista államosítást?
 - b/ Milyen szerepet játszik az államkapitalizmus?
 - c/ Miért valósul meg más formában a kisárutermelés tár-
sadalmasítása, mint a tőkés tulajdon kisajátítása?
 - d/ Mi a lenini szövetkezeti terv lényege?
 - e/ A mezőgazdaság kollektivizálásának általános és sajátos
vonásai.
 - f/ Hogyan ment végbe a falu szocialista átalakítása hazánkban
és melyek sajátos vonásai?
5. Milyen szerepet játszik az iparosítás a szocializmus anyagi-
műszaki bázisa megteremtésében?
 - a/ Mi jellemzi a Szovjetunió szocialista iparosítását?
 - b/ Melyek a népi demokratikus országok iparosításának saját-
osságai?
 - c/ Mi a különbség a kapitalista és szocialista iparosítás kö-
zött?

6. Melyek az átmeneti szakasz gazdaságpolitikájának alapelvei?
- a/ Mi az ún. "hadikommunizmus" lényege és miért vált szükségessé az új gazdaságpolitikára való áttérés?
 - b/ Mi a NEP lényege, gazdasági, politikai tartalma és két oldala?
 - c/ Miben áll a NEP elvének nemzetközi érvényessége?
7. Melyek a szocializmus gazdasági fejlődésének szakaszai?
- a/ Miért az anyagi-műszaki bázis továbbfejlesztése a fejlett szocializmus megteremtésének előfeltétele?
 - b/ Milyen irányban kell továbbfejleszteni a szocialista termelési viszonyokat?
 - c/ Mi az összefüggés a fejlett szocializmus és korunk tudományos-technikai forradalma között?

A szocialista termelési viszonyok alapvető vonásai

A / Program

A tulajdonviszonyok lényege és helye a termelési viszonyok rendszerében. Az elsajátítás társadalmi jellegének kibontakozása mint folyamat. A termelési eszközök társadalmi tulajdona mint kiindulópont. Az elsajátításon belüli egyenlőség és egyenlőtlenség általános alapjai.

Specifikus és különös vonások a szocializmus termelési viszonyaiban. A termelési eszközök társadalmi tulajdona. Az alapvető társadalmi-gazdasági egyenlőség elemei. A termelőkollektívák és a társadalom kapcsolata, a termelői elkülönültség mint a szocialista termelési viszonyok különös vonása. Az elkülönültség helye és sajátosságai a szocialista termelési viszonyok rendszerében. A fogyasztási javak elsajátítása, a munka szerinti elosztás.

A termelési eszközök szocialista tulajdonának formái. Az állami tulajdon mint osztársadalmi tulajdon. Az állami forma szükségessége. Az állami vállalatok elkülönültségének oka és sajátosságai. A szövetkezeti tulajdon mint csoporttulajdon szocialista jellegének tényezői. Az állami és szövetkezeti tulajdonforma azonos és különböző vonásai. A két tulajdonforma közeledésének tendenciája. A személyi tulajdon lényege, forrásai és rendeltetése a szocializmusban. A személyi tulajdon eltérése a magántulajdontól. Társadalmi osztályok és csoportok a szocializmusban.

A szocializmus gazdasági érdekviszonyai. A gazdasági érdek tartalma és objektív jellege. Az érdekek strukturája és alapvető elemeinek összefüggései a szocializmusban. A társadalmi érdek meghatározó szerepe az érdekek összehangolásánál. Az érdekellentmondások jellege és főbb mozgásformái. Érdekképviselő és érdekvédelem a szocializmusban.

A szocializmus gazdasági alaptörvénye. A termelés és a szükségletek kapcsolata és ellentmondása, mint a szocialista gazdaság fejlődésének hajtóereje. A termelőerők és a termelési viszonyok összhangja a szocializmusban.

Kötelező:

Marx: Bevezetés a politikai gazdaságtan bírálatához.
Szikra, 1951. 13-34. old.

Az MSZMP KB beszámolója a XI. kongresszuson I. fejezet.
Az MSZMP XI. kongresszusának jegyzőkönyve.
Kossuth, 1975. 79-88. oldal.

Az MSZMP XI. kongresszusának határozata a párt munkájáról és
a további feladatokról, II. fejezet.
Az MSZMP XI. kongresszusának jegyzőkönyve.
Kossuth, 1975. 502-506. oldal.

Szabó Kálmán: A szocialista termelés alapvonásai.
Kossuth, 1964. 99-113. old.

Ajánlott:

a/ A szocializmus tulajdonviszonyai és tulajdonformai.

Szdobnov: A társadalmi tulajdon mint a szocializmus legfontosabb
gazdasági kategóriája. (Sokszorosítás, megtalálható a Könyv-
tárban.)

P. A. Ignatovszkij: A fejlett szocializmus. Kossuth, 1975. VII. fej.

Biszkú Béla: A XI. kongresszus a társadalmi viszonyok fejleszté-
séről. Társadalmi Szemle, 1975. 11. szám.

Szabó Kálmán: A szocialista termelés alapvonásai. Kossuth, 1964.
I-II. rész.

Szabó Kálmán: A termelőerők és a termelési viszonyok fejlesztésé-
nek kérdései. Kossuth, 1976.

A szocializmus politikai gazdaságtanának története. Kossuth, 1975.
Ötödik fejezet. A szocialista tulajdon.

Földes Károly: A szocialista elsajátítási viszonyok. MM. Tájékoz-
tató. 1972. 3. szám.

O. Lange: Politikai gazdaságtan I. köt. Közgazdasági és Jogi Kiadó.
1965. 17-27. 31-57. oldal.

Z. Hába: A társadalmi tulajdon kérdései a szocializmusban. Közg.
Szle. 1970. 10. szám.

Molnár Endre: A tulajdon marxista értelmezése. Közg. Szle. 1973.
5. szám.

b/ A szocializmus érdekviszonyai

Dr. Benke István: Érdek és ösztönzés. Kossuth, 1975. I-II. fejezet.
M. Mihajlov-A. Motilev: Gazdasági viszonyok és érdekek a szocializ-
musba. Béke és Szocializmus. 1969. 4. szám.

Varga Emilia: Néhány gondolat a gazdasági érdek fogalmához és strukturájának értelmezéséhez. MM. Tájékoztató, 1973. 1. szám.

Kozma Pál: Tulajdon és gazdasági mechanizmus. II. Az érdekviszonyok. MM. Politikai gazdaságtan füzetek. 1.szám.

G.Glezerman. Ellentmondások a szocializmusban. Béke és Szocializmus. 1972. 3.szám.

A haladás dialektikája. Béke és Szocializmus. 1973.4.szám.

A.K. Tumasov, V.F.Scserbina: Az össznépi és a kollektív gazdasági érdek ellentmondásainak jellege a szocializmusban. Társadalmi Szemle. 1975. 8-9.szám.

C/ Ellenőrző kérdések

1. Ismertesse a tulajdonviszonyok tartalmát és szocializmusbeli jellemzőit!
 - a/ Hogyan bontakoznak ki a társadalmi elsajátítás viszonyai? Meddig jut el a folyamat a szocializmusban?
 - b/ Milyen tartalmi vonásokban fejeződik ki a termelési eszközök elsajátításának társadalmi jellege?
 - c/ Miért szükségszerű a termelőkollektívák gazdasági önállósága a szocializmusban? Mi a termelői elkülönültség lényege?
 - d/ Melyek az elkülönültségi viszonyok sajátosságai a szocialista társadalomban?
 - e/ Milyen összefüggés van a termelési eszközök tulajdona és a fogyasztási javak elosztása között a szocializmusban?
2. Jellemezze a szocialista tulajdon formáit!
 - a/ Miért alakult ki a termelési eszközök szocialista tulajdona két formában?
 - b/ Miért valósul meg a szocialista össznépi tulajdon állami formában?
 - c/ Mi határozza meg a csoporttulajdon társadalmi jellegét?
 - d/ Hasonlítsa össze a termelési eszközök szocialista tulajdonának két formáját!
 - e/ Cáfolja meg a szocialista tulajdonnal kapcsolatos téves nézeteket!
 - f/ Melyek a személyi tulajdon sajátosságai a szocializmusban?
3. Elemezze a szocializmus gazdasági érdekviszonyait!
 - a/ Milyen társadalmi osztályok és csoportok találhatók a szocializmusban?

b/ Mi a gazdasági érdek tartalma?

c/ Melyek az érdekstruktúra alapvető elemei a szocializmusban? Milyen összefüggés van közöttük?

4. Milyen kapcsolat van a szocializmusban a termelés és a szükségletek között?

a/ Miben áll a szocialista (kommunista) termelési mód alapvető ellentmondása?

b/ Ismertesse a szocializmus gazdasági alaptörvényét!

A szocializmus gazdasági törvényei. A tervszerűség törvénye

A/ Program

A szocializmus gazdasági törvényei. Általános, különös és specifikus gazdasági törvények. A gazdasági törvények objektív jellege és érvényesülésének sajátosságai a szocializmusban. A tervszerűség lehetősége és szükségessége a szocializmusban. A tervszerűség feltételei.

A tervszerűség mint a szocializmus specifikus gazdasági törvénye. A tervszerűség lényege és két eleme. A tervszerűség helytelen értelmezései.

A népgazdasági arányosság. Az arány, az arányosság és az egyensúly fogalma. Az arányosság tartalma a szocializmusban: a termelés és a szükséglet kapcsolata, a szükségletek csoportosítása és rangsorolása.

A piaci egyensúly mint az arányosság megjelenésének egyik formája. Az arányosság sajátosságai a szocializmusban.

A társadalmi tudatosság lényege és kritériumai.

A tervszerűség és a tervezés közötti összefüggés. A szocialista állam gazdasági szerepe. A demokratikus centralizmus mint a szocialista gazdálkodás szervezeti alapelve.

B/ Irodalomjegyzék

Kötelező:

- D. V. Valovoj-G. J. Lapsina: Szocializmus és áruviszonyok. Kossuth, 1974. Első rész. 46-73. old. Harmadik rész: 120-138. old.
Szabó Kálmán: A Szocialista termelés alapvonásai. Kossuth, 1964. Harmadik rész. 233-271. old.

Ajánlott:

- Szabó Kálmán: A szocialista termelés alapvonásai, Kossuth, 1974. 199-232. old.

Morva Tamás: Tervszerűség és piaci mechanizmus a szocializmusban. Közg.Szle. 1966.3.szám.

Bertóti László: Néhány gondolat az arányosság és az értéktörvény összefüggéséről. MM.tájékoztató. 1973.4.szám.

Ballai László: A népgazdaság tervezése. Kossuth, 1975.7-42 old.

Kronrod: Értéktörvény a szocializmusban IV. fejezet. Kossuth, 1972. 106-148.old.

Szabó Imre: Szocializmus és szükségletek. Társ.Szle. 1972.2. szám.

Friss István: Gazdasági törvények, tervezés, irányítás. Kossuth, 1968. 141-189.old.

A demokratikus centralizmus fogalma és érvényesülésének területei. M. M. Tájékoztató. 1971.2.szám. 133-158. oldal.

C/ Ellenőrző kérdések

1. Jellemezze a szocializmus gazdasági törvényeit!
 - a/ Hogyan kell értelmezni a gazdasági törvények objektív jellegét a szocialista gazdaságban?
 - b/ Hogyan kell figyelembe venni a gazdasági ellentmondások jellegét?
 - c/ Mit jelent a gazdasági törvények érvényesülésének tendenciája?
2. Jellemezze a tervszerűséget!
 - a/ Mi a kapcsolat a tervszerűség és a szocialista tulajdonviszonyok között?
 - b/ Mi a tervszerűség lényege és mi annak két komponense?
 - c/ Ismertesse a tervszerűséggel kapcsolatos helytelen fel fogásokat!
 - d/ Miért lehetetlen a tervszerűség a kapitalizmusban?
3. Mi az arányosság lényege és melyek specifikus vonásai a szocializmusban?
 - a/ Mi a különbség és kapcsolat az arány, az arányosság és az egyensúly között?
 - b/ Mi az arányosság tartalma a szocializmusban?
 - c/ Mi a kapcsolat az arányosság és a piaci egyensúly között?
 - d/ Melyek az arányosság specifikus vonásai a szocializmusban?
4. Mit értünk a gazdasági élet tudatos fejlesztésén?
5. Milyen gazdasági szerepe van a szocialista államnak és mi a demokratikus centralizmus elve?

Árutermelés és értéktörvény a szocializmusban

A/ Program

Az árutermelés szükségessége a szocializmusban. A marxista elmélet fejlődésének fontosabb mozzanatai a szocializmusbeli áruviszonyok szükségességének és szerepének kérdésében.

A munka közvetlenül társadalmi jellegére utaló vonások és ezzel ellentétesen ható tényezők egyidejűleg érvényesülő hatása a szocialista gazdaságban. Konkrét munka-absztrakt munka és érték-használati érték ellentmondása a szocializmusban. Az áruviszonyok ellentmondásos, de kihatásaik összességét tekintve pozitív szerepe a szocializmusban. Tervszerűség és árutermelés együttes létezése és kapcsolata, terv és piac viszonyának alapvető jellemzői a szocializmusban.

A szocialista árutermelés kizsákmányolásmentessége. A terméktöbblet felhasználásának, a munkabéreköltségek jellegzetességeinek és termelési eszközökkel történő gazdálkodásának kihatásai a munkaerő jellegére. A munkaerő nem-áru volta. Az áruviszonyok kihatása a munkaerő és termelési eszközök egyesítésének formáira.

A szocializmusbeli árukapcsolatok fontosabb területei. Az árujelleg intenzitásának alacsonyabb foka a szocializmusban, mint a magántulajdonon alapuló árutermelésben. Az árutulajdonságok intenzitásának eltérő foka az árukapcsolatok különböző területein a szocializmusban. Az áruviszonyok kihatása a társadalom anyagi termelésen kívüli folyamataira. Az árutermelés fejlődésének történelmi tendenciája a szocializmusban.

Az értéktörvény lényege, működési mechanizmusa és funkcióinak jellegzetességei a szocializmusban. A tervszerűség törvényének és az értéktörvénynek a viszonya. Az értéktörvény részleges és korlátozott termelésszabályozó szerepe. Az értéktörvény differenciáló és technikai fejlesztést ösztönző szerepének jellemzői a szocializmusban.

Az árutermelés és értéktörvény szocializmusbeli szerepével kapcsolatos helytelen nézetek bírálata.

Kötelező:

- Földes Károly: A szocialista tulajdon és az árutermelés.
Kossuth, 1968. 170-191. old.
- Kronrod: Értéktörvény a szocializmusban. Kossuth, 1972.
26-43. old.
- Valovoj-Lapsina: Szocializmus és áruviszonyok. Kossuth, 1974.
213-165. old.

Ajánlott:

a/ Érték, használati érték, értéknagyság a szocializmusban

- Marx: A tőke III. köt. X. fejezet. Szikra, 1951. 208-236. old.
- Földes Károly: A szocialista tulajdon és az árutermelés.
Kossuth, 1968. VI-VII. fejezet. 192-296. old.
- Szabó Kálmán: A szocialista termelés alapvonásai. Kossuth, 1974.
4. rész, 285-407. oldal.

b/ Az árutermelés szükségessége és helye a szocializmusban

- Marx: Szélgjegyzetek a német munkáspárt programjához. I.
Marx-Engels Művei, 19. köt. 13-22. old.
- Engels: Anti-Dühring III. rész. II. és IV. fejezet. Marx-Engels
Művei, 20. köt. 262. 280., és 293. 306. old.
- Szikra, 1952. 13-26. és 52-56. old.
- Sztálin: A szocializmus közgazdasági problémái a Szovjetunióban.
Szikra, 1952. 13-26 és 52-56. old.
- Földes Károly: A szocialista tulajdon és az árutermelés.
Kossuth, 1968. 124-170. old.
- Valovoj-Lapsina: Szocializmus és áruviszonyok. Kossuth,
1974. 174. 212. old.
- Mihalik István: Lenin az áru- és pénzviszonyok felhasználásáról
a szocialista gazdaságban. Társ. Szle. 1970. 3. szám.

c/ A szocialista árutermelés specifikumai

- Vita a szocializmusbeli munka áruvonásairól. Közg. Szle. 1967.
4. szám.
- Vita a szocializmusbeli munka társadalmi jellegéről. Közg. Szle.
1967. 9. szám.
- Nagy Tamás: Vita- de miről és hogyan? Közg. Szle. 1967. 5. szám.
- Szabó Kálmán: A munka áruvonásai a szocializmusban. Közg. Szle.
1967. 4. szám.
- Jánossy Ferenc: Mindenki "igen"-nel felelt? Közg. Szle. 1967.
5. szám.

- Nemes László: A szocialista piac. (Az MSZMP Marxizmus-leninizmus Esti Egyeteme: Cikkgyűjtemény a szocializmus politikai gazdaságtana tanulmányozásához. II.köt. 1971-73. tanév 128-144. oldal).
- Szabó Katalin: Terv vagy piac? Kossuth, 1970.
- Friss István: Gazdasági törvények, tervezés, irányítás. Kossuth, 1968. 78-84. old.

d/ Értéktörvény a szocializmusban

- Nagy Tamás: Az értéktörvény felfogásának néhány elvi problémája. Közg. Szle. 1962. 3. szám.
- Kronrod: Értéktörvény a szocializmusban. Kossuth, 1972.
- Bertóti László - Konrod: Értéktörvény a szocializmusban. Közg. Szle. 1972. 6. szám.
- Földes Károly: A szocialista tulajdon és az árutermelés. Kossuth, 1968. IX. fej. 364-385. old.
- Brus: A szocialista gazdaság működésének általános problémái. IV. fej. 113-156. old.
- Nagy Tamás: Értéktörvény és az árak centruma a szocializmusban. Közg. Szle. 1964. 7-8. szám.
- Falusné Szikra K. "A termelékenység és hajtóerői." Kossuth, 1975. 200-220 old.

C/ Ellenőrző kérdések

1. Miért szükségszerű az árutermelés a szocializmusban?
 - a/ Hogyan vélekedtek a marxizmus klasszikusai az árutermelés perspektíváiról a szocialista forradalom után?
 - b/ A gazdasági elkülönültségből fakadó érdekellentmondások milyen mozgásformában segíthetik elő a társadalmi érdekek érvényrejutását?
2. Melyek a szocialista árutermelés legfontosabb specifikumai?
 - a/ Mely vonások teszik egyre közvetlenebbé a munka társadalmi jellegét és mely vonások hatnak ez ellen?
 - b/ Melyek a használati érték és érték kapcsolatának specifikumai a szocializmusban?
 - c/ Miért szükségszerű a szocialista árutermelés tervszerűsége?
 - d/ Mi jellemzi a terv és a piac kapcsolatát a szocializmusban?
 - e/ Hogyan hatnak az áruviszonyok a munkaerő mozgására?
 - f/ Miért nem áru a munkaerő a szocializmusban?

- g/ Mennyiben és miért szűkebb az áruviszonyok köre a szocializmusban mint a kapitalizmusban?
- h/ Miért különböző az árutulajdonságok intenzitása az árukapcsolatok különböző területein?
- i/ Mi az áruviszonyok fejlődésének történelmi tendenciája a szocializmusban?

3. Mi az értéktörvény lényege és hogyan működik a szocializmusban?

- a/ Miért az értéktörvény a termelés egyik szabályozója a szocializmusban?
- b/ Miért korlátozott az értéktörvény termelésszabályozó szerepe?
- c/ Hogyan hat az értéktörvény működési mechanizmusa a technika fejlesztésére és a jövedelemszabályozásra a szocialista gazdaságban?

A szocializmus termelőerői és termelőfolyamata

A/ Program

A termelőfolyamat általános tartalma és sajátos vonásai a szocialista gazdaságban, különös tekintettel a munkafolyamatra. Használati érték és értékképzés. A használati értékképzés primátusa. A holt- és elevenmunka viszonyának megváltozása. Az elidegenedés társadalmi-gazdasági okainak megszűnése. A szükséges- és többlettermék megváltozott viszonya. A növekmény és a növekményráta értelmezése, szerepe. A termelés és a termelékenység növelésének fő hajtóerői a szocialista termelőfolyamatban. A munkatermelékenység szakadatlan növelésének törvénye, gazdasági és társadalmi jelentősége.

A termelőerők tényezői és fejlődésük fő irányai. A technikai fejlődés és a tudományos-technikai forradalom.

A munkaeszközök, a munkatárgyak és az energiamérleg átalakulásai a szocializmusban a technikai fejlődés folyamán. A munkaerő átalakulása, mint a termelőerők fejlődésének alapvető mozzanata. A szakképzettségi és foglalkoztatottsági struktúra változásai. Az általános műveltség és a szakképzettségi színvonal emelkedése.

A tudomány közvetlen termelőerővé válása.

A termelés társadalmi szerepének fejlődése. A kooperáció, a munkamegosztás, a specializáció és a koncentráció. Optimális széria- és üzemnagyság. A kis- és középüzemek szerepe.

A termelőerők fejlődési lehetőségei és a termelési viszonyok. A szocializmus és a tudományos-technikai forradalom.

B/ Irodalomjegyzék

Kötelező:

Szabó Kálmán: A szocialista termelés alapvonásai. Kossuth, 1964. 124-166. old. (Az alapvető termelési viszony érvényesülése a társadalmi munkafolyamatban.)

Ajánlott:

Simán Miklós-Timár János: A tudományos-technikai fejlődés és a termelőerők helyzete Magyarországon. Gazdaság, 1971. 1. szám.

Karai Ernő: Észrevételek Simán-Timár "A tudományos-technikai forradalom néhány aktuális kérdéséről" c. tanulmányához. Gazdaság, 1972. 1. szám.

Pál Lénárd: Gondolatok a tudományos-technikai forradalom néhány aktuális kérdéséről. Társadalmi Szemle, 1972. 3. szám.

C/ Ellenőrző kérdések

1. Hasonlítsa össze a kapitalista és a szocialista gazdaság termelő-folyamatát!
2. Miért a szocialista-kommunista társadalom specifikuma a termelékenység szakadatlan emelkedésének törvénye?
3. Melyek a technikai fejlődés fő irányai, s milyen változásokat okoznak ezek a munkaeszközök, a munkatárgyak és az energiatermelés és felhasználás területén a tudományos-technikai forradalom korában?
4. Hogyan jellemezhető a munkaerő átalakulása a tudományos-technikai fejlődés folyamán?
5. Hogyan fejlődik a termelés társadalmi szervezete a technikai fejlődés folyamán?
6. Mit jelent és hogyan érvényesül a tudomány közvetlen termelőerővé válása?
7. Hogyan bizonyítható, hogy csak a szocialista-kommunista társadalom képes a tudományos-technikai forradalom teljes és következetes megvalósítására?

A szocialista népgazdaság tervszerű irányítása

A / Program

A tervgazdálkodás, mint a szocializmus szükségszerű gazdálkodási formája. A szocialista tervgazdálkodás és a gazdasági törvények. A szocialista tervgazdálkodás általános alapfunkciói, fő elemei és konkrét formái.

Gazdaságpolitika és a népgazdasági tervezés a szocializmusban. A szocialista tervezés és tervek fajtái, általános követelményei. A terv és a piac viszonya, a terv primátusa. A népgazdasági és vállalati tervezés kapcsolata. A népgazdasági tervezés fő módszerei.

A gazdasági szabályozás lényege, eszközei és módszerei a szocializmusban. A központi szabályozás és a gazdasági automatizmusok. A központi gazdasági szabályozó eszközök és módszerek összefüggései, összehangoltságuk egymással és a terv célrendszerével.

A gazdaság szervezeti és döntésjogi rendszere a szocializmusban. Funkcionális és ágazati gazdasági szervezeti, intézményi rendszer.

A szervezeti rendszer egyes elemeinek funkciói és azok egymás közötti kapcsolatai. A gazdasági döntési jogok megosztásának fő elvei és kritériumai. Döntérendszer és érdekstruktúra.

A szocialista gazdaságirányítási rendszer tudatos fejlesztése, korszerűsítése és időnkénti átfogó reformjának szükségessége. Egyes szocialista országok jelenlegi gazdaságirányítási rendszerének főbb jellemzői, hasonló és eltérő vonásai, hazánk gazdasági mechanizmusával történő összevetése. Jelenlegi gazdasági-irányítási rendszerünk működésének eddigi főbb tapasztalatai és további korszerűsítésének iránya, tökéletesítésének fontosabb időszerű feladatai.

Kötelező:

- Lenin: Az egységes gazdasági tervről. A szocialista gazdálkodás-ról. Kossuth, 1966. 167-180. old.
- Az MSZMP KB Beszámolója a Part XI. kongresszusán. II. fejezet. Az MSZMP XI. kongresszusának jegyzőkönyve. Kossuth, 1975. 88-98. old.
- Az MSZMP KB 1972. nov. 14-15. ülésének határozata. III-IV. fejezet. Közlemény az MSZMP KB 1972. nov. 14-15. üléséről. Kossuth, 1972. 14-28. old.
- MSZMP programnyilatkozata II., III. és IV. fejezet. Az MSZMP XI. kongresszusának jegyzőkönyve. Kossuth, 1975. 499-512. old.
- Valovoj-Lapsina: Szocializmus és áruviszonyok. Kossuth, 1974. 75-101. old.
- Faluégi Lajos: Törtélen fejlődés a szabadabb feltételek között. Pü. Szle. 1976. 2. szám.
- Németh Károly: Ötödik öt éves tervünk - népgazdaságunk törtélen fejlődésének programja. Társ. Szle. 1976. 1. szám.

Ajánlott:

a/ Gazdaságpolitika - rövid- és középtávu tervezés

- Törvény a népgazdaság tervezéséről. 1972. évi 27. tv. Tervgazdasági Értesítő, 1972. 10. szám.
- Fock Jenő: Gazdaságpolitika - gazdasági mechanizmus, Társ. Szle. 1966. 10. szám.
- Friss István: Gazdasági törvények, tervezés, irányítás. Kossuth, 1968. 31-141. old.
- Friss István: Terv és gazdasági reform Magyarországon. Társ. Szle. 1970. 6. szám.
- Friss István: Műszaki fejlesztés, terv, gazdasági reform. Társ. Szle. 1972. 4. szám.
- Drecin J. - Hetényi I.: Néhány gondolat tervezésünk jövőjéből. Társ. Szle. 1973. 6. szám.
- Huszár I.: Gondolatok a gazdasági döntések előkészítéséről. Társ. Szle. 1974. 2. szám.
- Hoós János: A műszaki fejlődés és a gazdaságirányítás néhány összefüggése. Társ. Szle. 1974. 3. szám.
- Szabó L.: A közép- és rövidtávu népgazdasági tervezés módszereinek fejlesztési irányai. Gazdaság, 1973. 2. szám.
- Schmidt Ádám: A gazdaságpolitika, mint rendszer. Közg. Szle. 1975. 1. szám.

- Friss István: Iparfejlesztés és gazdaságpolitika. Társ.Szle. 1973. 1. szám.
- Zala Julia-Simon Miklos: Szelektív iparfejlesztési politikáról. Gazdaság, 1972. 3. szám.
- Balassa Ákos: Új módszerek a népgazdasági tervezésben. Közg. Szle. 1968. 3. és 7-8. szám.
- Zala Julia: Központi szándék és tervszerűség. Közg. Szle. 1971. 4. szám.
- Báger Gusztáv-Hajnal A.: A terv és a tervezés növekvő komplexitása. I-II. rész. Közg. Szle. 1972. 4. és 5. szám.
- Balassa Ákos: A tervszerű strukturális változások megvalósításának eszközei irányítási rendszerünkben. Közg. Szle. 1972. 10. szám.
- Balassa Ákos: A központi fejlesztési programról. Közg. Szle. 1974. 9. szám.
- Csikós-Nagy Béla: A magyar gazdasági reform eredményei, perspektívái. Közg. Szle. 1972. 9. szám.
- Drecin József: Gazdaságpolitikánk és az 1973. évi terv fő vonásai. Közg. Szle. 1973. 2. szám.
- Zala Julia: 1958-1967. Egy évtized gazdasági fejlődéséről. Gazdaság, 1969. 2. szám.
- Friss István: A tervezés lenini elvei. Gazdaság, 1970. 1. szám.

b/ A hosszutávú tervezés

- Friss István: Gondolatok népgazdaságunk hosszutávú tervezéséről. Társ. Szle. 1969. 9. szám.
- Hetényi István: A hosszutávú tervezés kérdéseihez. Társ. Szle. 1970. 10. szám.
- Klézl Róbert: A hosszutávú tervezőmunka eddigi tapasztalatai. Társ. Szle. 1973. 2. szám.
- Zala Julia: A gazdasági előrejelzések szerepe és jelentősége. Közg. Szle. 1967. 7-8. szám.
- Hetényi István: A népgazdasági tervek nemzetközi összehangolása és a távlati tervezés. Közg. Szle. 1968. 1. szám.
- Augusztinovics M.: A hosszutávú tervezés módszertanához. Közg. Szle. 1969. 10. szám.
- Augusztinovics M.: A hosszutávú tervezés kvantifikálásáról. Közg. Szle. 1969. 11. szám.
- Köszegi László: A hosszutávú népgazdasági területi tervezés. Közg. Szle. 1971. 7-8. szám.
- Hetényi István: Gazdasági fejlődés és hosszutávú tervezés. Gazdaság, 1968. 4. szám.
- Czukor György: Hosszutávú tervezés és technikai haladás. Gazdaság, 1969. 2. szám.

Lukács Ottó: Nemzetközi összehasonlítás a távlati tervezés szolgáltatában. Gazdaság, 1970.1.szám.

c/ Gazdaságirányítás néhány szocialista országban

Menich György-Titajeva Galina: A gazdaságirányítás új rendszere Bulgáriában. Közg.Szle. 1969.12.szám.

Ujházy Kálmán: A beruházás tervezés tökéletesítésének időszerű kérdései Csehszlovákiában. Közg.Szle. 1972. 11.szám.

Valovoj-Lapsina: Szocializmus és áruviszonyok. Kossuth, 1974. 138-173.old.

Abalkin: A szocialista társadalom gazdasági mechanizmusáról. Társ.Szle. 1973. 8-9.szám.

Serény Péter: A gazdasági mechanizmus kérdései a Szovjetunióban. Társ.Szle. 1974. 3.szám.

Serény Péter: Szociális tervezés a Szovjetunióban. Társ.Szle. 1973.6.szám.

Horst Steeger: A tervezés hatékonyságának és a népgazdaság arányosságának néhány problémája. Közg.Szle. 1973. 1.szám.

V.Sztarodutrozkij: A gazdasági mechanizmus fejlesztésének eredményei és problémái a Szovjetunióban. Közg.Szle. 1973. 3. szám.

Lévai János: Vállalati érdekeltségi alapok a Szovjetunió, Lengyelország és az NDK iparában. Gazdaság, 1969. 3.szám.

Wilcsek Jenő: A belső gazdasági és nemzetközi piaci mechanizmus összefüggései a KGST országokban. Gazdaság, 1971.1.szám.

Lévai János: A vállalati kollektiva anyagi ösztönzési rendszerének főbb vonásai néhány szocialista országban. Gazdaság. 1971. 4. szám.

Kronrod J.A.: Értéktörvény a szocializmusban. Kossuth, 1972. II. és V. fejezet. 44-80. és 149-175.old.

Hacsaturov T.Sz. A gazdasági reform a Szovjetunióban. Ipargazdasági Szle. 1970.2.szám.

A gazdaságirányítás új módszerei a Szovjetunióban. Kossuth. 1971. 11-52 és 239-267.old.

Az SZKP XXIV. kongresszusa. Kossuth, 1971. 79-86, 267-286, 416-423.old.

C/ Ellenőrző kérdések

1. A szocialista tervgazdálkodás lényege. Mit jelent az, hogy a társadalmi tul. és termelési viszonyok adekvát mozgásformája?
2. Melyek a szocialista tervgazdálkodás általános alapfunkciói és fő elemei?

3. Milyen általános összefüggés van a gazdaságirányítás alapfunkciói és szerkezeti elemei között, s hogyan érvényesül az az irányítás konkrét formáiban?
4. Mit értünk népgazdasági tervezésen és terveken, melyek fő elvei, miben áll a tervek cél- és eszközrendszere, és mi azok egymáshoz való viszonya a szocialista tervgazdálkodás konkrét rendszerében?
5. Miért alapvető eleme a tervezés a szocialista gazdaságirányítás rendszerének, milyen általános jellemzői vannak és mi a szerepe a hosszú, közép és rövidtávú tervezésnek és terveknek, mi az összefüggésük?
6. Melyek a tervezés főbb módszerei?
7. Mi jellemzi a terv és a piac kapcsolatát a szocializmusban, miért szükségszerű a terv?
8. Mit értünk gazdasági szabályozáson és azon belül mi a viszony a központi szabályozás és a gazdasági automatizmusok között?
9. Melyek a közvetlen, ill. közvetett gazdasági szabályozás fő eszközei, módszerei és hogyan érvényesülnek, ill. hogyan kapcsolódnak azok egymáshoz a gazdaságirányítás különböző formáiban?
10. Mit értünk a népgazdaság szervezeti, ill. intézményi rendszerén és egyes elemei hogyan csoportosíthatók?
11. Mi jellemzi az ágazati és funkcionális központi gazdaságirányítási szervek működésbeli kapcsolódását és szerepüket a gazdaságirányítás rendszerében?
12. Mit értünk gazdasági döntéshozatali rendszeren és milyen tényezők alapján oszthatók meg elvileg a döntéshozatalok a különböző szintű és az egyes központi szervek között?
13. Miért szükségszerű a gazdaságirányítási rendszer tudatos és állandó korszerűsítése, ill. időnként átfogó reformja a szocializmusban?
14. Milyen főbb hasonlóságok és eltérések jellemzik az egyes szocialista országok jelenlegi gazdaságirányítási rendszerét?
15. Melyek a vállalati belső mechanizmus és a népgazdaság központi irányítása közötti kapcsolatok főbb jellemzői hazánkban és milyen időszaki feladatok vannak azok összhangjának további tökéletesítése érdekében?
16. Melyek jelenlegi gazdaságirányítási rendszerünk eddigi működését jellemző főbb tapasztalatok, és melyek továbbfejlesztésének a legfontosabb időszaki feladatai?

Árak a szocializmusban

A/ Programok

Az árrendszer, az érték, az árcentrum, az ár, a termelői ár, a fogyasztói ár fogalma. Az árrendszer és árak legfontosabb funkciói és az árakkal szemben támasztott alapkövetelmények a szocializmusban.

A társadalmilag szükséges ráfordítások értelmezése, alakulása és az árak képzése. Az eszközigényesség és földigényesség és az árcentrum.

Érték és árcentrum kapcsolata. A többlettermék ujraelosztása az egyes termékfajták árcentrumainak kialakulása során. Lekötött eszközarányos, természeti erőforrásarányos és munkabéarányos "m" részek szükségessége az árcentrumon belül. A szocialista országok gazdálkodási gyakorlatában kialakult termelői árcentrum-típusok és jellemzői. Az érték és a nemzetközi munkamegosztás. A belföldi árak kapcsolata a külkereskedelmi árakkal.

A kereslet-kinálat és az árak kapcsolata. Az egymást helyettesítő termékek áralakulásának összefüggése. A használati érték szerepe egyes árak árcentrumtól való eltérésében. Az áreltéréseket értékmódosulással összekeverő helytelen nézetek bírálata. Állami preferenciák szükségessége. Az állami preferenciák szerepe a termelésben, az elosztásban és a fogyasztásban.

Árcentrum a magyar ipari termelői árrendszerben. A termelői árak felépítése a magyar iparban. Hagyományos és kalkulált önköltségtényezők a magyar iparvállalatoknál. A mezőgazdasági árak és a mezőgazdasági támogatási - és adórendszer kapcsolata. A fogyasztói ár képződése a termelői árból. Fogyasztói áraink jellemzői.

Az árrendszerrel szemben támasztott stabilitási és rugalmassági követelmények. Árszinvonalemelkedés irányába ható tényezők. Az árszinvonal és az árarányok tervszerű szabályozásának szükségessége és eszközei. Az ún. vegyes árszabályozási mechanizmus lényege és működése a magyar népgazdaságban. Árformák hazánkban. Az árrendszer és az árszabályozás tökéletesítésének távlatai hazánkban.

Kötelező:

Csikós-Nagy Béla: Szocialista árelmélet és árpolitika. Kossuth, 1974. 45-64. és 149-177. old.

Ajánlott:

Nagy-Esze: A többszatsornás ipari termelői ártípus. Közg. Szle. 1963. 1. szám.

Csikós-Nagy Béla: Szocialista árelmélet és árpolitika. Kossuth, 1974. 19-44; 195-233; 265-282 és 337-363 old.

Dr. Jávorka Edit: Árak és jövedelmek. Kossuth, 1973. 3-79. old.

Esze Zsuzsa: A devizasorzó és az árrendszer. Közg. Szle. 1968. 6. szám.

Kunvári Árpád: Tisztajövedelem-elvonás, árképzés és megtérülési lehetőségek. Közg. Szle. 1975. 10. szám.

Szokolczai-Bárány: A termelés reális költségei és az árszint-problémák. Közg. Szle. 1975. 11. és 12. számok.

Marton Ádám: A fogyasztói árak alakulása 1968-1974. Gazdaság, 1974. 4. szám.

C/ Ellenőrző kérdések

1. Melyek az árak legfontosabb funkciói a szocialista gazdaságban és milyen alapkövetelményeket kell támasztani az árakkal szemben?
2. Melyek a szocializmusbeli ármozgási centrum legfontosabb jellemzői?
 - a/ Miért szükségszerű értéktől különböző árcentrum kialakulása a szocializmusban?
 - b/ Melyek a szocializmusbeli árcentrum tényezői és hogyan jut kifejezésre árcentrumalakító hatásuk?
 - c/ Jellemezze azokat az eszmei árcentrumtípusokat, amelyek az ipari termelői árak képzésének alapjául felmerültek a szocialista országok eddigi fejlődése során!
 - d/ Milyen hatással van a világpiac a szocialista országok belső áralakulására?
3. Milyen okok miatt térnek el szükségképpen az egyes árak az árcentrumtól a szocializmusban?
 - a/ Milyen általános oka van az eltéréseknek?
 - b/ Mi jellemzi az egymást helyettesítő termékek áralakulását?
 - c/ Miért és mennyiben van szükség állami preferenciákra?

4. Jellemezze hazai árrendszerünket!

- a/ Milyen elemeket tartalmaz az ipari termelői árak alapját képező vállalati költség szerkezet?
- b/ Melyek a mezőgazdasági termékek árainak jellemzői hazánkban?
- c/ Hogyan képződik a termelői árból a fogyasztói ár, és melyek fogyasztói árrendszerünknek legégetőbb problémái?

5. Melyek árszabályozási rendszerünk legfontosabb jellemzői?

- a/ Hogyan kell értelmeznünk az árrendszerrel szemben támasztott stabilitási és rugalmassági követelményeket?
- b/ Milyen tényezők hatnak hazánkban az árszínvonal emelkedése irányába?
- c/ Milyen árformák jellemzik az ún. vegyes árszabályozási mechanizmust?

Pénzügyek a szocializmusban

A/ Program

A szocialista gazdaság pénzügyeinek fogalma. A pénzügyek szerepe a szocialista gazdaság irányításának direkt és indirekt rendszerében.

A pénz keletkezése és kilépése a forgalomból. A szocialista pénz mint hitelpénz. Számlapénz és készpénz. Pénzteremtő hitelek, pénzüjraelosztó hitelek. A forgalom pénzszükséglete. A pénz forgási sebessége. A hitelek kívánatos szerkezete, volumene.

Bankszféra és a népgazdasági tervezés. Bankhitelrendszerünk. Forgóeszközhitelek. Beruházási hitelek. Lakossági hitelek. A szocialista bankrendszer. Hazánk bankrendszere.

A szocialista költségvetés. Költségvetés a gazdaságirányítás direkt és indirekt rendszerében. A költségvetési bevételek és kiadások szerkezete. A költségvetési egyensúly kérdése. A szocialista pénz lényege. Hogyan tölti be a pénzfunkciókat saját értékkel nem bíró pénz? Az árszínvonal értelmezése. Az árszínvonal viszonylagos stabilitásának biztosítékai. A pénz a szocialista országok külső kapcsolataiban. A pénz a szocialista országok egymásközi kapcsolataiban. Bilaterális kliring, multilaterális kliring. Szocialista országok és tőkés országok pénzkapcsolatai.

B/ Irodalomjegyzék

Kötelező:

Faluvégi Lajos: Állami pénzügyek és gazdaságirányítás. K. J. K. 1973. 260-283. old.

Zala Julia: Elkerülhető-e a pénzérték csökkenése a szocialista tervgazdálkodásban. Közg. Szle. 1974/4. szám.

Faluvégi Lajos: Új feladatok, nagyobb követelmények. Pénzügyi Szle. 1975. 2. szám.

Ajánlott:

- Riesz Miklós: A hitelelmélet központi kérdései az elmúlt 25 évben.
Közgazdasági Szle. 1973/1.szám.
- Bácskai-Husztli-Simonni: A pénz. Kossuth, 1974. 231-295.old.
- Hágelmayer István: Pénz a szocializmusban. K.J.K. 1966.
19-40.old.
- Dobrovits Iván: A költségvetési rendszer néhány elméleti kérdése.
Pénzügyi Szle. 1975.6.szám.
- Reisz Miklós: Pénzügyi rendszerünk működésének néhány tanulsága.
Gazdaság, 1975. 3.szám.

C/ Ellenőrző kérdések

1. Mi a hitel lényege, melyek sajátosságai, válfajai és funkciói a szocializmusban?
 - a/ Hogyan kerül a pénz forgalomba?
 - b/ Milyen szerepet játszik a bankhitel az eszközök és a jövedelmek átcsoportosításában?
2. Mi az állami költségvetés lényege és szerepe a szocializmusban? Miben különbözik a költségvetés szerepe a direkt és indirekt szocialista gazdaságirányítási rendszerben?
3. Mi a pénz lényege és melyek a funkciói a szocializmusban?
4. Melyek a szocialista pénzforgalom jellemzői?

A lakosság jövedelmei és elosztásuk a szocializmusban

A / Program

A munkabér a szocializmusban. A munka szerinti elosztás elve. A kereseti arányok. A kereseti arányokat meghatározó tényezők. Bérpolitika, bérszabályozás.

A lakosság jövedelmei. A társadalmi juttatások szerepe. A jövedelemmegoszlás. Jövedelempolitika a társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségek csökkentése szolgálatában.

B / Irodalomjegyzék

Kötelező:

- Marx: A gothai program kritikája. Marx-Engels válogatott Művei. II.köt. Kossuth, 1963. 9-18.old.
- Hoós János: A szocializmus elosztási és érdekelttségi viszonyairól. Társadalmi Szle. 1975. 8-9.szám.
- Megyeri Endre: A munkaszerinti elosztás törvénye. Közg.Szle. 1972. 9.szám.
- Falusné, Szikra Katalin: A termelékenység hajtóerői. Kossuth, 1975. 157-187.old.

Ajánlott:

- Szabó Kálmán: Az új mechanizmus és a munka szerinti elosztás mércéje. Közg.Szle. 1966. 6.szám.
- Szeben Éva: A teljesítménymérés nehézségei és a munka szerinti elosztás. Közg.Szle. 1968. 5.szám.
- Révész Gábor: Ösztönzés, munkaszerinti elosztás, keresetszabályozás. Közg.Szle. 1973. 11.szám.
- Kovács János: Néhány gondolat a bérarányok távlati alakulásáról. Gazdaság. 1972/3.szám.
- Dr. Jávorka Edit: Árak és jövedelmek. Kossuth, 1973. 80-137.old.

C/ Ellenőrző kérdések

1. A munkabér társadalmi-gazdasági tartalma a szocializmusban.
2. A munka szerinti elosztás elvének értelmezése.
3. Melyek a kereseti arányokat meghatározó tényezők és ezek hogyan érvényesülnek?
4. Melyek a bérszabályozás dilemmái a szocializmusban?
5. Mi a társadalmi juttatások szerepe?
6. A szocialista jövedelempolitika fő elvei.

A lakosság fogyasztása a szocializmusban

A/ Program

Szükségletek és a fogyasztás. A szükségletkielégítés mint a fogyasztás specifikuma. A fogyasztás sajátosságai árutermelés esetén. Fogyasztás és életmód.

Termelés, szükségletek és fogyasztás kölcsönös kapcsolata. A háztartás mint a fogyasztás alapegysége. Közösségi és lakossági fogyasztás. A társadalmi juttatások szerepe, hatása a fogyasztás fejlődésére. A termelés és a fogyasztás társadalmi meghatározottsága. A fogyasztás fejlődésének alapvető tendenciái a szocializmusban.

A fogyasztási cikkek áruforgalma. Az áru- és a vásárlóalap globális és strukturális egyensulya. A kereslet jövedelem- és ár rugalmassága. A kereskedelem szervezete és szerepe. Forgalmi költségek a szocializmusban.

B/ Irodalomjegyzék

Kötelező:

- J.A. Kronrod: Értéktörvény a szocializmusban. IV.fej. Kossuth, 1972. 106-148.old.
Rovó Jenő: A szocialista fogyasztási modellről. Pártélet, 1975. 6. szám.

Ajánlott:

- Dr.Berényi József: Életszínvonal és szociálpolitika. Kossuth, 1974.
Dr.Forgács Lihor: A vándorkereskedelemről a marketingig. Kossuth, 1969.
Hoch Róbert - John Ede - Timár János: Tavlati fogyasztás politikánk cél és eszközrendszere. Gazdaság, 1975. 1.szám (Életszínvonalpolitika-fogyasztáspolitikai)
Dr.Jávorka Edit: Életszínvonal a mai társadalomban. Kossuth, 1970.

Lukács Ottó: A belkereskedelmi áruforgalom új vonásai.

Gazdaság, 1973. 2. szám.

Dr. Zafir Mihály: Fogyasztásunk a nemzetközi tapasztalatok tükrében. Stat. Szle. 1972. december.

Zsilina-Frolova: Fogyasztás, személyiség, ifjúság. Kossuth, 1970.

Pohorille: Fogyasztási modell a szocializmusban. Kossuth, 1974.

C/ Ellenőrző kérdések

1. Miben keresendő a szükségletkielégítés, mint a fogyasztás specifikuma?
2. Melyek a termelés és a fogyasztás kölcsönös kapcsolatának jellemző vonásai?
3. Milyen sajátosságokat kölcsönöz a termelési eszközök társadalmi tulajdona a fogyasztás fejlődésének?
4. Milyen szerepet játszanak a szocializmus elosztási viszonyai a fogyasztás fejlődésében?
5. Melyek a fogyasztás fejlődésének alapvető tendenciái a szocializmusban?
6. Mi jellemzi a fogyasztási cikkek áruforgalmát a szocializmusban?
7. Miként befolyásolja a jövedelmek, illetve az árak változása az áruforgalom alakulását és milyen mutatók segítségével elemezzük ezeket?
8. Melyek a szocialista kiskereskedelem jellemző vonásai?

A szocialista állami vállalat

A/ Program

Marx alapfeltételezései a tőkés vállalatok céljairól. Összefüggések e célok és a tőkés társadalom egyes gazdasági törvényeinek érvényesülése között. A tőkés vállalatok jellemzése Lenin műveiben. A jelenlegi marxista irodalom állásfoglalásai a jelenlegi tőkés vállalatok céljairól.

A polgári vállalkozáselméletek néhány alaptípusa. A polgári közgazdaságtan feltételezései a vállalati célokról. Galbraith vonatkozó nézeteinek bírálata.

A vállalatok fejlődése. A vállalatok, a termelési viszonyok és a termelőerők közötti összefüggések. A szocialista állami vállalatok értelmezésének szükségessége. Egyenlőségek és egyenlőtlenségek a tulajdonviszonyokban. Ezen alapuló érdekviszonyok: azonosságok és eltérések az egyéni, vállalati és népgazdasági érdekekben. A vállalati és a népgazdasági érdek azonosságain alapuló vállalati funkciókon és a vállalati különérdekeken alapuló önállósult vállalati célok.

A vállalat általános fogalma. A szocialista vállalat helye a népgazdaságban. Funkcióinak és céljainak sajátosságai. Önállóság: népgazdasági terv és szabályozott piac.

Összefüggések a vállalati célok és a gazdasági törvények érvényesülése között a szocialista társadalomban.

A vállalatok ösztönzési rendszere. A vállalati jövedelmek felhasználása. Adózás és a különböző alapok képzése.

B/ Irodalomjegyzék

Kötelező:

Lenin: A szakszervezetek szerepe és feladatai az új gazdaság-politika viszonyai között. 3.pont. Az ugynevezett önálló gazdaságos elszámolásra átállított állami vállalatok és a szakszervezetek. Összes Művei 33.köt. Szikra, 1953. 174-175.old.

- Lenin: A pénzügyi népbiztosságnak. Összes Művei. 35.kötet.
Szikra, 1956. 538 old.
- Román Zoltán: A szocialista vállalat céljai. Közgazdasági Szle.
1973. 4.szám.
- Wilczek Jenő: A vállalatok döntési szabadságfoka. Statisztikai
Szemle. 1973. 7-8.szám.
- Dániel Tamás: Érdek, kockázat, tulajdon a vállalati gazdálkodás-
ban. Gazdaság, 1973.1.szám.
- Horváth László: A vállalat tervlati terve. Közg.Jogi Kiadó,
1973. 3-31.old.
- Szabó Kálmán: Üzemi demokrácia és a politikai gazdaságtan.
Közgazd.Szle. 1974. 7-8.szám.
- Tardos Márton: Vállalati önállóság és központi irányítás.
Közg.Szle. 1975. 7-8.szám.

Ajánlott:

- Gergely István: Gazdaságirányítás és a vállalatok három alaptípusa.
Közg.Szle. 1973. 7-8.szám.
- Bauer Miklós: A vállalatok kockázattvállalása és a vállalatok gazda-
sági irányítása. Vállalatirányítás és a vállalatok jogi helyzete.
Közg. és Jogi Kiadó. 1974. 7-51.old.
- Kiss Tibor: A szocialista nemzetközi vállalat. Akadémiai Kiadó,
1974.
- V.Varlamov: A gazdálkodás elve - a demokratikus centralizmus,
Nemzetközi Szle. 1974. 6.szám.
- László János: A népgazdasági terv és a vállalat. Valóság, 1974.
11.szám.
- Az ipari nagyvállalatokról. Gazdaság, 1973. 4.szám.
- Szilárd Csaba: A vállalati belső mechanizmus probléma.
Közg.Szle. 1974.5.szám.
- Sifrin: A vállalatról, mint gazdasági kategóriáról. Economicseszkije
Nauki, 1974. 2. szám.
- Molnár László: Az üzemi demokrácia rendszerszemléletű megköze-
lítése. Szociológia, 1974. 2.szám.

Megjegyzés:

A módosított szabályozóra később adunk meg irodalmat.

C/ Ellenőrző kérdések

1. Melyek Marx és a Marxista irodalom alapfeltételezései a tőkés vállalatok céljairól?
2. Milyen összefüggések vannak e célok és egyes gazdasági törvények érvényesülési módja között?

3. Melyek a szocialista vállalatok működésének legfontosabb jellemzői?
 - a/ Ismertesse a tulajdonviszonyok, a termelőerők és a vállalat nagysága és jellege közötti összefüggéseket!
 - b/ Miért szükségszerű a szocializmusban a vállalatok létezése?
 - c/ Melyek a szocialista vállalatok fő funkciói és ezek milyen érdekeken alapszanak?
 - d/ Melyek a szocialista vállalatok elkülönült céljai?
 - e/ Milyen jellemzői vannak a szocialista vállalat környezetének?
4. Melyek a szocialista termelővállalatok alapjai és hogyan gazdálkodhat velük a vállalat a direkt és az indirekt típusú gazdaságirányítási rendszerben?
 - a/ Mennyiben különbözik az alapokkal folyó gazdálkodás a szocialista gazdaságirányítási rendszer két típusában?
 - b/ Miért előnyös a vállalati alapok körforgásának meggyorsítása a vállalat és a társadalom számára?
5. Melyek a társadalmi tiszta jövedelem fő megjelenési formái?
 - a/ Mi az önköltség és melyek az elemei a szocialista vállalatoknál? Melyek az önköltségcsökkentés fő formái?
 - b/ Milyen módon központosítják a tiszta jövedelem egy részét?
 - c/ Milyen alapokat képez a vállalat nyereségéből?
 - d/ Hogyan történik a szocialista vállalat dolgozóinak egyéni és kollektív anyagi ösztönzése?

A szocialista agrárviszonyok és a mezőgazdasági termelőszövetkezetek

A/ Program

A mezőgazdaság szocialista rendszerének termelési viszonyai. A termelőeszközök társadalmi tulajdona két formájának megfelelő vállalati típusok; az állami gazdaságok és a termelőszövetkezetek.

Az állami gazdaságok szerepe, jelentősége, kooperációjuk és sajátos munkamegosztásuk a termelőszövetkezetekkel.

A szocialista szövetkezet sajátos vonásai: a társadalmasítás terjedelmének korlátozottsága, a termelőeszközök és munkaerő egyesítésének feltételei, az anyagi ösztönzés sajátossága. A közös és háztáji gazdaság szerepe, a közöttük levő munkamegosztás, a háztáji gazdálkodás csökkentésének feltételei.

A különbözeti járadék és a különbözeti jövedelem fennmaradása a szocialista mezőgazdaságban. A különbözeti járadék két formájának eltérő jelentősége. A földjáradék differenciált és részleges állami elvonásának lehetőségei, módozatai.

A szövetkezetek társulásai, közös vállalkozásai és érdekképviselői szerveik. A szövetkezetek vállalatyszerű gazdálkodása kifejelesztésének feltételei.

B/ Irodalomjegyzék

Ajánlott:

Csizmadia Ernő: A gazdasági mechanizmus reformja és a mezőgazdaság. Kossuth, 1967.

Irányelvek a szövetkezeti mozgalom fejlesztésére és a kommuniztác tevékenységére a szövetkezetekben. Társ.Szle. 1970. 6.sz.

Márton J.-Nagy J.: Anyagi érdekelttség a mezőgazdasági termelőszövetkezetekben. Gazdálkodás, 1971.9.szám.

Fehér Lajos: Szövetkezeti törvény. Szövetkezeti élet. Társ.Szle. 1971. 10. szám.

Mezőgazdasági szövetkezetek II. országos kongresszusának állásfoglalásai. Gazdálkodás, 1972.4.szám.

K.Nagy Sándor: Vállalati együttműködés az élelmiszergazdálkodásban. Kossuth, 1972.

- Nagy Lajos: A szocialista szövetkezetek vállalati jellegéről.
Közg. Szle. 1974. 6. szám.
- Varga Jenő: Iparszerű termelési rendszerek a mezőgazdaságban.
Közg. Szle. 1974. 5. szám.
- Szabó Ferenc: A mezőgazdasági termelőszövetkezetek differenciálódása. Közg. Szle. 1974. 12. szám.
- Dr. Nagy Lajos: A munkatermelékenység és a személyes jövedelmek viszonya a mezőgazdaságban - Acta Universitatis Szegediensis, Politikai Gazdaságtan. Szeged, 1973. 3-16. old.
- Vargha László: Horizontális integráció a növénytermelésben.
Közg. Szle. 1975. 1. szám.
- Csizmadiáné, Székely Magda: A gazdasági kooperációk hatása a szocialista termelési viszonyok fejlődésére az iparosodó mezőgazdaságban. Közg. Szle. 1975. 1. szám.
- Dimény Imre: A termelési rendszerek kialakulása, ökonómiai és társadalmi hatása a mezőgazdaságban. Közg. Szle. 1974. 9. szám.
- Németi László: Az élőmunka termelékenység alakulása az élelmiszergazdaságban. Közg. Szle. 1974. 1. szám.
- Villányi László: A kedvezőtlen adottságu tsz-ek fejlesztése.
Társ. Szle. 1974. 8-9. szám.
- Gyenes Antal: A termelőerők és termelési viszonyok összhangja a mezőgazdasági termelőszövetkezetekben. Közg. Szle. 1975. 3. szám.
- Blenovszkij, A. N.: Az agrár-ipari integráció fő irányai Moldáviában. Gazdálkodás, 1975. 4. szám.
- Papp Sándor: A különbözőzeti földjáradék és a gazdaságpolitika. Kossuth, 1967.

C/ Ellenőrző kérdések

1. Mi jellemzi a szocialista mezőgazdaság tulajdonviszonyait és vállalati formáit?
 - a/ Mi az állami gazdaságok szerepe és népgazdasági jelentősége?
 - b/ Milyen fejeződik ki az állami gazdaságok és termelőszövetkezetek közötti termelési kooperáció és munkamegosztás?
2. Melyek a szocialista mezőgazdasági termelőszövetkezetek sajátos vonásai?
 - a/ Miben nyilvánul meg a termelés társadalmassitottságának korlátozottsága a tsz-ekben?
 - b/ Milyen eltérés mutatkozik a termelőeszközök és a munkaerő egyesítésében állami vállalatok és a szövetkezetek között?

- c/ Mi jellemzi a termelőszövetkezetek anyagi ösztönzési rendszerét?
 - d/ Miért és hogyan válik a háztáji gazdaság a szövetkezeti nagyüzem egyik ágazatává?
3. Mi az oka a különbözőeti földjáradék fennmaradásának a szocializmusban és mi a szerepe?
- a/ Miben nyilvánul meg a föld mint gazdálkodás tárgyának monopóliuma a tőkés földjáradék?
 - b/ Miért szükséges a különbözőeti földjáradék két formájának differenciált elvonása az állam által.
4. Mi a gazdasági jelentősége és szerepe a közös szövetkezeti vállalatoknak?
- a/ Miért előnyös közös szövetkezeti vállalatok létesítése és miért szükséges a modern nagyüzemi technika bevezetése érdekében?
 - b/ Hogyan segítik elő a szocialista állam gazdaságpolitikáját a közös szövetkezeti és vegyes (állami és szövetkezeti) nagyüzemek?
5. Mik a feltételei a termelőszövetkezetek vállalatszerű gazdálkodása fejlesztésének?
- a/ Milyen alapokat képeznek a termelőszövetkezetekben?
 - b/ Mennyiben és miért bővül a szövetkezetek tevékenységi köre több szocialista országban (a Szovjetunióban és hazánkban)?

A szocialista újratermelés

A/ Program

A társadalmi újratermelés fogalma és főbb jellemző vonásai. A szocialista bővített újratermelés tervszerű, folyamatos bővülése viszonylag egyenletes és gyors üteme. A létrehozott érték mennyiségének számbavétele. Az érték és használati érték megváltozott kapcsolata és szerepe.

A nemzeti vagyon fogalma, forrása, összetétele, jelentősége és szerepe a szocialista újratermelésbe. A nemzeti vagyon termelő és nem termelő alapjainak szerepe és újratermelési folyamatban, az infrastruktúra fogalma és jelentősége.

A termelési viszonyok hatása a nemzeti vagyon alakulására, összetételére és felhasználásának hatékonyságára.

A társadalmi össztermék fogalma, létrehozása és számbavétele. A produktív és improduktív munka. A társadalmi össztermék és felhasználása. A pótlási, fogyasztási és felhalmozási alap fogalma és forrása. A társadalmi végtermék, vagy nettó társadalmi össztermék. A társadalmi össztermék és végtermék, mint egymást kiegészítő mutatók és jelentőségükkel kapcsolatos viták.

A nemzeti jövedelem fogalma, termelése, számbavétele és összetétele. A szükséges termék és a többlettermék aránya és gazdasági szerepük. A nemzeti jövedelem és a társadalmi termék, valamint a pótlási alap nagyságának összefüggése. A nemzeti jövedelem és a szolgáltatások kapcsolata. A szolgáltatások fajtái. A bruttó és nettó nemzeti termelés számbavétele. A nemzeti jövedelem elosztása és ujraelosztása. Az eredeti és származékos jövedelmek fogalma és fajtái. A nemzeti jövedelem felhasználása. Az egyéni- és társadalmi fogyasztási alap, valamint a felhalmozási alap összetétele. A felhalmozási ráta.

Az újratermelés ráfordítási együtthatói. A hatékonyság fogalma, alakulása és irányai. Alap- és munkaigényesség változásai.

Kötelező:

- Árvai János: Nemzeti termelés, nemzeti jövedelem, nemzeti vagy. XIV. fej. K. J. K. 1973. 282-307. old.
- Zala Julia: Gazdasági hatékonyság-termelési szerkezet. Kossuth, 1974. 3-63. old.

Ajánlott:

- J. Gromov: A társadalmi végtermék-mutató szerepe a népgazdaság tevékenységében. Közg. Szle. 1965. 1. szám.
- Társadalmi termék- végtermék- nemzeti jövedelem. Vita a voproszi Ekonomiki hasábjain. (Miklós Ágnes) Közg. Szle. 1964. 7-8. szám.
- Csernok Attila - Ehrlich Éva - Szilágyi György: Az infrastruktúra történeti fejlődésének néhány jellemzője. Társ. Szle. 1971/6. szám.
- Drechsler László: A szolgáltatás és a nemzeti jövedelem. Közg. Szle. 1964. 3. szám.
- Földes Károly: Érték- nemzeti jövedelem-szolgáltatás. Közg. Szle. 1964. 10. szám.
- Göncöl György: Nemzeti jövedelem számítás és értelmezés. Közg. Szle. 1965. 5. szám.
- Közgazdasági Elméleti Munkaközösség vitája a nemzeti jövedelem számításáról. Társ. Szle. 1964. 10. szám.
- Benedeczkai Jánosné: A nemzeti jövedelem és tényezői. K. J. K. 1968.
- Csernok Attila: Gazdaságpolitikai célok a nemzeti jövedelem felhasználásában. Közg. Szle. 1970. 7-8. szám.
- Novozsilov: A ráfordítások és eredmények mérése. K. J. K. 1973.
- Bródi András: Érték és újratermelés. K. J. K. 1969.
- Berend Iván: Az eszközigenyesség alakulásáról. Közg. Szle. 1971. 5. szám.
- Vági Ferencné: A népgazdasági mérlegrendszer. Közg. Szle. 1973. 6. szám.

C/ Ellenőrző kérdések

1. Melyek a szocialista újratermelés legfontosabb jellemvonásai?
 - a/ Melyek a kapitalista és szocialista bővített újratermelés közös vonásai?
 - b/ Melyek a szocialista újratermelés sajátos vonásai?

- c/ Mi a jelentősége a termékek használati értékbeni formáinak és tömegüknek, továbbá értékformájuknak a szocialista újratermelésben?
2. Határozza meg a nemzeti vagyon, a társadalmi össztermék, a végtermék és a nemzeti jövedelem fogalmát, alkotó elemeit, és kapcsolatukat!
- a/ Hogyan történik a nemzeti jövedelem termelése, elosztása és újraelosztása?
- b/ Milyen problémákat okozott és okoz a nemzeti jövedelem fogalmának meghatározásában és nagyságának számbavételében a szolgáltatások növekvő tömege és aránya?
- c/ Jellemezze a nemzeti jövedelem felhasználását, a fogyasztási és felhalmozási alap arányát és belső szerkezetét!
3. Melyek a szocialista újratermelés alapvető ráfordítási együtthatói és hatékonyságának legfontosabb mérőszámai?

A szocialista újratermelés fő arányai és egyensúlyi feltételei

A/ Program

Az újratermelés bővítésének üteme és a bővítő újratermelés arányossága közötti összefüggések. Az újratermelés bővítésének dinamikus egyensúlyi feltételei. A társadalmi össztermék és a nemzeti jövedelem arányát meghatározó tényezők. Alapigényes, alapmegtakarító és semleges technikai fejlődés. A termelési eszköz és fogyasztási cikk termelés (I. és II. osztály) növekedési ütemének aránya és az I. osztály termelése elsődlegességének tendenciaszerű érvényesülése. A két osztály növekedési ütemének egymáshoz való közeledése a ráfordítások hatékonyságának növekedése mellett. A termelőfelhalmozás rátája. A felhalmozási alap és a fogyasztási alap helyes aránya és a piaci egyensúly. Az ipar és a mezőgazdaság aránya. A külkereskedelem hatása az újratermelés arányaira és az egyensúlyi feltételekre. Az újratermelés területei és ágazatai közötti arányok eltolódása: a társadalmi termelés szerkezetének megváltozása. S szerkezeti változásokat alakító tényezők. A szerkezetváltozások fő arányai a tudományos-technikai forradalom szakaszában. A szerkezetváltozások fő következményei. A szerkezetváltozás és nemzetközi tényezői és a szocialista országok gazdasági integrációja.

B/ Irodalomjegyzék

Kötelező:

- Megyeri Endre: Jövedelemszabályozás és vállalati gazdálkodás.
K.J.K. 1972. 248-267. old.
- A. Vikentyev: A termelési eszközök és fogyasztási cikkek termelésének aránya a szovjet iparban. Közg.Szle. 1971. 10. szám.
- Hoós János: A gazdasági struktúra változásának néhány kérdése.
Közg. Szle. 1975/1. szám.

Ajánlott:

a/ A fő arányok és a gazdasági szerkezet kérdései

Hetényi István: Népgazdaságunk fejlettsége és főbb arányai.

Statisztikai Szle. 1969.1.szám.

Csernok-Mandel: Gondolatok a gazdasági szerkezetről. Gazdaság. 1972.2.szám.

Drecin József: Gazdasági strukturánk fejlődésének főbb irányai és feltételei. Közg.Szle. 1972.10.szám.

Balassa Ákos: A tervszerű strukturális változások megvalósításának eszközei irányítási rendszerünkben. Közg.Szle. 1972.10.szám.

Timár Mátyás: A magyar népgazdaság strukturája, fejlesztési irányai. Kossuth.1971.

Berend-Ránki: Gazdasági növekedés és strukturaváltozások a kelet-európai szocialista országokban a második világháború után. Párttörténeti Közl.1970.1.szám.

Baros-Kovács-Kőszegi: A területfejlesztés hosszútávú koncepciója. Közg.Szle. 1970.2.szám.

Simán Miklós: Gazdasági hatékonyság és iparszerkezet. Közg.Szle. 1971/9.szám.

b/ Népgazdaságunk egyensúlyának problémái

Czeitler Sándor: Népgazdaságunk külső és belső egyensúlyának néhány összefüggése. Közg.Szle.1970.3.szám.

Falusné Szikra Katalin: A gazdasági fejlődés szakaszossága. Valóság. 1970.4.szám.

Zala Julia. A népgazdaság kiegyensúlyozott fejlődése és a beruházások. Társ. Szle.1969.5.szám.

Kornai János: Nyomás és szívás a piacon. Közg.Szle. 1971.1.szám

C/ Ellenőrző kérdések

1. Melyek a társadalmi össztermék és nemzeti jövedelem termelésének és felhasználásának legfontosabb arányai?

a/ Jellemezze a társadalmi termék nemzeti jövedelem részarányának meghatározó tényezőit!

b/ Mit értünk alapigényességen? Mitől függ az alapigényesség alakulása?

2. Milyen tényezőktől függ az I. és II. osztály növekedési ütemének egymáshoz viszonyított aránya?

3. Milyen tényezők határozzák meg a fogyasztás és a felhalmozás optimális arányát és hogyan függ össze ez az arány a piaci egyensúly problémáival?
4. Milyen jelentősége van a szocialista ujratermelésben az ipari és mezőgazdasági termelés arányának?
5. Milyen hatást gyakorol a nemzetközi munkamegosztás és a külkereskedelem a népgazdaság szerkezetére és arányaira?
6. Jellemezze az ujratermelés területi és ágazati arányainak alakulási tendenciáit!

A gazdasági növekedés fő tényezői

A/ Program

A szocialista bővített ujratermelés ütemét meghatározó tényezők. A nemzeti jövedelem növekedésének közvetlen és közvetett tényezői. Az alkalmazott élömunika mennyiségének növekedése, mint a nemzeti jövedelem növelésének egyik módja. Az évi produktív munkaidőalap növelésének forrásai. A munkaintenzitás növelésének szerepe és lehetőségei. A munka ágazatok közötti elosztása és annak hatása a termelés növelésére.

A technikai fejlődés összefüggése a munkatermelékenység alakulásával a szocializmusban. A termelékenység-növelési tényezők komplexitása.

A munkatermelékenység növekedésének üteme a szocialista országokban.

A munka termelékenységnek növekedését gátló körülmények. A termelékenység alakulása hazánk iparában és mezőgazdaságában.

A termelő felhalmozás rátája, a felhalmozás hatékonysága, a meglevő termelőalapok kihasználása, mint a növekedési ütem közvetett tényezői. A növekedés közvetlen és közvetett tényezőinek kapcsolata és kölcsönhatása.

Az ujratermelés bővülésének két típusa: extenzív és intenzív jellegű bővülés. A hatékonyság növelésének döntő szerepe a gazdasági fejlődés magasabb fokán. Az intenzív növekedés és az alapigényesség alakulása. A növekedési tényezők érvényesülésének összefüggése a termelési viszonyokkal. A népgazdasági szerkezet változásának hatása az ujratermelés bővülésének ütemére.

A felhalmozás és a beruházások helye és szerepe a bővített ujratermelésben. A beruházások forrásai, összetétele és szerkezete. A beruházások hatékonysága, abszolút és relatív hatékonysági együtthatók. A normatív hatékonysági tényező fogalma, meghatározásának problémái és felhasználása a gazdaságossági számításokban. A nem-termelő szféra beruházásainak alakulása. Beruházási politikánk és továbbfejlesztésének irányelvei. Az optimális növekedési ütem kritériumai a szocialista termelésben. A növekedési ütem alakulása hazánkban és a többi szocialista országokban. A polgári növekedési elméletek. A bővített ujratermelés és a termelési környezet egyensúlya fenntartásának lehetősége a szocialista termelési viszonyok mellett.

Kötelező:

- Berei Andor: Negyedszázados népgazdasági növekedésünk fő tényezői. Társ. Szle. 1970. 4. szám.
Augusztinovics Mária: A hosszú távú növekedés néhány tényezője a Magyar gazdaságban (1950-1990) Közg. Szle. 1975. 1. szám.

Ajánlott:

a/ A növekedés tényezői

- Falusné, Szikra Katalin: A termelékenység hajtóerői. Kossuth. 1975. 63-86. old.
Timár Mátyás: Népgazdaságunk helyzete és fejlődése a két ötéves tervidőszak határán. Közg. Szle. 1970. 7-8. szám.
Rózsa József: Foglalkoztatottság és munkaerőhelyzet a IV. ötéves terv időszakában. Közg. Szle. 1971. 3. szám.
Timár János: A foglalkoztatottság alakulása a KGST-országokban. 1950-1990-ig Közg. Szle. 1973. 3. szám.
Nováky Erzsébet-Végvári Jenő: A gazdasági növekedés egyes tényezőinek változása az ezredfordulóig. Közg. Szle. 1973/1. szám.
Fábi Ervin: A népgazdaság készlethelyzete. Közg. Szle. 1972. 9. szám.
Simai Mihály: A tudomány és technika szerepe a gazdasági növekedésben. Gazdaság. 1971. 4. szám.
Simán Miklós: A termelésnövekedés forrásai. 1967-1972. között. Közg. Szle. 1974. 1. szám.
Zala Julia: A gazdasági hatékonyságról. Társ. Szle. 1971. 3. szám.
Jánossy Ferenc: A gazdasági fejlődés trendvonalai és a helyreállítási periódusok. K. J. K. 1966.
Falusné, Szikra Katalin: Létszám, termelékenység- gazdasági növekedés. Kossuth, 1968.
Hoós János: A gazdasági növekedés alapvető tényezői. K. J. K. 1970.
Goldman J. - Kouba K.: Bevezetés a szocialista gazdasági növekedés elméletébe. K. J. K. 1970.

b/ A beruházások

- Hacsaturov: A beruházások gazdasági hatékonysága. K. J. K. 1966.
Hoós János: Beruházási tevékenység és beruházási döntési rendszer. Társ. Szle. 1972. 5. szám.
Neményi István: Beruházási politikánk. K. J. K. 1967.
Neményi István: Beruházáspolitikai-gazdasági szerkezet - műszaki haladás. Gazdaság. 1970. 1. szám.
Szira Tamás: Beruházás-növekedés-hatékonyság. Gazdaság. 1972. 2. szám.

Drecin József: Beruházási egyensúly, irányítási és döntési mechanizmus. Társ. Szle. 1971. 6. szám.

Nyilas András: Beruházási tevékenységünk néhány problémája. Közg. Szle. 1971. 11. szám.

Czeitler Sándor: Exportképességünk és beruházási politikánk összefüggései. Közg. Szle. 1969. 2. szám.

C/ Ellenőrző kérdések

1. Melyek a gazdasági növekedés közvetlen tényezői?

- a/ Miért tekintjük a nemzeti jövedelem növekedését a gazdasági növekedés legfontosabb mérőszámának?
- b/ Hogyan mérhető a munka termelékenysége, és melyek a mutatói?
- c/ Melyek a munkatermelékenység növelésének tényezői?
- d/ Hogyan alakult a munka termelékenysége hazánkban a felszabadulás után?
- e/ Milyen a munka termelékenysége tekintetében Magyarország helyzete a világszínvonalhoz képest?
- f/ Milyen módon növekedhet a társadalom produktív munkaidő-alapjának terjedelme a szocializmusban?

2. Melyek a gazdasági növekedés közvetett tényezői?

- a/ Jellemezze a közvetett tényezők között szereplő együttthatók pontos tartalmát!
- b/ Milyen kapcsolat van a gazdasági növekedés közvetlen és közvetett tényezői között?
- c/ Hogyan hatnak a gazdasági növekedésre a természeti feltételek, a technikai fejlődés és a népgazdaság strukturális változásai?

3. Jellemezze a beruházások szerepét a szocialista ujratermelésben!

- a/ Mit értünk beruházáson? A beruházás és felhalmozás kapcsolata.
- b/ Mi a sajátossága a beruházáspolitikának a gazdaságpolitika más elemeihez viszonyítva?
- c/ Mit értünk a beruházások gazdasági hatékonyságán és milyen mutatókkal mérjük azt?
- d/ Mit nevezünk normatív hatékonysági tényezőnek, és mi ennek szerepe a beruházás-hatékonyság számításában?

4. Melyek az optimális növekedés jellemzői?

5. Hogyan alakult a gazdasági növekedés üteme hazánkban és a többi szocialista országokban? Melyek ötödik ötéves tervünk idevágó célkitűzései?

A szocialista világrendszer fejlődése és a szocialista országok nemzetközi gazdasági kapcsolatai

A/ Program

A világrendszer és a világgazdaság fogalma. A szocialista világrendszer létrejötte és fejlődése. A nemzetközi gazdasági kapcsolatokat kiváltó tényezők és a kapcsolatok legfontosabb törvényszerűségei.

A szocialista országok érdekközössége és alapvető közös jellemzőik. A szocialista országok fejlettségének különbözősége, a fejlettségi színvonal kiegyenlítődésének tendenciája. A szocialista tulajdon nemzeti jellege.

A KGST létrejötte, fejlődése, szervezete és eddig elért eredményei.

A tervek egyeztetése, megállapodások a szakosítás és a kooperáció megvalósítására egyes termelőcsoportok vonatkozásában, a forgalmi kapcsolatok koordinálása, hitelkapcsolatok, a Nemzetközi Gazdasági Együttműködés Bankja és a multilaterális elszámolási rendszer bevezetése, a közös vállalatok.

A szocialista országok gazdasági integrációjának szükségessége és kezdetei. A szocialista integráció jellege, célja, együttműködési rendszere és várható hatásai. A KGST országok gazdasági integrációjának komplex programja és az abban megjelölt feladatok kidolgozása és megvalósításuk kezdetei: A Nemzetközi Beruházási Bank létesítése, közös beruházások, a tervezés koordinálása, az együttműködés elmélyítése a tudományos műszaki fejlesztés terén, a multilaterális kapcsolatok kibővítése.

A szocialista országok gazdasági kapcsolatai a fejlett tőkés országokkal és a fejlődő országokkal.

Hazánk nemzetközi gazdasági kapcsolatai. A külkereskedelmi monopólium és a vállalatok szerepe a nemzetközi munkamegosztásban. A külkereskedelmi forgalom jelentősége és megoszlása. A szocialista világgazdasági rendszer szerepe hazánk fejlődésében. Helytelen nézetek a szocialista országok együttműködéséről.

A két világrendszer gazdasági versenyének területei és mutatói. A két világrendszer gazdasági versenyének fejlődése. A Szovjetunió és az USA gazdasági fejlődésének alakulása. A KGST és a Közös Piac fejlődésének alakulása. A verseny perspektívája.

Kötelező:

Faluvégi Lajos: A külső és belső pénzügyi rendszerek összefüggéséről. Külgazdaság. 1974/4.szám.

A KGST-tagállamok gazdasági integrációjának komplex programja. I-II.rész. Kossuth, 1971.

Ajánlott:

a/ A szocialista integráció

Meisel Sándor: Mit kell tudni a KGST-ről? Kossuth, 1974.

Udvardi Sándor: Külgazdasági termelési együttműködésünk a KGST-ben. Külgazdaság. 1974/12.szám.

Botos Katalin: A beruházáspolitikák koordinációja a KGST-ben. Külgazdaság. 1974/12.szám.

Kiss Tibor: A szocialista nemzetközi vállalat. Akadémiai K. 1974.

Csikós-Nagy Béla: A kölcsönös előnyök biztosítása a KGST országok gazdasági együttműködésében. Közg.Szle.1970. 12.szám.

Botos Katalin: A szocialista nemzetközi kooperáció pénzügyi és árkérdései. Közg.Szle. 1972.10.szám.

Kozma Ferenc: A KGST integrációjának sajátosságai. A Politikai Főiskola közleményei. 1972.2.szám.

Ausch Sándor: A KGST piac jellege és problémái. Közg.Szle. 1971.1.szám.

b/ Külkereskedelem

Tallós György: A gazdaságirányítási reform a külkereskedelemben. K. J. K. 1968.

Szanyi Jenő: Gazdasági növekedés és külkereskedelem. Statisztikai Szemle. 1972.6. szám.

Zelkó Lajos: A nemzeti érték fogalmáról. Közg.Szle. 1972.7-8. szám.

Csikós-Nagy Béla: A magyar gazdaság exportképességéről. Valóság. 1972.6.szám.

Megyessy Péter: A tőkés infláció, a belföldi, pénzügyi rendszer és az árrendszer összefüggéseiről. Külgazdaság. 1974/4.szám.

C/ Ellenőrző kérdések

1. Mit értünk a szocialista világrendszer fogalmán?
2. Melyek a szocialista országok közötti gazdasági kapcsolatok fejlődését kiváltó általános tényezők?

3. Melyek a szocialista országok közötti gazdasági kapcsolatok fejlődésének sajátossága?
 - a/ Melyek a gazdasági kapcsolatok elvei a szocialista világgazdaságban?
 - b/ Milyen objektív ellentmondások nehezítik az együttműködés fejlődését?
4. Melyek a szocialista országok közötti gazdasági kapcsolatok intézményei, hogyan működnek és melyek a kapcsolatok formái?
5. Mit értünk szocialista integráción és miért szükségeszerű kibontakozása?
 - a/ Melyek a szocialista integráció legfontosabb céljai?
 - b/ Melyek a szocialista integráció legfontosabb eszközei?
 - c/ Melyek az integrációt fékező főbb nehézségek?
6. Melyek külkereskedelmünk összetételének legfontosabb mutatói?
7. Melyek a szocialista országok és a fejlett tőkésországok, illetve a harmadik világbeli országok gazdasági kapcsolatainak legfontosabb jellemzői.
8. Melyek a két rendszer gazdasági versenyét meghatározó tényezők?
9. Hasonlítsa össze a két rendszer gazdasági-versenyében ez ideig elért eredményeket! Milyen fő feladatok állnak e téren a szocialista országok előtt?

A szocializmusból a kommunizmusba vezető átmenet gazdasági törvényszerűségei

A/ Program

A szocializmus és a kommunizmus gazdaságának közös és eltérő vonásai.

A kommunizmus építésére való áttérés feltételei. Az érett szocializmus gazdasági-társadalmi vonásai és ezek érvényesülése a Szovjetunióban.

A kommunizmus anyagi-műszaki bázisának kialakítása. Az anyagi-műszaki bázis fejlesztésének fő jellemzői a Szovjetunióban: az automatizálás, a kemizálás, a teljes villamosítás, a termelés nagyfoku társadalmasítása.

A tudomány közvetlen termelőerővé válása.

A szocialista munka átalakulása kommunista munkává. A szellemi és fizikai munka ellentétének és lényeges különbségének megszüntetése. A munkamegosztás leigázó jellegének, a munka egyoldaluságának felszámolása. A munka életszükségletté válása.

A szocialista termelési viszonyok fokozatos átalakítása kommunista termelési viszonyokká. A termelési eszközök kommunista tulajdonának kialakulása. A falu és a város közötti társadalmi-gazdasági különbségek megszüntetése. A szükségletek szerinti elosztásra való áttérés. Az áru- és pénzviszonyok megszűnése. A szocialista állam gazdasági funkciójának átalakulása a kommunista öngazgatás funkciójává.

A kommunizmusba való átmenet jellege és gazdasági törvényszerűségei.

B/ Irodalomjegyzék

Kötelező:

Lenin: Állam és forradalom. V. fej. Az állam elhalásának gazdasági alapjai. Összes Művei. 33.köt. Kossuth. 1965. 75-93 és 140-146. old.

Marx-Engels: Német ideológia. Marx-Engels Művei 3.köt. Kossuth, 1960. 29-37. old.

Marx A gothai program kritikája. Marx-Engels Művei, 19.köt. Kossuth. 1969. 9-30.old.

A fejlett szocializmus vonásai és sajátosságai", Béke és Szocializmus. 1975. 1.szám. 81-93.old.

Általános

A Szovjetunió Kommunista Pártjának Programja. Az SZKP XXII. kongresszusa. Kossuth. 1962. 711-839.old.

3.1. Manyevics: A szocialista gazdaság időszerű munkaügyi problémái. V.lej. A kommunista munka fejlődése és átnövése a szükségletek szerinti elosztásra. Közg.Jogi Kiadó 1973. 238-281.old.

P.Gyemicsev: A fejlett szocializmus - a kommunizmushoz vezető út egy szakasza. Béke és Szocializmus 1973. 1.szám.

Polkacsev A kommunizmus anyagi-technikai bázisa (oroszul) Izdatyelsztvo "Müszl" 1971. Moszkva. (Központi könyvtári száma. B 29072).

J.Konnyik B. Levin: A gazdasági alap és a politikai felépítmény a fejlett szocialista társadalomban. Kommuniziszt. 1974. 17.szám. (oroszul).

E.I. apusztyn: A fejlett szocialista társadalom gazdaságának alapvonásai, Vesztnyik AN. 1974. 11.szám. (oroszul).

Megjegyzés: Az irodalom kiegészül az SZKP XXV. kongresszusának anyagával.

C/ Ellenőrző kérdések

1. Milyen azonosságok és különbségek vannak a kommunizmus és a szocializmus gazdasága között?
2. Melyek a kommunizmus építésére való áttérés feltételei?
3. Mik a fő utjai a kommunizmus anyagi-műszaki bázisa kialakulásának?

a/ Mit értünk a kommunizmus anyagi-műszaki bázisán?

b/ Milyen feladatokat tűztek ki és milyen eredményeket értek el a Szovjetunióban a kommunizmus anyagi-műszaki bázisa megteremtésében?

4. Hogyan változik át a szocialista munka kommunista munkává?
5. Hogyan fejlődnek tovább a szocialista termelési viszonyok a kommunizmus építése során?

a/ Hogyan fejlődik az állami és a szövetkezeti tulajdon? Hogyan közelednek egymáshoz?

b/ Hogyan jönnek létre az áru- és pénzviszonyok megszűnésének feltételei?

- c/ Mik a feltételei a szükségletek szerinti elosztásnak? Mi a sorsa a személyi tulajdonnak?
- d/ A gazdaság államirányításának átalakulása a társadalmi öngazgatássá.

6. Melyek a kommunizmusba vezető átmenet jellemző vonásai?

VÁLOGATOTT FEJEZETEK A POLITIKAI GAZDASÁGTANBÓL

*(III. évfolyam gazdaságpolitikai szakágazat, valamint a tanári
„A” szak hallgatók részére.)*

A félév

Heti 2 x 2 ora (előadás + szeminárium)

Vezető: Dr. Erdős Tibor

A / Program

A beruházások hatása a gazdasági növekedésre. A növekedési ütem hatása a beruházásokra. A gazdasági struktúra változása és gazdasági növekedés. A műszaki fejlődés ütemét meghatározó tényezők. Munkaerő és gazdasági növekedés. A szakismeretek változásának szerepe a gazdasági fejlődésben. Piac és gazdasági növekedés.

B / Feldolgozás módja

Az anyag feldolgozása döntően a kiadott irodalom alapján történik szemináriumi foglalkozásokon. Néhány - legfeljebb 3-4 - esetben előadást is tartunk. Az előadásokban olyan kutatási eredményeket közlünk, amelyeket még nem publikáltak. A félév kollokviummal zárul.

C / Irodalomjegyzék

Erdős Tibor: A termelés korszerűsödése és a gazdasági növekedés. Kossuth, 1974. 291. old.

Erdős Tibor: Gazdasági növekedés a fejlett tőkés országokban. Kossuth, 1972. 173-228. old.

Jánossy Ferenc: A gazdasági fejlődés trendvonala és a helyreállítási periódusok. Közg. Kiadó 1966. 111-277. old.

Erdős Péter: Adalékok a mai tőkés pénz, a konjunkturaingadozások és a gazdasági válságok elméletéhez. Közg. Jogi Kiadó. 1966. 340-361. old.

Hoós János. A gazdasági növekedés tényezői. Közg. Kiadó. 26-74. old.

Megjegyzés: A kötelező és ajánlott irodalmat a tanfolyam kezdetén különítjük el egymástól.

-I. félév

Heti 2×2 óra (előadás+szeminárium)

Vezető: Dr. Erdős Péter akadémikus

A/ Program

Értékelmélet problémái, a polgári értékelmélet bírálata. A pénz csereértékéről és az árszintről. Felhalmozás, reálbér, értéktörvény összefüggése. Bér, ár, profit problémája. Profit elméletéről. Az improduktív szféra és az állami monopolkapitalizmus.

B/ Feldolgozás módja

Az anyag feldolgozása döntően e kiadott irodalom alapján történik szemináriumi foglalkozásokon. A félév kollokviummal zárul.

C/ Irodalomjegyzék

Erdős Péter: "Tanulmány sorozat" a kapitalizmus politikai gazdaságtanának vitatott kérdéseiről. (Sokszorosított anyag.)

A / Program

A marxista bér- és jövedelem-elmélet fejlődése, válfajai. Az anyagi ösztönzés problémái, elvi és gyakorlati ellentmondásai. A kereseti arányok. Jövedelem-elmélet - jövedelem-politika. A jövedelem-megoszlás kérdései. A jövedelmi különbségek mérséklése. Szociálpolitika, társadalmi juttatások.

A fogyasztás társadalmi preferencia rendszere. A fogyasztás strukturája. Célok és eszközök. A szocializmus fogyasztási modellje. A polgári jóléti elmélet. Fogyasztói árelmélet, árpolitika. Foglalkoztatás-elmélet, foglalkoztatás politika. Teljes foglalkoztatás. A foglalkoztatási szerkezet hozzáigazítása a termelés szükségleteihez.

B / Feldolgozás módja

(Az előbbi témához hasonló!)

C / Irodalomjegyzék

- Dr. Jávorka Edit: Életszínvonal a mai társadalomban. Kossuth, 1970. 16-42. old.
- Maurice Dobb: A jóléti gazdaságtan és a szocializmus gazdaságtana. Kossuth és K.J.K. 1973. 267-292. old.
- Hoch Róbert: Fogyasztás és ár. K.J.K. 1972. 32-35.; 280-285., 423-467. old.
- Hoch Róbert: Életszínvonal tervezés és ártervezés. Gazdaság. 1972. 4. szám.
- M. Pohorille: Fogyasztási modell a szocializmusban. Kossuth. 1974. 107-145. old.
- Gadó O. - Hoch R. - Huszár I. - Kovács J. - Timár J.: A munkaerő és életszínvonal távlati tervezésének alapkérdései. Közg. Szle. 1972. 4. szám.

- Hoch Róbert: Tézisek a hosszútávú életszínvonal-politikáról.
Közg.Szle. 1975.1.szám.
- Szabó Kálmán: Az új mechanizmus és a munka szerinti elosztás mércéje. Közg.Szle. 1966.6.szám.
- Szeben Éva: A teljesítménymérés nehézségei és a munka szerinti elosztás. Közg.Szle. 1968.5.szám.
- Révész Gábor: Ösztönzés, munka szerinti elosztás, keresetszabályozás. Közg.Szle. 1973.11.szám.
- Kovács János: Néhány gondolat a bérrányok távlati alakulásáról. Gazdaság. 1972.3.szám.
- Falusné, Szikra Katalin: A termelékenység és hajtóerői. Kossuth, 1975. 157-192.; 228-245.old.
- Berényi József: Életszínvonal-politika és szociálpolitika. Kossuth, 1974. 61-86.old.
- Lengyel László: Jövedelem-struktúra az ezredforduló idején. Pénzügyi Szle. 1974.6.szám.
- Ferge Zsuzsa: Társadalompolitika, szociálpolitika és a központosított ujraelosztás típusai. Közg.Szle.1975.6.szám.
- Rózsa József: Szociálpolitikai rendszerünk főbb fejlesztési irányai. Közg.Szle. 1974.10.szám.

Megjegyzések:

1. A kötelező és az ajánlott irodalmat a tanfolyam kezdetén különítjük el egymástól.
2. A tananyag feldolgozása előadásokon és szemináriumokon történik.
3. A félév kollokviummal zárul.

SPECIÁLKOLLÉGIUMOK A KAPITALIZMUS
ÉS A SZOCIALIZMUS POLITIKAI
GAZDASÁGTANÁNAK VÁLOGATOTT
FEJEZETEIBŐL

(III. és IV. évfolyam tanári „A” és „D” szakos hallgatók számára)

Kapitalizmus speckollégium

(vezető: Szabo Katalin)

III. évfolyam (5. és 6. félév)

- Heti 3 óra.
- A témák feldolgozása a kijelölt irodalom önálló feldolgozásán alapuló szemináriumok formájában történik.
- A félévek kollokviummal zárulnak.

Elő tema

Erték- és termelési ár- elmélet

A / Program

A marxi munkaértékelmélet helye a politikai gazdaságtanban.
A munkaértékelmélet alapvető összefüggései.

Az áru, az árutermelő munka kettős jellege. Az egyszerű árutermelés alapvető ellentmondása. Az érték szubsztanciája, az értéknagyság meghatározása. A használati érték, érték és csereérték összefüggései. A pénz kialakulása és lényege.

A termelési ár és az érték összefüggései.

A bér és az árváltozások összefüggései.

A szükségletek és az érték, az arányosság és az érték kapcsolata. Társadalmi érték, piaci érték, hamis piaci érték, hamis termelési ár.

A monopolár fogalma. A termelési ár és a monopolár kapcsolata.

Az értéktörvény a monopolkapitalizmusban.

I.sz. különbözeti járadék.

B / Irodalomjegyzék

Marx: A tőke, I.köt. Szikra, 1949. I., 2.fej. 43-104 old.

Marx: A tőke III.köt. Szikra, 1951. 8-12.fej. 177-247 old.

37-39.fej. 676-736 old.

A mai monopolkapitalizmus politikai gazdaságtana. Kossuth, 1974.
 VII. fejr. 138-155. old. XII. fejr. 3. pont 233-244. old.
 Vigodszki: Gazdasági törvények a monopolkapitalizmusban.
 Kossuth, 1972. II., III., IV., V. fejr. 37-206 old.
 Varga Jenő: Tanulmányok a politikai gazdaságtan problémáiról.
 Kossuth, 1965. Az átalakulás, az infláció és az arany
 problémái.
 Szabo Kálmán: A szocialista termelés alapvonásai. 285-323. old.
 M. Dobb: Politikai gazdaságtan és kapitalizmus. K. J. K. 1958.
 1. Az értékelmélet követelményei. 27-49. old.

Masodik tema

Értéktöbblet- és profitelmélet

A/ Program

A pénz átalakulása tőkévé. A tőke általános képlete és annak
 ellentmondásai. A munkaerőár. A tőkés termelési folyamat kettős
 jellege. Az értéktöbbletráta. Abszolút és relatív értéktöbblet. A
 munkabér. Termelő és nemtermelő munka. A termelőmunka Smith-
 féle felfogása. Az értéktöbblet átváltozása profitráttává. Kereske-
 delmi tőke, kereskedelmi profit. A kamatozó tőke. Kamat és vál-
 lalkozói nyereség. A marxi járadékelmélet. A földjáradék a mai
 kapitalizmusban. A tőkefetesizáció fokozódása az értéktöbblet meg-
 oszlásának folyamatában. A jövedelmek és forrásaik.

B/ Irodalomjegyzék

Marx: A tőke I. köt. Szikra, 1949. 1-7. fejezet. 159-246. old.
 8. fejr. 1. pont. 246-251. old., 9. és 10. fejr. 327-347 old.,
 14. fejr. 549-560. old. 17. fejr. 577-585. old.
 Marx: A tőke III. köt. Szikra, 1951. 1-5. fejr. 55-136. old. 16. és
 17. fejr. 307-343. old., 24. fejr. 437-446. old., 27. fejr.
 486-493. old., 40. fejr. 737-749. old., 45. fejr. 812-839. old.,
 48-52. fejr. 882-956. old.
 Marx: Értéktöbblet-elméletek I. rész III. - IV., fejr. 39-269. old.
 Sipos Aladár: Agrárviszonyok Nyugat-Európában. Kossuth, 1967.
 2. fejr. 70-106. old.

Pénz és hitellelmelet

A / Program

A marxi pénzelmélet alapjai (ismétlésként). A mai kapitalizmus pénzrendszerének elméleti kérdései. Az aranypénz-rendszer és megszűnésének okai. A mai tőkés pénzrendszer jellemzői és fő ellentmondásai. Az infláció. A pénz lényege nem aranypénz esetén. A világpénz elméleti problémái.

B / Irodalomjegyzék

Marx: A tőke I.köt. Szikra, 1949. 3.fej. 104-159.old.

Marx: A tőke III.köt. Szikra, 1951. 29-36.fej. 515-675.old.

Marx: A politikai gazdaságtan bírálatának alapvonásai. II. Marx-Engels M. 46/I. 37-144.old.

Becsky György: Az újabb tőkés valutaválság és a párizsi monetáris unió hattere. Közg.Szle. 1973.5.szám.

Erdős Péter: Adalékok a mai tőkés pénz, a konjunkturaingadozások és a gazdasági válságok elméletéhez. K.J.K. 1966.

Szegő Szilvia: A modern gazdaság inflációs folyamatainak természetéről. Közg.Szle. 1972. 7-8.szam.

Vegyedik téma

Tőkefelhalmozás, növekedés, válság

A / Program

Egyszerű és bővített ujratermelés. Az értéktöbblet felosztása jövedelemre és tőkére. Az értéktöbbletráta társadalmi szintű értelmezése. A tőkefelhalmozás általános törvénye. Az ujratermelési sémák. A marxi válságelmélet alapjai a profitráta süllyedő tendenciájának törvényében. Az ujratermelés ciklikussága. A válság-érzékenység csökkenése és a ciklikusság a mai kapitalizmusban. Növekedés és strukturális változások a jelenkori kapitalizmusban.

- Marx: A tőke I.köt. Szikra, 1949. 21-23.fej. 610-771.old.
- Marx: A tőke II.köt. Szikra, 1953. Harmadik szakasz 356-534.old.
- Marx: A tőke III.köt. Bp., 1967.15.fej. 248-273.old.
- Bertóti László: A nemzeti jövedelem és az értéktöbbletráta.
Közg.Szle. 1969.9.szám.
- Erdős Tibor: Értéktöbblet és értéktöbbletráta a mai kapitalizmus-
ban. Közg.Szle. 1970.5.szám.
- Neményi Norbert: Az értéktöbblet és az értéktöbbletráta ujravizs-
gálatáról. Közg.Szle. 1970.10.szám.
- Erdős Péter: Adalékok a mai tőkés pénz, a konjunkturaingadozások
és a gazdasági válságok elméletéhez. K.J.K. 1966.
340-360.o.
- A mai monopolkapitalizmus politikai gazdaságtana. Kossuth, 1974.
XIII-XV. fejezetek. 244-340.old.

Szocializmus speckollégium

IV. évfolyam (7. és 8. félév)

- Heti 3 óra

- A témák feldolgozása a kijelölt irodalom önálló feldolgozásán alapuló szemináriumok keretében történik.

- A félévek kollokviummal zárulnak.

Első téma

Tulajdonviszonyok

(vezető: Vamoss Sándor)

A / Program

A termelés és elsajátítás. A tulajdon, mint az elsajátítási folyamat társadalmi-gazdasági oldala. A tulajdon marxista felfogása. A tulajdon, mint termelési viszony. A tulajdon és a termelési viszonyok felfogásának (vizsgálatának) metodológiai problémái a jelenkori marxista irodalom alapján. A tulajdon lényegével és szerepének negligálásával kapcsolatos polgári nézetek és azok bírálata. A termelési eszközök tulajdonának kitüntetett szerepe a tulajdonviszonyok (termelési viszonyok) marxista felfogásában. A tulajdon és a politikai hatalom összefüggései. A termelési eszközök társadalmi tulajdona, mint kiindulópont a teljes társadalmi-gazdasági egyenlőséghez vezető úton. A szocialista tulajdon - a társadalmi tulajdon fejlettségének meghatározott foka. A társadalmi elsajátítás a társadalmi-gazdasági egyenlőség mozzanatai a szocializmusban. Az elsajátítás egyenlőtlenségei, az elkülönültség lényege, oka és helye a szocializmus tulajdonviszonyainak rendszerében. Az elkülönültség relációi, a szocialista tulajdon formái. A szocialista tulajdon funkcionálása. A rendelkezés-hasznosítás-érdekreálizálás összefüggései a szocializmusban. A tulajdon és a szocialista állam köztulajdonosi funkciói. A társadalom és a termelőkollektívák kapcsolatai. A szocialista tulajdon két formája közeledésének tendenciája a fejlett szocializmus építése során. Az MSZMP XI. kongresszusa a tulajdon- és társadalmi viszonyok továbbfejlesztésének feladatairól.

- Marx: Gazdasági-filozófiai kéziratok. Kossuth, 1962.
- Marx: A politikai gazdaságtan bírálatának alapvonalai.
Első rész. I.fejezet, Marx-Engels M. Budapest, 1972.
46/I.kötet.
- Marx: Bevezetés a politikai gazdaságtan bírálatához. Szikra, 1951.
- Marx: A filozófia nyomorúsága. Marx-Engels Művei 4. kötet,
Budapest, 1959.
- Lenin: A szocialista gazdálkodásról. Kossuth, 1966.
- Szabó Kálmán: A szocialista termelés alapvonásai, Kossuth, 1964.
I., II. rész 9-192.old.
- A szocializmus politikai gazdaságtanának története. Kossuth, 1975.
ötödik fejezet.
- Molnár Endre: A tulajdon marxista értelmezése. Közgazdasági
Szle. 1973. 5.szám.
- Takács Béla: Megjegyzések a marxi tulajdonfogalomhoz. Közg.
Szle. 1974. 7-8.szám.
- Sós Vilmos: Tulajdon és társadalmi ellenőrzés. Magyar Filozófiai
Szle. 1970.1.szám.
- Agh Attila: A marxi elsajátítás - elmélet néhány kérdése.
Magyar Filozófiai Szle. 1972. 3-4. szám.
- Agh Attila: A tulajdonfogalom történetfilozófiai elemzéséhez.
Valóság, 1972. 8.szám.
- Lengyel László: A közgazdasági tulajdonfogalom kérdéséhez.
Közg.Szle. 1974. 12.szám.
- Szabó Kálmán: A tulajdon és elsajátítás kérdéséhez. Közg.Szle.
1975.4.szám.
- Csillag István: A "megosztott" termelési viszonyok elméletéhez.
Közg.Szle. 1975.6.szám.
- Sárközy Tamás: A szocialista tulajdonelmélet egyes kérdései.
Társadalmi Szle. 1975.1.szám.
- Nemes László: Néhány gondolat a termelési viszonyokról folyó
vitához. Közg.Szle. 1975.10.szám.
- Belvaracz János: A tulajdon, mint történelmi kategória, Közg.
Szle. 1975. 11.szám.
- Az MSZMP XI. kongresszusának jegyzőkönyve. Kossuth, 1975.
79-88., 461-470., 502-506.old.
- Biszkú Béla: A XI. kongresszus a társadalmi viszonyok fejleszté-
séről. Kossuth, 1976.
- Szabó Kálmán: A termelőerők és termelési viszonyok fejlesztése-
nek kérdései. Kossuth, 1976.
- V.Nazarov: A tulajdon lényege és alapvető formái. Ekonoicszeszkije
Nauki 1975. 11.szám (oroszul).

Megjegyzés: a kötelező és ajánlott irodalmat a félév kezdetén külö-
nitjük el.

Érdekvizonyok

(vezető: Vamosi Sándor)

A/ Program

Az érdek, mint az emberi tevékenység motivációs rendszerének tényezője. A gazdasági (anyagi) érdek tartalma, jellege és szerepe a gazdasági cselekvésben. Érdék, szükséglet és tulajdon. Az érdekek, mint a termelési viszonyok megnyilvánulásai. A gazdasági érdekek konkretizálódása; érdekelttség, ösztönzés, a gazdálkodás cél- és eszközrendszere. Az érdekek csoportosításának rendező elvei. Az érdekstruktúra és érdekviszonyok általános összefüggései, az érdekellentmondások típusai.

A szocialista társadalom értékrendszere. A gazdaság és politika kapcsolatának tükröződése a szocializmus érdekviszonyaiban. A szocialista érdekstruktúra alapvető elemei. Az osztálytársadalmi gazdasági érdek tartalma és primátusa. A különérdekek létének és természetének sajátosságai a szocializmusban. A szocialista érdekstruktúra elemeinek önállósága és kölcsönös összefüggésük objektív alapjai. Az érdekellentmondások jellege és mozgásformái a szocializmusban. Az érdekek konkrét megjelenési formái és szervezeti létformái. A gazdaságirányítási rendszer funkciói az érdekellentmondások szempontjából. Az MSZMP XI. kongresszusa az érdekek egyeztetésével kapcsolatos feladatokról.

B/ Irodalomjegyzék

- Marx-Engels: A német ideológia. Marx-Engels Művei 3.kötet, Budapest, 1960.
- Lenin: A narodnyikság gazdasági tartalma. Lenin Összes Művei. 1.kötet. Kossuth, 1964.
- Marx: Bevezetés a politikai gazdaságtan bírálatához. Szikra, 1951. 7-35.old.
- Lenin: A szocialista gazdálkodásról. Kossuth, 1966. (Ism.)
- Benke István: Érdék és ösztönzés, Kossuth, 1975.
- M. Mihajlov - A. Motilev: Gazdasági viszonyok és érdekek a szocializmusban. Béke és Szocializmus, 1969. 4.szám.
- G. Glezerman: Ellentmondások a szocializmusban. Béke és Szocializmus. 1972. 3.szám.

Varga Emília: Nehány gondolat a gazdasági érdekek logikájához és
struktúrájának értelmezéséhez. MIV. Tájékoztató,

1973. 1. szám.

Kozma Pál: Tulajdon és gazdasági mechanizmus. II. Az érdekviz-
szonvok. MIV. Politikai gazdaságtan füzetek. 1. szám.

Móna Gyula: Az érdekek és az érdekvizszonvok struktúrája. Fars.
Szle. 1966. 7-8. szám.

A haladás dialektikája. Békés Szocializmus. 1973. 4. szám.

Dévai Katalin: Áruáramlás és gazdasági érdekvizszonvok.

MIV. Tájékoztató, 1974. 3-4. szám.

Szabó Kálmán: A gazdasági érdekvizszonvok és ami mögötte van.

MIV. Tájékoztató, 1974. 5. szám.

A. K. Tumasov - V. F. Szerbin: Az össznépi és kollektív érde-
kek ellentmondásainak jellege a szocializmusban.

Fars. Szle. 1973. 8-9. szám.

Szabó Imre: Szükségletek és érdekek a szocializmusban. Fars.

Szle. 1973. 6. szám.

Érdekvizszonvok a szocializmusban. (Tanulmányvázlat), Kossuth,
1973.

Megjegyzés: a kötelező és ajánlott irodalmat a félév elején kulo-
nizuk el.

Harmadik tema

Árviszszonvok

(forrás: Gacsaly István)

A / Program

A marxizmus klasszikusainak elfogadása az áruáramlás fel-
tételéről és utalásait az árviszszonvok maradványaira, valamint az
árviszszonvok megismerésének perspektíváira a kapitalizmus megdön-
tése után. A szocializmusban árviszszonvok tagadásáról, III. a szo-
cializmusban árútermelés okairól (okairól) és szükségességéről pub-
likált néhány fontosabb álláspont és érvelés a szocializmus politikai
gazdaságának fejlődése során.

A munka közvetlenül társadalmi jellegű kifejező vonások és
társadalmi munka jellegéről vallott eltérő fellegasok és érvelések.
A munkaerő újrateljesítési feltételei a szocializmusban. Az
árviszszonvok hatása a munkavállalási viszonyokra. A munkaerő árú-
jellegét valló nézetek cáfolata.

Kötelező:

- Marx: Szélgjegyzetek a német munkáspárt programjában. I.
Marx-Engels Művei, 19.köt. 13-22.old.
- Engels: Anti-Dühring III. rész II. és IV.fej. Marx-Engels Művei,
20.köt. 262-280., és 293-306.old.
- Sztálin: A szocializmus közgazdasági problémái a Szovjetunióban.
Szikra, 1953. 13-26., és 52-57.old.
- Földes Károly: A szocialista tulajdon és az árutermelés.
Kossuth, 1968. 170-191.old.(Ism.)
- Valovoj-Lapsina: Szocializmus és árúviszonyok. Kossuth, 1974.
213-265.old.
- Vita a szocializmusbeli munka árúvonásairól. Közg.Szle. 1967.
4.szám.
- Vita a szocializmusbeli munka társadalmi jellegéről. Közg.Szle.
1967.9.szám.

Ajánlott

- Földes Károly: A szocialista tulajdon és az árutermelés.
Kossuth, 1968. 124-170.old.
- Valovoj-Lapsina: Szocializmus és árúviszonyok. Kossuth, 1974.
174-212.old.
- Mihalik István: Lenin az áru és pénzviszonyok felhasználásáról
a szocialista gazdaságban. Társ.Szle. 1970.3.szám.
- Nagy Tamás: Vita - de miről és hogyan? Közg.Szle. 1967.
5.szám.
- Jánossy Ferenc: Mindenki "igen"-nel felelt? Közg.Szle. 1967.
5.szám. (A szerkesztőség postájából).
- Szabó Kálmán: A munka árúvonásai a szocializmusban. Közg.
Szle. 1967. 4.szám.

Értéktörvény a szocializmusban

(vezető: Gacsalyi István)

A/ Program

A társadalmi össz munka termelésbeli elosztásának szabályozói a szocializmusban. Az ex ante és ex post szabályozás szerepe és kapcsolata. Az értéktörvény működésének szükségessége és körülményei. Az értéktörvény, mint a szocialista termelés egyik szabályozója. A termelésszabályozó szerepe eltérő mértéke a termelés különböző szféráiban.

B/ Irodalomjegyzék

Kötelező:

Kronrod: Értéktörvény a szocializmusban. Kossuth, 1972.
26-54. old.

Brus A szocialista gazdaság működésének általános problémái.
IV. fejelet. 113-156. old.

Bertóti László: Kronrod Értéktörvény a szocializmusban.
Közg. Szle. 1972. 6. szám.

Földes Károly. A szocialista tulajdon és az ártermelés.
Kossuth, 1968. IX. fejelet. 364-385. old.

Nagy Tamás: Az értéktörvény felfogásának néhány elvi problémája.
Közg. Szle. 1962. 3. szám.

Ajánlott:

Kronrod: Értéktörvény a szocializmusban. Kossuth, 1972. 3-26.,
és 44-105. old.

Barla Szabó Odön: Az 1920-as évek gazdasági vitái a Szovjetunióban.
Kossuth, 1971. 149-257. old.

Nagy Tamás: Értéktörvény és az árak centruma a szocializmusban.
Közg. Szle. 1964. 7-8. szám.

Szabó Katalin: Terv vagy piac? Kossuth, 1970.

Nemes László: A szocialista piac. (Az MSZMP Marxizmus-Leninizmus Esti Egyeteme: Cikkgyűjtemény a szocializmus politikai gazdaságtana tanulmányozásához. II. kötet. 1971-73. tanév.
128-144. old.)

Árak a szocializmusban

(vezető: Gacsaly István)

A/ Program

Az objektíve indokolt árcentrum és az ipari termelői árak kialakításánál figyelembe vett elvek árrendszerünk fejlődése során. Az adó és támogatási rendszer és a termelői árak és árarányok alakulásának kölcsönhatása. A termelői és fogyasztói árak kapcsolatának és egymástól való eltérítésének problémái. Termelői és fogyasztói árstrukturánk értékelése, hiányosságai, tökéletesítésének iránya és a tökéletesítés nehézségei.

A szocialista országok nemzeti árrendszere a világpiaci árak. A világpiaci áralakulásnak néhány, a belföldi árrendszerrel történő kapcsolatának kialakítását érintő sajátossága. A belföldi és világpiaci árak összekapcsolásának és eltérítésének legfontosabb eszközei. A magyar árrendszer és a világpiaci áralakulás helyes kapcsolatának megvalósítását nehezítő tényezők.

B/ Irodalomjegyzék

Kötelező:

Csikós Nagy Béla: Szocialista árelmélet és árpolitika. Kossuth, 1974. 19-44., 216-233. old. és 265-282. old.

Nagy Tamás - Esze Zsuzsa: A többszatszámú ipari termelői ár-típus. Közg. Szle. 1963. 1. szám.

Gadó Ottó: Közgazdasági szabályozórendszerünk 1976-ban. Kossuth, 1976. 20-30. old.

Kunvári Árpád: Tisztajövedelem-elvonás, árképzés és megtérülési lehetőségek. Közg. Szle. 1975. 10. szám.

Ajánlott:

Csikós Nagy Béla: Szocialista árelmélet és árpolitika. Kossuth, 1974. 19-64. és 247-264. old.

Vincze Imre: Árak, adók, támogatások a gazdaságirányítás reformja után. K.J.K. 1971. 15-50. és 97-112. old.

Csikós Nagy Béla: A népgazdaság árrendszerének átalakítása a termelési ár típusú árakra. Társ. Szle. 1965. 1. szám.

Csikós Nagy Béla: Az új magyar árrendszer. Közg. Szle. 1968. 3. szám.

Belső és külker. árak kapcsolata

Kötelező:

Csikós Nagy Béla: Szocialista árelmélet és árpolitika.

Kossuth, 1974. 285-363. old.

Esze Zsuzsa: A devizaszorzó és az árrendszer. Közg. Szle.

1968. 6. szám.

Erdős Péter: Gondolatok a nemzeti árszintekről klasszikus szövegek nyomán. Közg. Szle. 1971. 12. szám.

Zelkó Lajos: A nemzetközi érték fogalmáról. Közg. Szle.

1972. 7-8. szám.

Gadó Ottó: Közgazdasági szabályozórendszerünk 1976-ban.

Kossuth, 1976. 89-104. old.

Ajánlott:

Vincze Imre: Árak, adók, támogatások a gazdaságirányítás reformja után. K.J.K. 1971. 3. és 10. fejr. 31-95. és 231-247. old.

Parafás Imre: Exporttámogatás és belföldi árszínvonal. Közg. Szle. 1971. 5. szám.

Czeitler Sándor: A gazdasági szabályozók működése és a külkereskedelem. Közg. Szle. 1969. 1. szám.

Sulyok Béla: A devizaszorzó kérdéséhez. Közg. Szle. 1968. 9. szám.

Hatodik tema

Gazdasági hatékonyság, szerkezet és egyensúly

(vezető: Endei György)

A/ Program

1. A gazdálkodás és hatékonyságának általános jellemzői

- a/ A gazdálkodás cél- és eszközrendszerének társadalmi meghatározottsága.
- b/ A cél- és eszközrendszer, valamint a gazdasági hatékonyság megjelenési formája közti összefüggés:
 - a hatékonyság elvének érvényesülése a természetes gazdaság viszonyai között
 - a tőkés magántulajdonon alapuló árviszonyok és a hatékony gazdálkodás lehetőségei és korlátai
 - racionalitás a kapitalizmusban, a célok és eszközök kvantifikálása

- a gazdasági hatékonyság korlátai a tőkés termelési viszonyok között.

c/ A társadalmi gazdasági racionalitás érvényesülésének feltételei és ellentmondásai a szocializmusban

- a specifikus cél- és eszközrendszer következménye a gazdaság racionalitására
- a racionalitás kifejeződése a gazdaság egyes szintjein.
A közöttük lévő egység és ellentmondás
- a célok hierarchiája és a gazdasági hatékonyság kifejeződési formái.

2. A gazdasági hatékonyság tartalma és mérésének egyes kérdései a szocializmusban

- Hatékonyság és szükségletre termelés
- Hatékonysági mutatók, mint volumenmutatók; a gazdaság eredményességének minőségi oldalai és mérésének problémái komplex jellegével.
- Vita a népgazdasági hatékonyság és a jövedelmezőség viszonyáról.
- A hatékonyság lehetséges mérése a gazdaság különböző szintjein, a mutatószámok, ill. mutatószámrendszerek közti kapcsolatok.

3. A gazdasági szerkezet, mint az egyensúly és a növekedés faktora

- A gazdasági szerkezet fogalma
 - a termelés, elosztás, forgalom és fogyasztás szerkezete;
 - a termelési szerkezet értelmezése a termelési szerkezet vizsgálatának két síkjára: ráfordítás-szerkezet és eredmény-szerkezet;
 - a ráfordítás- és eredmény-szerkezet viszonya és kapcsolata a gazdasági hatékonysággal.
- A termelési szerkezet és a gazdasági egyensúly kapcsolata
 - az egyensúly értelmezése természetes és érték síkon;
 - az egyensúly két alapvető síkjára: a termelési szférán belüli és a termelés, valamint a lakossági szükségletek közti kapcsolat;
 - az egyensúly két síkjára közti viszony;
 - a termelési szerkezet és annak változásainak hatása az egyensúlyi szférákra, valamint az egyensúly, ill. az egyensúlytalanság következményei a termelési szerkezetre;

- a termelési szerkezet változásaira ható főbb általános és specifikus tényezők. Az általános és specifikus tényezők viszonya és szerepük a termelési struktúra változásának irányában és mértékében;
- a termelési szerkezet vizsgálatának főbb módszerei és problémái;
- a termelési szerkezet változásainak fő irányai a nemzetközi vizsgálatok tükrében. Hazánk termelési szerkezete.
- A termelési szerkezet és a gazdasági növekedés
 - a gazdálkodási célok sokfélesége és követelményei;
 - a termelési szerkezettel szembeni fő követelmények: biztosítson gyors gazdasági növekedést és egyensúlyt;
 - az egyensúly követelményének betartása és a "maximális" növekedési ütem ellentmondása;
 - növekedés optimalizálásának kritériumai a termelési szerkezet változásának szempontjából: hatékonyság és szükségletkielégítés.

B/ Irodalomjegyzék

- A társadalmi termelés hatékonysági kérdései. K.J.K. 1975. 1-169. old.
- Novozsilov: A ráfordítások és eredmények mérése. K.J.K. 1973.
- Lange O.: Politikai gazdaságtan. K.J.K. 1965. 157-214. old.
- Nemzetközi konferencia a szektorális elemzések és szektorális politika témakörében. Ipargazdaság. 1975. 2.szám.
- Drecin: Gazdasági strukturánk fejlődésének főbb irányai és feltételei. Közg. Szle. 1972. 10. szám.
- Csernok-Mandel: Gondolatok a gazdasági szerkezetről. Gazdaság. 1972. 2. szám.
- Megjegyzés: A kötelező és ajánlott irodalmat a félév kezdetén különítjük el.

A szocialista vállalat

(vezető: Zilko Lajos)

A/ Program

Marx alapfeltételezése a tőkés vállalatok céljairól. Összefüggések a célok és a tőkés társadalom egyes gazdasági törvényeinek érvényesülése között. A tőkés vállalatok jellemzése Lenin műveiben. A jelenlegi marxista irodalom állásfoglalásai a jelenlegi tőkés vállalatok céljairól.

A polgári vállalkozáselméletek néhány alaptípusa. A polgári közgazdaságtan feltételezése a vállalati célokról. Galbraith vonatkozó nézeteinek bírálata.

A vállalatok fejlődése. A vállalatok, a termelési viszonyok és a termelők közötti összefüggések. A szocialista állami vállalatok létezésének szükségessége. Egyenlőségek és egyenlőtlenségek a tulajdonviszonyokban. Ezen alapuló érdekviszonyok, azonosságok és eltérések az egyéni, vállalati és népgazdasági érdekekben. A vállalati és a népgazdasági érdek azonosságain alapuló vállalati funkciókon és a vállalati különérdekeken alapuló önállósult vállalati célok.

A vállalat általános fogalma. A szocialista vállalat helye a népgazdaságban. Funkciónak és céljának sajátosságai. Önállóság: népgazdasági terv és szabályozott piac.

Összefüggések a vállalati célok és a gazdasági törvények érvényesülése között a szocialista társadalomban.

A vállalatok ösztönzési rendszere. A vállalati jövedelmek felhasználása. Adózás és a különböző alapok képzése.

B/ Irodalomjegyzék

Kotelező:

Lenin: A szakszervezetek szerepe és feladatai az új gazdaságpolitika viszonyai között. 3.pont. Az ugynevezett önálló gazdaságos elszámolásra átállított állami vállalatok és a szakszervezetek. Összes Művei. 33.köt. Szikra, 1953. 174-175.old.

Lenin: A pénzügyi népbiztosságnak. Összes Művei. 35.köt. Szikra, 1956. 538.old.

Román Zoltán: A szocialista vállalat célja. Közg.Szle. 1973. 4.szám.

- Wilcsek Jenő: A vállalatok döntési szabadságfoka. Stat. Szle. 1973. 7-8.szám.
- Dániel Tamás: Érdék, kockázat, tulajdon a vállalati gazdálkodásban. Gazdaság, 1973. 1.szám.
- Horváth László: A vállalat távlati terve. K.J.K. 1973. 3-31.old.
- Tardos Márton: Vállalati önállóság és központi irányítás. Közg. Szle. 1975. 7-8. szám.
- Szabó Kálmán: Üzemi demokráció és a politikai gazdaságtan. Közg. Szle. 1974. 7-8. szám.
- Joseph W. McGuire: A vállalkozási magatartás elméletei. K.J.K. 1971.
- "A társadalmi tulajdon és a szocialista vállalat" Akadémiai Kiadó, 1975.

Ajánlott:

- Gergely István: Gazdaságirányítás és a vállalatok három alaptipusa. Közg. Szle. 1973. 7-8. szám.
- Bauer Miklós: A vállalatok kockázatvállalása és a vállalatok gazdasági irányítása. Vállalatirányítás és a vállalatok jogi helyzete. Közg. és Jogi K. 1974. 7-51. old.
- Kiss Tibor: A szocialista nemzetközi vállalat. Akadémiai Kiadó, 1974.
- Kolundzsija Bosko: A vállalati gazdálkodás főbb sajátosságai a jugoszláv öngazgatási rendszer viszonyai között. Társadalomtudományi Közlemények. 1972. 1. szám.
- K. Variamov: A gazdálkodás elve - a demokratikus centralizmus. Nemzetközi Szle, 1974. 6. szám.
- László János: A népgazdasági terv és a vállalat. Valóság, 1974. 11. szám.
- Az ipari nagyvállalatokról. Gazdaság, 1973. 4. szám.
- Szilárd Csaba: A vállalati belső mechanizmus problémái. Közg. Szle. 1974. 5. szám.
- Súrin: A vállalatról, mint gazdasági kategóriáról. Ekonomiceszkiye Nauki, 1974. 2. szám.
- Molnár László: Az üzemi demokrácia rendszerelméleti megközelítése. Szociológia, 1974. 2. szám.

SZAKSZEMINÁRIUMOK A POLITIKAI GAZDASÁGTAN EGYES ELMÉLETI KÉRDÉSEIBŐL

*(Elsősorban a népgazdasági tervező-elemző és a tanári
„A” „D” szak hallgatói részére)*

Általános tudnivalók

a/ A szakszemináriumok számonkérésének módja:

Ileti konferenciák, valamint beszámoltatás az egyénileg feldolgozott irodalomból.

b/ Követelmények.

Tudományos munkastilus és önálló közgazdasági szemlélet alapelemeinek elsajátítása, a szakszeminárium témájával kapcsolatos szakirodalom széles körű kritikai feldolgozása, az írásbeliség fejlesztése a tanulmányi idő végére elkészítendő szakdolgozat révén.

c/ Vizsgarend:

A szakszemináriumok rendszerint négy félévből állnak. Félévenként az aláírás, vagy a gyakorlati jegy megadásának rendje a következő:

- 1. félév: aláírás
- 3. félév: aláírás

- 2. félév: gyakorlati jegy
- 4. félév: gyakorlati jegy,
valamint a szakdolgozat értékelése

Az esetleges 3 féléves szakszemináriumokon a 3. félév gyakorlati jegy ugyanugy, mint a 4. félévben.

A termelékenység és hajtóerői

(vezető: Szikra Katalin)

A / Program

A termelékenység emelkedése, színvonala. A termelékenység színvonalának és növekedési ütemének kapcsolata.

Az élő és tárgyasult munka együttes hatékonysága.

A termelékenység tényezői. A technikai felszereltség. Az állóalapok hatékonysága.

A termelékenység növelésének hajtóerői. Az anyagi ösztönzés. A kereseti arányok szerepe. Ösztönzés és jövedelem kiegyenlítődés.

B / Irodalomjegyzék

Schreny - Richter. A munka termelékenysége. KJK 1970.

Berényi József. Bérrendszer és bérszerkezet Magyarországon és Ausztriában. Kossuth, 1975.

Falusné, Szikra Katalin: A termelékenység és hajtóerői. Kossuth, 1975.

Dr. Jávorka Edit: Életszínvonal a mai társadalomban. Kossuth, 1970.

Román Zoltán: Termelékenységünk az iparban. Hogyan latják a válto-
latok? KJK 1973.

A szocializmus politikai gazdaságtanának egyes kérdései Lenin műveiben

(vezető: Barla Szabo Odon)

A / Program

I. Az államkapitalizmus szerepe a szocialista gazdálkodásra való fokozatos áttérésben

Lenin elképzelései az 1917-es februári forradalom után az államkapitalizmus felhasználására az éhség és gazdasági pusztulás elleni harcban. Az OSZD/b/P VII. Oroszországi Konferenciája.

Az államkapitalizmus értékeléséről kirobbant vita 1918. tavaszán, Lenin és a "baloldali kommunisták" között. (N. Buharin, I. Kricman, V. Szmirnov nézeteinek bírálata.) A burzsoá szakemberek felhasználása a polgárháború éveiben.

A NEP kezdete és az államkapitalizmus. Rokonságok és lényegi eltérés az 1918. tavaszi gazdaságpolitikai orientáció és a NEP bevezetése között. Az államkapitalizmusról szóló lenini nézetek helyes értelmezéséről folytatott polémia a 20-as évek első felében. Az OK/b/P XI. és XIV. kongresszusa.

II. A szocialista tulajdonviszonyok. Az állami tulajdon lényege. Az un. "szövetkezeti terv" kidolgozása

Lenin a tőke kisajátításának megvalósításáról. Az államosítás és a valóságos társadalmisítás közti különbség. A nacionalizált üzemek termelésének és az elosztási viszonyoknak a nép szükségleteinek, érdekeinek való alávetése, mint a valóságos társadalmisítás feltétele. Az új, szocialista munkaszervezet és irányítási rendszer megteremtésének fontossága.

A munkásellenőrzés szerepe a munkásigazgatásra való áttérés előkészítésében.

Lenin fellépése az állami tulajdonnak anarcho-szindikalista felfogása ellen, a vállalati kollektívák közvetlen és teljes rendelkezését, elsajátítását hirdető "munkásellenzék" követeléseinek leleplezése a X. pártkongresszuson.

A szocialista állami tulajdonlányegének eltorzítása a II. Internacionálé teoretikusai által. Az állami tulajdonnak össznépi tulajdonként való meghatározása. (A proletárforradalom és a rene-gát Kautsky c. brosurában.)

A "Szövetkezeti terv" kidolgozásának kezdete 1917. októbere után. Az önkéntesség elvének megfogalmazása 1919. tavaszán a pétervári tartomány munkásainak I. kongresszusán. A kereskedelmi tevékenységet folytató, beszerző-értékesítő szövetkezeteknek az államkapitalista szektor egyik sajátos formájaként való értékeléséről a NEP-re való áttérés első hónapjaiban.

Lenin nézeteinek fejlődése a szövetkezet társadalmi-gazdasági tartalmáról.

III. A szocialista gazdaságirányítási szervezet.

A népgazdasági tervezés lenini elvei.

A demokratikus centralizmus elve.

A gazdaságirányítás új szerveinek megteremtése 1917. októbere után. A Népgazdasági Főtanács, majd a gazdasági népbiztos-ságok és helyi népgazdasági tanácsok szervezése.

Az állami ipar központi irányításának új formái, az ipari főigazgatóságok. A Népgazdasági Tanácsok I. Összoroszországi Kongresszusa.

A demokratikus centralizmus elvének kifejtése és megvédése a szovjet állam első hónapjaiban. A "baloldali kommunisták" törekvése autonóm területi gazdaságirányítási központ létesítésére. Hasonló tendenciák Szibériában.

Lenin elképzelése a szakszervezeteknek a gazdaságirányítás-ban játszott szerepéről. A szakszervezeti vita 1920-ban és 1921-ben.

Az iparirányítás átszervezése a NEP első éveiben. Az ön-álló elszámolás (hozraszesot), mint a szocialista vállalati gazdálkodás formája.

Az ún. kereskedelmi számvetés és az önálló elszámolás közti különbség. Az önálló elszámolásról szóló lenini elvek érvényesítése napjainkban a Szovjetunióban megvalósuló gazdasági reform viszonyai között.

Lenin utmutatásai a szocialista tervezésről. A GOERLO. A tervezés új feltételei a NEP kezdetén. G. M. Krizsanovszkijhoz írt leveleinek elvi jelentősége. Lenin fellépése az adminisztrál-gatás, a bürokratizmus ellen a tervezésben. (Inkább kevesebbet, de jobbat.)

IV. Az áru-pénzviszonyok felhasználására vonatkozó lenini koncepció kifejlődése a szocialista építés időszakában.

Az áru-pénzviszonyok féllegális, illegális, továbbéle-
se a "hadikommunizmus" időszakában. Lenin elképzelése a szerve-
zett termékcseréről és ennek alapján a piac, az árucserre fokozatos
megszüntetéséről 1918-1919-ben.

A szervezett termékcserre sikertelenségének okai 1918.
második felében és a NEP kezdetén. Lenin érvelése a szabad ke-
reskedelem követelése ellen a polgarháború és intervenció éveiben.
A "hadikommunizmus" értékelése.

Az új gazdaságpolitikára való áttérés történeti, gazdasá-
gi-politikai feltételei. A szocialista állami ipar és a szétforgácsolt,
a NEP korszakában. A NEP lényegéről, két oldaláról folytatott vi-
ta. Az új gazdaságpolitika világviszhangja és nemzetközi érvényes-
sége.

A valutastabilizáció jelentősége és megvalósítása (1922-
1924.) Az áruforgalom tervszerű szabályozásának formái a 20-as
évek elején. A NEP két nagy szakasza. A NEP lényegének polgári,
kispolgári értelmezése Lenin életében és halála utáni években.

B/ Irodalomjegyzék

Az I. részhez

Lenin: Az OSZD/b/MP VII. Osszoroszországi Konferenciája. 2. pont.
Előadói beszéd a politikai helyzetről. 3. pont.

Zárszó a politikai helyzetről tartott előadói beszédhez.

Művei: 24. köt. Szikra, 1952. 226-246. old.

Lenin A fenyegető katasztrófa és hogyan harcoljunk ellene.

Művei: 25. köt. Szikra, 1952. 343-393. old.

Lenin: "A szovjethatalom során levő feladatai" c. cikk első fo-
galmazványa. (Részletek) IV. fej., V. fej. és VIII. fej.

A szocialista gazdálkodásról, 42-55. oldal, Kossuth, 1966.

Lenin A "baloldali" gyerekeségről és a kispolgáriasságról.

Művei: 27. köt. Szikra, 1952. 325-355. old.

Lenin: Beszéd az OK/b/P moszkvai szervezetének aktivaülésén.

Művei: 31. köt. Szikra, 1951. 452-473. old.

Lenin: Előadói beszéd a VIII. szovjetkongresszus OK/b/P frakció-
jában a koncessziókról.

Művei: 31. köt. Szikra, 1951. 477-501. old.

Az OK/b/P kongresszusa 2. pont.

Lenin: Beszámoló az OK/b/P Központi Bizottságának politikai tevé-
kenységéről.

Művei: 32. köt. Szikra, 1953. 172-197. old.

Lenin: Az OK/b/P Moszkva-városi és Moszkva kormányzósági sejt-
titkárainak és felelős képviselőinek gyűlésén.

Művei: 32.köt. Szikra, 1953. 303-318.old.

Lenin: Előadói beszéd a koncessziókról az Összoroszági Köz-
ponti Szakszervezeti Tanács kommunista frakciója ülésén.

Művei: 32.köt. Szikra, 1953. 320-337.old.

Lenin: A terményadóról. A terményadóról, a szabadkereskedelem-
ről és a koncessziókról c. rész.

Művei: 32.köt. Szikra, 1953. 363-383.old.

Lenin: Az OK/b/P XI. kongresszusa. Az OK/b/P Központi Bizott-
ságának politikai beszámolója. 2.pont.

Művei: 33.köt. Szikra, 1953. 257-305.old. 3.pont Zárszo
az OK/b/P Központi Bizottságának politikai beszámolójához.

Művei: 33.köt. Szikra, 1953. 305-320.old.

Lenin: Interju A. Ramsonnak, a "Manchester Guardian" tudósítójá-
nak.

Művei: 33.köt. Szikra, 1953. 399-404.old.

Barla Szabó Odön: Az 1920-as évek gazdasági vitái a Szovjetunió-
ban. I. rész, 1.fejezet, Kossuth, 1971. 27-81.old.

II. részhez

Lenin: A narodnyikság gazdasági tartalma és bírálata Sztruve ur
könyvében. (Részlet az 1.fejezetből).

Művei: 1.köt. Szikra, 1951. 372-374.old.

Lenin: Megjegyzések Plehanov második programtervezetéhez XIII. §.

Művei: 6.köt. Szikra, 1953. 41.old.

Lenin: A munkás és katonaküldöttek szovjeteinek második összoros-
zági kongresszusa. 4.pont. Előadói beszéd a földről.

Művei: 26.köt. Szikra, 1952. 257-262.old.

Lenin: A lakossághoz.

Művei: 26.köt. Szikra, 1952. 303-305.old.

Lenin: A munkás- katoná- és parasztküldöttek szovjeteinek harma-
dik Összoroszági Kongresszusa. 1.pont.

Beszámoló a Népbiztosok Tanácsának munkájáról c. részből

Művei: 26.köt. Szikra, 1952. 483-488.old.

Lenin: Az Összoroszági Központi Végrehajtó Bizottság ülése.
1918. ápr. 29. 1., 2. pont.

Művei: 27.köt. Szikra, 1952. 277-312.old.

Lenin: Beszéd a Népgazdasági Tanácsok I. kongresszusán.

Művei: 27.köt. Szikra, 1952. 414-422.old.

Lenin: A Proletárforradalom és a renegát Kautsky. (Részlet).

Művei: 28.köt. Szikra, 1952. 321-327.old.

Lenin: Az OK/b/P X. kongresszusa. 3. és 11.pont

Művei: 32.köt. Szikra, 1953. 197-214. és 269-273.old.

Lenin: Az OSZD/B/MP VII. Összoroszországi Konferenciája.
13. és 15. pont.

Művei: 24. köt. Szikra, 1952. 285-290. és 293-296. old.

Lenin: A Szovjethatalom során lévő feladatai" c. cikk első fogalmazványa. (Részletek a XII. fejezetből.)

A szocialista gazdálkodásról. Kossuth, 1966. 76-81. old.

Lenin: A Petrograd-Kormányzósági mezőgazdasági munkások I. kongresszusának ülése.

Művei 29. köt. Szikra, 1953. 28-31. old.

Lenin: Az OK/b/P VIII. kongresszusa.

Részlet a 6. pontból.

Művei: 29. köt. Szikra, 1953. 201-213. old.

Lenin: Beszéd a földművelő kommunák és a mezőgazdasági artelek I. kongresszusán.

Művei: 30. köt. Szikra, 1953. 184-194. old.

Lenin: Az agrárkérdésről szóló tézisek tervezete.

Művei 31. köt. Szikra, 1951. 146-159. old.

Lenin: "A terményadóról" c. brossura tervezete.

Művei 32. köt. Szikra, 1953. 342-350. old.

Lenin: A terményadóról.

Részlet a terményadóról, a szabadkereskedelemről és a koncessziokról c. részről.

Művei 32. köt. Szikra, 1953. 371-372. old.

Lenin: Beszéd a Moszkva-Kormányzósági mezőgazdasági kongresszuson.

Művei 33. köt. Szikra, 1953. 115-116. old.

Lenin: A szövetkezetekről.

Művei 33. köt. Szikra, 1952. 467-475. old.

Barla Szabó Ödön: Az 1920-as évek gazdasági vitái a Szovjetunióban. Kossuth, 1971. 1. rész. 2. fejezet, 82-148. old.

III. részhez

Lenin: Hogyan szervezzük meg a versenyt?

Művei 26. köt. Szikra, 1952. 418-430. old.

Lenin: A szovjethatalom során lévő feladatai" c. cikk első fogalmazványa. (Részletek a X. és XI. fejezetekből.)

A szocialista gazdálkodásról. Kossuth, 1966. 58-76. old.

Lenin: A szovjethatalom során lévő feladatai.

Művei 27. köt. Szikra, 1952. 229-273. old.

Lenin: A moszkvai szakszervezetek és üzemi bizottságok IV. konferenciája. (Részlet a 2. pontból.)

Művei 27. köt. Szikra, 1952. 499-502. old.

Lenin: A munkás-, paraszt-, katona- és vöröskatona küldöttek V. Összoroszországi Szovjetkongresszusa.
(Részlet az 1. pontból).

Művei: 27. köt. Szikra, 1952. 526-529. old.

Lenin: Beszéd a Népgazdasági Tanácsok II. Összoroszországi Kongresszusán. (Részlet.)

Művei: 28.köt. Szikra, 1952. 393-397.old.

Lenin: Előadói beszéd a szakszervezetek II. Összoroszországi Kongresszusán. (Részlet.)

Művei: 28.köt. Szikra, 1952. 446-449.old.

Lenin: Az OK/b/P IX. kongresszusa. (Részlet a 3.pontból.)

Művei: 30.köt. Szikra, 1953. 468-471.old.

Lenin: A szakszervezetekről.

Művei: 32.köt. Szikra, 1953. 1-27.old.

Lenin: A pártválság

Művei: 32.köt. Szikra, 1953. 23-39.old.

Lenin: Még egyszer a szakszervezetekről. (Részletek.)

Művei: 32.köt. Szikra, 1953. 71-94.old.

Lenin: A VIII. Összoroszországi Szovjetkongresszus. (Részlet a tervezésről.)

Művei: 31.köt. 527-535.old., 550-551.old.

Lenin: Az egységes gazdasági tervről.

Művei: 32.köt. Szikra, 1953. 135-145.old.

Lenin: Krizsanovszkij elvtársnak, az Állami Tervbizottság elnöksége.

Művei: 32.köt. Szikra, 1953. 398-401.old.

Lenin: A szakszervezetek szerepe és feladatai az új gazdasági politika viszonyai között. 1., 2., 3., 6.pontok.

Művei: 33.köt. Szikra, 1953. 173-175, 178-179.old.

Lenin: Inkább kevesebbet, de jobban.

Művei: 33.köt. Szikra, 1953. 488-504.old.

Lenin: Levelek a Központi Statisztikai Hivatalnak.

Művei: 33.köt. Szikra, 1953. 11-13.old.

Lenin: G. M. Krizsanovszkijnek.

Művei: 35.köt. Szikra, 1956. 459-461., 463-464., 469-470., 478-479., 489-480., 518.old.

Lenin: Az Állami Tervbizottságnak törvényhozó funkciókkal való felruházásáról.

Művei: 36.köt. Szikra, 1958. 607-611.old.

Lenin: Az OK/b/P X. kongresszusa. 3., 5., 8., 9. pontok.

Művei: 32.köt. Szikra, 1953. 197-214.old., 217-221.old., 251-259.old.

IV. részhez

Lenin: Az OK/b/P X. kongresszusa. 6.pont.

Művei: 32.köt. Szikra, 1953. 222-238.old.

Lenin: Előadói beszéd a terményadóról az OK/b/P Moszkva-városi és Moszkva-kormányzósági sejttitkárainak és felelős képviselőinek gyűlésén.

Művei: 32.köt. Szikra, 1953. 303-318.old.

- Lenin: A munka és Honvédelem Tanácsának utasítása a helyi szovjet intézményeknek. Tervezet. 1., 2., 3., 4.pontok.
Művei: 32.köt. Szikra, 1953. 402-416.old.
- Lenin: Az OK/b/P X. Összoroszági Konferenciája. 3.pont.
Művei: 32.köt. Szikra, 1953. 450-465.old.
- Lenin: Új idők, régi hibák új köntösben.
Művei: 33.köt. Szikra, 1953. 1-10.old.
- Lenin: Az új gazdasági politika és politikai népművelési bizottságok feladatai.
Művei: 33.köt. Szikra, 1953. 43-63.old.
- Lenin: A VII. Moszkva-kormányzóság pártkonferencia. 1., 2. pont.
Művei: 33.köt. Szikra, 1953. 67-93.old.
- Lenin: Az arany jelentősége most és a szocializmus teljes győzelme után.
Művei: 33.köt. Szikra, 1953. 94-102.old.
- Lenin: Az OK/b/P XI. kongresszusa.
(Részletek a 2.pontból.)
Művei: 33.köt. Szikra, 1953. 261-272., 275-304.old.
- Lenin: Levél I. V. Sztalinnak a külkereskedelmi monopóliumról.
Művei: 33.köt. Szikra, 1953. 372-375.old.
- Lenin: Interjú Farbanknak, az "Observer" és a "Manchester Guardian" tudósítójának. (7.kérdés)
Művei: 33.köt. Szikra, 1953. 386-387.old.
- Lenin: Beszéd a Moszkvai Szovjet plénumban 1922. november 20-án.
Művei: 33.köt. Szikra, 1953. 435-443.old.
- D. V. Valojov - G. J. Lapsina: Szocializmus és áruviszonyok.
(Részlet a negyedik részből.)
Kossuth, 1974. 192-212.old.
- Szamuely László: Az első szocialista gazdasági mechanizmusok.
(Részlet a IV. fejezetből) KJK. 1971. 174-204.old.
- Barla Szabó Klón: Az 1920-as évek gazdasági vitái a Szovjetunióban.
Kossuth, 1971. II. rész 4.fejezet, 235-246.old.

A szocialista vállalat a népgazdaság irányítási rendszerében

(vezető: Nyári Maria)

A/ Program

A népgazdaságban alapvető kérdés az ország egész területén az egyenletes fejlődés, az egyes területek közötti differenciák megszüntetése. Az erős munkaerőhiány a budapesti vállalatokat érdekeltté teszi a vidéki ipartelepítésben. A megyei (tanácsi) vállalatok ezt a törekvést felhasználhatják területük gazdasági fejlődésének meggyorsítására. A két érdek összetalálkozása és a kormány által biztosított ösztönzők sajátos mozgást váltanak ki a vállalati struktúrában. A megyei önálló vállalatok az országos nagyvállalatok leányvállalataivá válnak, következésképpen csökken az elkülönült vállalatok száma, országos nagyvállalati rendszer alapján fejlődnek a tulajdonviszonyok, de fejlődésen megy keresztül maga a vállalati struktúra is.

A fenti összefüggéseket különböző megközelítésekben lehet vizsgálni.

1. A vizsgált terület elemzése, vonzástényezők: meglévő ipari bázis, munkaerőforrások, gazdaságföldrajzi helyzet, fejlett infrastruktúra stb.
2. A természetes koncentrálódása a leányvállalati bázison alapuló gyorsított ütemű fejlődés hatására. A koncentráció szükség-szerűsége, a koncentrációs fok elemzése a jellemző mutatók alapján.
3. Gazdasági hatékonyság és munkatermelékenység emelkedése, beruházás megtakarítás a telepítési tényezők által biztosított előnyökből. (Elemzések, számítások).
4. A nagyvállalati struktúra átalakulása a leányvállalati rendszer kialakulásával. Önállóság, érdekelttség.
5. A foglalkoztatottsági szerkezet változása az ipar fejlődésének és koncentrációjának hatására. Társadalmi átrétegződés.

- Marx: A tőke I.köt. 13.fej. Szikra, 1949. 399-549.old.
Marx: A tőke III. köt. 5.fej. Szikra, 1951. 106-135.old.
Az MSZMP XI. kongresszusának anyagából: a/ A KB.beszámolója,
b/ Németh Károly és Biszku Béla felszólalása,
c/ a XI. kongresszus határozata III.fej. Az MSZMP XI.
kongresszusának jegyzőkönyve. Kossuth, 1975. 76-102.,
220-235., 192-204., 470-477.old.
Rendszerelmélet. Válogatott tanulmányok. KJK. 1975.
A szocialista iparirányítás tudományos-szervezési problémái.
Gyűjteményes kötet. I-II. OVK 1973.
A matematika alkalmazása a közgazdasági kutatásokban. Szerkesz-
tette: V.Sz. Nyemcsinov. KJK. 1962.
Baumol, W.J. Közgazdaságtan és operáció-analízis. KJK.1968.
Dr. Nyári Mária - Tóth Magdolna: A munkásosztály összetételének
változása a műszaki haladás hatására Szabolcs-Szatmár me-
gyében. Munkügyi Szle. 1976.1.szám.
Dr. Nyári Mária - Tóth Magdolna: A nepgazdaság vállalati struk-
turájának hatása a gazdálkodás hatékonyságára. (Kézirat.)
Dr. Nyári Mária: Az MTM alkalmazása a VOR-ban. Ipargazdaság.
1974.11.szám.
Dr. Nyári Mária: Vita a munkaerő jellegéről a Szovjetunióban.
Szocialista vállalat. 1975. 1.szám.
Dr. Szabó Kálmán: Gondolatok az egységes marxista vállalat elmé-
let kifejlesztéséről. Szocialista vállalat. 1975. 1.szám.
Dr. Kahulits László: A munkaerő tulajdon és a vállalati érdek kér-
dései. Szocialista vállalat. 1975. 1.szám.
Dr. Herédi István: Az üzemi demokrácia hatékonyságának néhány
problémája. Szocialista vállalat. 1975. 1.szám.
Jeszenszky Jenő - Bohus Mátyás: Vertikális tröszt pénz- és hitel-
gazdálkodása. I., II. Pénzügyi Szle. 1973. 1-2.szám.
Dr. Scholz Rezső: Üzemi demokrácia, vállalaton belüli érdekelt-
ségi rendszer és számvitel. Számvitel és ügyviteltechnika.
1975.1.szám.
Paulinyi Attila: A vállalaton belüli egységek anyagi érdekeltiségeinek
tipusai. Számvitel és ügyviteltechnika. 1975.1.szám.
Tompai Miklós: A vállalaton belüli anyagi érdekeltség alaptípusai.
Számvitel és ügyviteltechnika. 1975.1.szám.
Faluvégi Lajos: Állami pénzügyek és gazdaságirányítás. K.J.K.
1973.
Ficzere Lajos: Az állami vállalat a gazdaságirányítás rendszeré-
ben. K.J.K. 1972.

A szocializmus érdekviszonyai, különös tekintettel a mezőgazdasági termelőszövetkezetekre

(vezető: Varga Emilia)

A/ Program

A gazdasági érdek vizsgálatának módszere.

A gazdasági érdekfelfogás a jelenkori közgazdasági irodalomban.

A gazdasági érdek és szükséglet kapcsolata. A szükséglet egyes vonatkozásának jelentősége a gazdasági érdek vizsgálata szempontjából.

A gazdasági érdek felismerése. Az érdek konkrét megnyilvánulási formái.

A szocialista társadalom érdekstrukturája. Az osztálytársadalmi érdek tartalma, szerepe, létezési formái és elsődlegessége. A különérdek és specifikumai.

A termelőszövetkezetek sajátos gazdasági érdeke, érdekelt-ségi rendszerük fejlődése.

B/ Irodalomjegyzék

Marx A politikai gazdaságtan hírlátáához. Szikra, 1951. 7-35.old.

Marx. A tőkérről szóló fejezetekről. Közg.Szle. 1968. 5.szám.

Lenin: A narodnyikság gazdasági tartalma. ÖM.1.köt. Kossuth, 1963. 393-400.old.

Benke Istvan: Érdek és ösztönzés. Kossuth, 1975.

Móna Gyula: Az érdek és az érdekviszonyok strukturája. Társ. Szle. 1966. 7-8.szám.

Varga Emilia: Néhány gondolat a gazdasági érdek fogalmához és strukturájának értelmezéséhez. M.M. Tájszó, 1973. 1. szám.

Mihajlov - Motiliev: Gazdasági viszonyok és érdekek a szocializmusban. Béke és szocializmus. 1969. 4.szám.

Kovács Ferenc: Érdek és érdekelttség a szocialista társadalomban. Kossuth, 1967.

Vig L. Vállalati érdek, népgazdasági érdek. Közg.Szle. 1972.4. szám.

Szabó Kálmán: A gazdasági érdekstruktúra és ami mögötte van. M.M. Tájszó, 1974.5.szám.

Monopoliumelmélet és a tőkés monopolfejlődés legújabb tendenciái

(vezető: Szabo Katalin)

A/ Program

Részvénytársaság és tőkés viszony. A tőketulajdon formaváltozásai a kapitalizmus különböző fejlődési szakaszaiban. A tőketulajdon és funkció megoszlásának változásai. A finánc-tőke, mint a tőketulajdon általánosítása és legmodernebb megjelenési formája. Az állami tulajdon társadalmi természete és fejlődési perspektívái a kapitalizmusban. Irányítás és tulajdon a monopolszférában. A monopolkapitalizmus sajátos elosztási törvényei. Az áruviszonyok formaváltozásai és a monopóliumok. A konkurrencia és a monopóliumok dialektikája. A monopolárak és az értéktörvény érvényesülése a monopolkapitalizmusban.

B/ Irodalomjegyzék

- Lenin: Az imperializmus, mint a kapitalizmus legfelsőbb foka. Művei 22.köt. Szikra, 1951.
- Hilferding: A finánc-tőke. KJK 1959.
- Deliez: A monopóliumok. Kossuth, 1973.
- Vigodszkij: Gazdasági törvények a monopolkapitalizmusban. Kossuth, 1972.
- Állammonopolkapitalizmus. Kossuth, 1970.
- Varga Jenő: Tanulmányok a politikai gazdaságtan problémáiról. Kossuth, 1965.
- Göncöl György: A monopolkapitalizmus politikai gazdaságtanának fő problémái. Kossuth, 1966.
- Göncöl György: A mai kapitalizmus néhány vonásának elméleti tükröződése. Közg.Szle. 1970. 11.szám.
- Ripp Géza: Politikai gazdaságtan és ideológia. Kossuth, 1974.
- Szabó Katalin: A nagyvállalati kihívás. Kossuth, 1974.
- Galbraith: Az új ipari állam. KJK. 1970.
- A mai monopolkapitalizmus politikai gazdaságtana. Kossuth, 1974.

Az „ün” fogyasztói társadalom és a szocialista életmód egyes kérdései

(vezető: Hamori Balázs)

A / Program

A szakszemináriumon sor kerül az "ün." fogyasztói társadalom elméletek elemzésére és kritikájára, valamint a szocialista életmód és fogyasztási modell fő vonásainak, összefüggéseinek és fejlődésének vizsgálatára.

B / Irodalomjegyzék

- Allen, J. S.: A jóléti állam és a szocializmus. (Állammonopolista kapitalizmus. Kossuth, Budapest, 1970.)
- Brigel, E. I.: A polgári gazdaságtan új irányzatai és a mai kapitalizmus. Kossuth, 1974.
- Dobb, M.: A jóléti gazdaságtan és a szocializmus gazdaságtana, KJK. 1973.
- Hoch, R.: Fogyasztás és ár. KJK. 1972. III-IV. rész.
- Pachard, V.: Tékozlók, Kossuth, 1966.
- Pohorille, M.: Fogyasztási modell a szocializmusban. Kossuth, 1974.

A termelési viszonyok fejlődése a szocialista mezőgazdaságban, különös tekintettel a szövetkezetek társadalmi gazdasági sajátosságaira

(vezető: Fekete Ferenc)

A/ Program

Történelmi előzmények és gazdasági célok a mezőgazdaság termelési viszonyainak szocialista átalakításában. Tulajdonformák és vállalati (üzemi) szerkezet.

A mezőgazdasági termelőszövetkezet, mint társadalmi és gazdasági szervezet. A kollektív nagygazdaság, mint a szocialista vállalat sajátos válfaja. A szövetkezeti tagok háztáji gazdaságának funkciói és kapcsolatai a közös nagyüzemmel. A szövetkezeti tagok családjának (háztartásának) munkaerőgazdálkodási és jövedelmi problémái.

A termelőszövetkezeti szervezet gazdaságmatematikai modelleinek és optimalizálási eljárásainak elvei.

B/ Irodalomjegyzék

Erdei Ferenc: Mezőgazdaság és szövetkezet. Akadémiai Kiadó, 1959.
A szocialista vállalat. A társadalmi tulajdon és a szocialista vállalat. Akadémiai Kiadó, 1975.

A politikai gazdaságtan középiskolai tanításának módszertana

(vezető: Bedő Gyula)

IV. évf. első (7.) félév.

- A tárgy oktatása előadások és szemináriumi foglalkozások keretében történik.
- A félév gyakorlati jeggyel zárul.

A / Program

1. A politikai gazdaságtan középiskolai tanítása módszertanának tárgya és szerepe az "A" és "D" szakos tanárképzésben.
2. A politikai gazdaságtan tanításának helye és szerepe a közgazdasági szakközépiskola oktatási és nevelési rendszerében.
3. A tananyag kiválasztása és alapvető tartalmi mozzanatai oktatás- és nevelésmódszertani aspektusból.
4. A politikai gazdaságtan elsajátítási (tanítási-tanulási) folyamata a közgazdasági szakközépiskolában.
5. Az alapvető oktatási-nevelési módszerek alkalmazásának főbb sajátosságai a politikai gazdaságtan középiskolai tanítása során.
6. A politikai gazdaságtannal való foglalkozás tanterven és tanórán kívüli főbb lehetőségei, formái és módjai.
7. A középiskolai felnőtt-oktatás néhány sajátossága a politikai gazdaságtan tanításában.
8. A tanár felkészülése a tanórára.

B / Tananyag

Dr. Bedő Gyula: A közgazdasági ismeretek oktatásának néhány módszertani kérdése. Kossuth, 1970.

Laki Pál: A programozás problémái a politikai gazdaságtanban. Budapesti Nevelő. 1969. 2-3.szám.

Politikai gazdaságtan középiskolás tanterv és utasítás. (A mindenkori érvényben levő.)

Középiskolás politikai gazdaságtan tankönyv.

Alternatív szemináriumok

1. A fejlett szocializmus gyakorlati közgazdasági problémái a Szovjetunióban.
Vezetők: MESZI professzorai. (5.félév)
2. A tőke koncentráció új hulláma és a szupermonopóliumok.
Vezető: Szabó Katalin. (5.félév)
3. A szocialista vállalat a népgazdaság irányítási rendszerében.
Vezető: Nyári Mária. (6.félév)
4. Az "un." fogyasztói társadalom egyes gazdasági kérdései.
Vezető: Hámori Balázs (6.félév)

Megjegyzés: a MESZI professzorai által vezetett kurzusok:

- a) Szolovjeva K.F.: A szocialista világrendszer fejlődésének gazdasági törvényszerűségei. A szocialista integráció.
- b) Ligáj G.A. Gazdasági érdekek és a vállalati egyesülések a szocializmusban.

A doktori szigorlatok követelményei és irodalomjegyzéke

I. A követelmények

A doktori szigorlat nem az államvizsga-szigorlat egyszerű megismétlése. A követelmények magasabb színvonala a jelölttel szemben azonban elsősorban nem a szigorlati anyag mennyiségi növekedésében, hanem az anyag összefüggéseinek mélyebb, szélesebb közgazdasági alapokra támaszkodó ismeretében. Fontos követelmény továbbá, hogy a jelölt a klasszikus irodalomban való széles körű és elmélyültebb jártasságról tegyen tanubizonyosságot. A marxizmus klasszikusainak kellő mélységű tanulmányozása nélkül egyetemi doktori fokozatot politikai gazdaságtanból nem lehet szerezni.

A doktori szigorlatok követelményei a jelöltek számára azonosak, akár fő tárgyként, akár melléktárgyként, veszi fel a politikai gazdaságtant, miután tantárgyunk a Közgazdaságtudományi Egyetemen alaptárgy.

Annak érdekében, hogy a jelöltek figyelmét a tantárgy legfontosabb összefüggés-rendszereire irányítsuk, a doktori szigorlati irodalomjegyzékét az anyag fő témacsoportjai szerint állítottuk össze (melyek természetesen így nem esnek egybe a tankönyvek fejezeteivel).

Végül felhívjuk a jelöltek figyelmét, hogy a doktori szigorlati anyag alapját a mindenkor érvényes tankönyvek és államvizsga-szigorlati követelmények képezik, azaz a doktori szigorlati bizottság a doktori cselekmény lefolytatásakor abból indul ki, hogy a jelölt az államvizsga-szigorlat anyagát ismeri. Ezért a doktori vizsgák során az államvizsga-szigorlatok anyagát tételesen nem kérdezzük vissza, de ha a jelöltről a doktori cselekmény során bebizonyosodik, hogy az alacsonyabb fokú követelménynek valamilyen szempontból nem tesz eleget, ez a doktori szigorlat sikeres befejezését kizárja.

II. Irodalomjegyzék

1. A marxi érték-, pénz- és értéktöbblet elmélet alapjai, a tőkés társadalom fejlődési szakaszai

- Marx A tőke I.kötet. Bp. 1967. 1.fej. 41-86.old., 3-5.fej. 95-188. old., 11. fej. 302-315. old., 15. fej. 483-494.old.
- Lenin: Az imperializmus, mint a kapitalizmus legfelsőbb foka. ÖM 27.kötet. Kossuth, 1971. 300-313.old.
- A mai monopolkapitalizmus politikai gazdaságtana, Kossuth, 1974. 103-150.old., 186-213. old., 315-332.old., 340-350. old.

2. Az elosztási elmélet kérdései a kapitalizmusban

- Marx A tőke III. kötet. Szikra, Bp. 1951. 1-2.fej. 55-77.old. 4-5.fej. 99-136.old., 9-10-11.fej. 190-241.old., 23. fej. 415-437. old., 37-38-39-40. fej. 676-737.old., 45. fej. 812-839. old.
- Lenin: Az imperializmus, mint a kapitalizmus legfelsőbb foka. ÖM 27.köt. Kossuth, 1971. 313-314.old.
- A mai monopolkapitalizmus politikai gazdaságtana, Kossuth, 1974. 221-244.old.
- Erdős P.: Adalékok a mai tőkés pénz, a konjunkturaingadozások és a gazdasági válságok elméletéhez. KJK. 1974. 79-149. old.

3. A tőkés újratermelés egyensúlyi feltételei, a túltermelési válságok és a gazdasági növekedés elmélete a kapitalizmusban

- Marx: A tőke I.köt. Marx-Engels Művei. 1967. 23., 24. fej. 588-606.old., 24/7.fej. 711-714.old.
- Lenin: Az un. piackérdésről. ÖM I.köt. Kossuth, 1963. 67-94.old.
- A mai monopolkapitalizmus politikai gazdaságtana. Kossuth, 1974. 289-313. old., 539-551.old., 587-631.old.
- Erdős P.: Adalékok a mai tőkés pénz, a konjunkturaingadozások és a gazdasági válságok elméletéhez. KJK. 1974. 340-361. old.
- Erdős T.: Gazdasági növekedés a fejlett tőkés országokban. Kossuth, 1972. 31-95. old., 158-202.old.
- Erdős T.: A termelés korszerűsödése és a gazdasági növekedés. Kossuth, 201-233.old.

4. A tőkés világrendszer

Lenin: Az imperializmus, mint a kapitalizmus legfelsőbb foka.

ÖM 27. köt. 341-376. old.

Farkas Györgyné: Az SDR öt éve. Közg. Szle. 1975/4. szám.

Szegő Szilvia: A modern gazdaság inflációs folyamatainak természetéről. Közg. Szle. 1972. 7-8. szám.

A mai monopolkapitalizmus politikai gazdaságtana. Kossuth, 1974. 423-516. old.

5. Az imperializmus történelmi helye. Az átmenet kérdései és a termelőerők fejlődése a szocializmusban

Lenin: Az új gazdaságpolitikáról. ÖM 33. köt. Szikra, 1952.

67-73. old.

Lenin: A szövetkezetekről. ÖM 33. köt. Szikra, 1952. 467-475. old. Szikra, 1952.

Lenin: A terményadóról. ÖM 32. köt. Szikra, 1952. 351-391. old.

Lenin: A "baloldali" gyerekességről és a kispolgáriasságról.

ÖM 27. köt. Szikra, 1952. 323-365. old.

Lenin: Állam és forradalom. ÖM 33. köt. Kossuth, 1965. 75-93. old.

Pál L.: Gondolatok a tudományos-technikai forradalom néhány aktuális kérdéséről. Társ. Szle. 1972. 3. szám.

Az MSZMP XI. kongresszusának jegyzőkönyve. Kossuth, 1975.

32-48. old., 88-102. old., 507-512. old.

Lenin: Az imperializmus, mint a kapitalizmus legfelsőbb foka.

ÖM 27. köt. Kossuth, 1971. 365-403. old.

A mai monopolkapitalizmus politikai gazdaságtana, Kossuth, 1974. 674-708. old.

6. A szocializmus termelési viszonyainak alapvető kérdései

Marx: Bevezetés a politikai gazdaságtan bírálatához. Szikra, 1951. 13-34. old.

Lenin: Az egységes gazdasági tervről. Kossuth, 1966. 167-180. old.

Szabó K.: A szocialista termelés alapvonásai. Kossuth, 1964.

28-64. old., 76-741. old., 195-339. old.

Földes K.: A szocialista elsajátítási viszonyok. MM Tájékoztató. 1972. 3. szám.

Friss I.: Gazdasági törvények, tervezés, irányítás. Kossuth, 1968. 141-189. old.

Kronrod: Értéktörvény a szocializmusban. Kossuth, 1972. 106-148. old.

Sztálin J.V.: A szocializmus közgazdasági problémái a Szovjetunióban. Szikra, 1952. 13-26. old., 52-56. old.

Csikós Nagy B.: A gazdasági reform eredményei, perspektívái. Közg. Szle. 1972. 9. szám.

Törvény a népgazdaság tervezéséről 1972. évi 27. törv. Tervgazd. Értesítő, 1972. 10. szám.

7. Az elosztási elmélet kérdései a szocializmusban

Marx: A gothai program kritikája. Marx-Engels Művei. 19. köt. Kossuth, 1969. 13-30. old.

Dr. Jávorka E.: Árak és jövedelmek. Kossuth, 1973. 3-79. old.

Falusné, Szikra K.: Az anyagi ösztönzés néhány kérdéséről. Társ. Szle. 1974. 10. szám.

Nyers R.: Jövedelmegzőség és jövedelemelosztás problémái hazánkban. Közg. Szle. 1970. 7-8. szám.

Zala J.: Elkerülhető-e a pénzérték csökkenése a szocialista tervgazdálkodásban. Közg. Szle. 1974. 4. szám.

8. A szocialista gazdaság termelési alapegységei

Lenin: A szakszervezetek szerepe és feladatai az új gazdasági politika viszonyai között. ÖM 33. köt. Szikra, 1953. 174-175. old.

Lenin: G. M. Krizsanovszkijnak. ÖM 35. köt. Szikra. 1956. 518. old.

Lenin: A pénzügyi népbiztosságnak. ÖM 35. köt. Szikra, 1956. 538. old.

Szabó K.: Az üzemi demokrácia és a politikai gazdaságtan. Közg. Szle. 1974. 7-8. szám.

Balassa A.: A vállalati középtávú tervezés fontosabb tapasztalatai. Társ. Szle, 1972. 3. szám.

Megyeri E.: Jövedelemszabályozás és vállalati gazdálkodás. KJK. 1972. 33-47. old.

9. A szocialista újratermelés egyensúlyi feltételei és a gazdasági növekedés kérdései

Németh M.: A nemzeti jövedelem felhasználási aránya. Közg. Szle. 1971. 1. szám.

Zala J.: Gazdasági hatékonyság, termelési szerkezet. Kossuth, 1974. 3-104. old.

Drecin J.: Gazdasági strukturánk fejlődésének főbb irányai és feltételei. Közg. Szle. 1972. 10. szám.

Berei A.: Negyedszázados gazdasági növekedésünk fő tényezői. Társ. Szle. 1970. 4. szám.

Szira T.: Beruházás-növekedés-hatékonyság. Gazdaság, 1972. 2. szám.

10. A szocialista világrendszer

Szenyin M. V.: Szocialista integráció. KJK 1972. 50-229. old., 327-410. old.

A KGST tagállamok gazdasági integrációjának Komplex Programja.
Kossuth, 1971.

Csikós Nagy B.: Szocialista árelmélet és árpolitika. Kossuth,
1974. (6 rész) 285-337. old.

Tartalomjegyzék

Általános tudnivalók	3
(tanulmányi és vizsgakövetelmények)	
A kapitalizmus politikai gazdaságtana	7
(Programok, irodalomjegyzékek, ellenőrző kérdések)...	7
1. A politikai gazdaságtan tárgya és módszere	9
2. A marxista érték- és pénzelmélet alapjai	11
3. A kapitalizmus kialakulása és lényege. A tőke és értéktöbblet	13
4. Társadalmi termék és nemzeti jövedelem. Egyszerű és bővített ujratermelés	16
5. A tőkés társadalom fejlődési szakaszai	18
6. Profit és termelési ár. Monopolár és monopolista profit	20
7. A földjádék a kapitalizmusban	22
8. A kereskedelmi tőke és kereskedelmi profit	24
9. Kölcsöntőke, hitel és pénzforgalom a kapitalizmus- ban	26
10. A tőkés világ gazdaság	29
11. Az ujratermelési egyensúly tartalma és feltételei ...	32
12. Gazdasági növekedés a fejlett tőkés országokban	34
13. A gazdasági válságok és a tőkés ujratermelési ciklus	36
14. A munkásosztály helyzetének alakulása a kapitaliz- musban	39
15. Az imperializmus történelmi helye	41
A szocializmus politikai gazdaságtana	45
(Programok, irodalomjegyzékek, ellenőrző kérdések)...	45
1. A kapitalizmusból a szocializmusba vezető átmenet..	47
2. A szocialista termelési viszonyok alapvető vonásai ...	52
3. A szocializmus gazdasági törvényei. A tervszerű- ség törvénye	56
4. Az ártermelés és értéktörvény a szocializmusban ..	58
5. A szocializmus termelőerői és termelő folyamata ...	62
6. A szocialista népgazdaság tervszerű irányítása	64
7. Árak a szocializmusban	69
8. Pénzügyek a szocializmusban	72

9. A lakosság jövedelmei és elosztásuk a szocializmusban	74
10. A lakosság fogyasztása a szocializmusban	76
11. A szocialista állami vállalat	78
12. A szocialista agrárviszonyok és a mezőgazdasági termelőségvetkezetek	81
13. A szocialista ujratermelés	84
14. A szocialista ujratermelés fő arányai és egyensúlyi feltételei	87
15. A gazdasági növekedés fő tényezői	90
16. A szocialista világrendszer fejlődése és a szocialista országok nemzetközi kapcsolatai	94
17. A szocializmusból a kommunizmusba vezető átmenet gazdasági törvényszerűségei	97
Válogatott fejezetek a politikai gazdaságtanból	101
I. A gazdasági növekedés fő tényezői	
II. A kapitalizmus politikai gazdaságtanának vátatott kérdései	
III. Életszínvonal-elmélet	
Speciálkollégiumok a kapitalizmus és a szocializmus politikai gazdaságtanának válogatott fejezeteiből	107
I. Kapitalizmus speciálkollégium	109
II. Szocializmus speciálkollégium	113
Szakszemináriumok	125
Általános tudnivalók	127
1. A termelékenység és hajtóerői	128
2. A szocializmus politikai gazdaságtanának egyes kérdései Lenin műveiben	129
3. A szocialista vállalat a népgazdaság irányítás-rendszerében	136
4. A szocializmus érdekviszonyai, különös tekintettel a mezőgazdasági termelőségvetkezetekre	138
5. Monopóliumelmélet és a tőkés monopolfejlődés legujabb tendenciái	139
6. Az "un." fogyasztói társadalom és a szocialista életmód egyes kérdései	140
7. A termelési viszonyok fejlődése a szocialista mezőgazdaságban, különös tekintettel a szövetkezetek társadalmi-gazdasági sajátosságaira	141
A politikai gazdaságtan középiskolai tanításának módszertana ..	142
Alternatív szemináriumok	143
Doktori szigorlatok követelményei és irodalomjegyzéke	144

A kiadásért felelős:
a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem rektora
Megjelent a Tankönyvkiadó Vállalat műszaki gondozásában
Felelős osztályvezető: Gábor Elekné dr.
Műszaki szerkesztő: Bolgár Imréné
Megrendelve: 1976. március. Megjelent: 1976. november. Példányszám: 1929
Készült: íves ofszeteljárással, az MSZ 5601–59
és az MSZ 5602–55 szabvány szerint,
13,3 (A/5) ív terjedelemben, – abrával
76-0846 – Dabasi Nyomda, Budapest – Dabas
Felelős vezető: Földes György igazgató

